

**T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**EVİLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİNİN BENLİK
SAYGISI, TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE
AYRILIK ANKSİYETESİ ÜZERİNDEKİ YORDAYICI
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gölnihal AK

**Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Dilek ANUK

İSTANBUL –2021

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**EVLİ BİREYLERDE BAĞLANMA STİLLERİNİN BENLİK
SAYGISI, TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE
AYRILIK ANKSİYETESİ ÜZERİNDEKİ YORDAYICI
ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülnehal AK

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

Bu tez 17 /06 /2021 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygu olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Gülnihal AK

17/06/2021

ÖNSÖZ

Bu tezi yazarken çalışmamı sahiplenerek itinayla takip edip, her aşamasında her zaman hoşgörü gösteren, desteklerini esirgemeyen danışmanım Dr. Psk. Dilek Anuk'a değerli katkıları için teşekkür ederim.

Bütün hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen, bu günlere ulaşmamda emeklerini ödeyemeyeceğim sevgili annem Sema Ak'a ve babam Abdullah Ak'a, abime ve kardeşlerime teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, araştırmama katılan katılımcılara ve katılımcı bulmama yardım eden yakınlarıma katkıları için teşekkür ederim.

Gülnihal AK

17/06/2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KISALTMALAR	i
TABLO LİSTESİ	ii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: GENEL BİLGİLER	6
1.1. Bağlanma Stilleri	6
1.1.1. Bağlanma Kuramı	6
1.1.2. İçsel Çalışan Modeller	8
1.1.3. Yetişkinlerde Bağlanma	9
1.1.4. Bağlanma Stilleri:	11
1.1.4.1. Ainsworth ve Üçlü Bağlanma Modeli:	11
1.1.4.2. Hazan ve Shaver'ın Üçlü Bağlanma Modeli:	11
1.1.4.3. Bartholomew ve Horowitz'ın Dörtlü Bağlanma Modeli:	12
1.1.4.3.1. Güvenli Bağlanma	13
1.1.4.3.2. Saplantılı Bağlanma	14
1.1.4.3.3. Kayıtsız Bağlanma	15
1.1.4.3.4. Korkulu Bağlanma	15
1.2. Benlik Saygısı	16
1.2.1. Benlik Kavramı	16
1.2.2. Benlik Saygısı	20
1.2.2.1. Düşük ve Yüksek Benlik Saygısı	24
1.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini	25
1.3.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet	25
1.3.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini	26
1.3.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile İlgili Kuramlar	27
1.3.3.1. Psikanalitik Kuram	27
1.3.3.2. Biyolojik Kuram	30

1.3.3.3. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	30
1.3.3.4. Sosyal Bilişsel Kuramı.....	32
1.3.3.5. Bilişsel Gelişim Kuramı.....	32
1.3.3.6. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı	33
1.3.3.7. Çok Faktörlü Toplumsal Cinsiyet Kimliği Kuramı	35
1.3.3.8. Benlik Sunuşu Modeli (Toplumsal Cinsiyetle Bağlantılı Davranışın İnteraktif Modeli).....	36
1.4. Ayrılık Anksiyetesi.....	37
1.4.1. Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu.....	37
1.4.2. Etiyolojisi	41
1.4.3. Klinik Özellikler ve Komorbidite	43
BÖLÜM 2: YÖNTEM	46
2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	46
2.2. Araştırmaya Dâhil Edilme Ölçütleri.....	46
2.3. Veri Toplama Araçları.....	46
2.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	46
2.3.2. İlişki Ölçekleri Anketi.....	47
2.3.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği.....	48
2.3.4. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	49
2.3.5. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi	49
2.4. Veri Analizi	50
BÖLÜM 3: BULGULAR.....	51
3.1. Betimleyici Verilerin Analizi	51
3.2. İlişki Ölçekleri Anketi Puanlarının Rosenberg Benlik Saygısı, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	55
3.3. İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	58

3.4. İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	77
BÖLÜM 4: TARTIŞMA.....	79
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	93
KAYNAKÇA	96
EKLER.....	117
ÖZGEÇMİŞ.....	127

KISALTMALAR

BDT	: Bilişsel Davranışçı Terapi
BKB	: Bağımlı Kişilik Bozukluğu
ÇAAB	: Çocukluk Döneminde Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu
DEHB	: Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu
PB	: Panik Bozukluk
RBSÖ	: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği
SSRI	: Seçici Serotonin Gerilim İnhibitörü
TCRTÖ	: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
YAAA	: Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi
YAAB	: Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi
YAB	: Yaygın Anksiyete Bozukluğu

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. YAAB'nin En Sık Saptıran Klinik Belirtileri ve Oranları	44
Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri	51
Tablo 3. Açık Uçlu Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler.....	53
Tablo 4. Katılımcıların Ölçek Puanları için Betimleyici İstatistikler.....	54
Tablo 5. İlişki Ölçekleri Anketi Puanlarının Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	55
Tablo 6. İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyut Puanlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	56
Tablo 7. İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyut Puanlarının Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	57
Tablo 8. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları.....	58
Tablo 9. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Yaşa Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	60
Tablo 10. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	61
Tablo 11. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Çalışma Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	62
Tablo 12. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Gelir Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	64
Tablo 13. Katılımcıların Ölçek Puanlarının İlk Evlilik Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları	65
Tablo 14. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Evlenme Şekline Göre İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	66
Tablo 15. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Evlilik Memnuniyetine Göre İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	68

Tablo 16. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Evlilikteki Sorun Kaynağına Göre İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	70
Tablo 17. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları.....	71
Tablo 18. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Eş Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	72
Tablo 19. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	73
Tablo 20. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları	75
Tablo 21. Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Açık Uçlu Demografik Değişkenlerle İlişkilerinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları .	76
Tablo 22. Katılımcıların Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	77

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: Bağlanmanın tamamlayıcı yönleri.....	8
Şekil 2: Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli.....	13

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - Yüksek Lisans/Doktora Tez Özeti

Tezin Başlığı: Evli Bireylerde bağlanma stillerinin benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve ayrılık anksiyetesi üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi

Tezin Yazarı: Gülnihal AK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi. Dilek ANUK

Kabul Tarihi: 17/06/2021

Sayfa Sayısı: vi (ön kısım)+ 116 (tez)+ 11(ek)

Anabilim Dalı: Psikoloji

Bilim Dalı: Klinik Psikoloji

Bu çalışmanın amacı elde edilen veriler doğrultusunda, evli bireylerde bağlanma stillerinin benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve ayrılık anksiyetesi üzerinde yordayıcı etkisi olup olmadığını saptamaktır. Araştırmanın örneklemini Konya ilinde yaşayan evli bireyler arasında oluşmaktadır. Araştırmaya 249 kadın ve 151 erkek olmak üzere toplam 400 evli birey katılmıştır. Bu çalışmada veriler, Demografik Bilgi Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi, Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi ile elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre: Güvenli bağlanmanın, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma, benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri tutum ve ayrılma anksiyetesi ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, benlik saygısı ve ayrılma anksiyetesi ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenirken saplantılı bağlanma, benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri tutum ve ayrılma anksiyetesi ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği bulunmuştur. Kayıtsız bağlanmanın ise benlik saygısı ve ayrılma anksiyetesi ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği ve yetişkin ayrılma anksiyetesi, benlik saygısı ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip oldukları belirlenmiştir. Regresyon analizi sonucunda güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerinin benlik saygısını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Güvenli ve saplantılı, korkulu bağlanma stillerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumunu istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Korkulu saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerinin yetişkin ayrılık anksiyetesini istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı, Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi.

ABSTRACT

Istanbul Kent University Institute of Graduate Education-Abstract of Master's/PhD Thesis

Title of the Thesis: Investigation the Predictive Effect of Attachment Styles on Self Esteem, Seperation Anxiety and Gender Roles in Married Individuals

Author: Gülnihal AK **Supervisor:** Dr.Lecturer Dilek ANUK

Date: 17/06/2021 **Nu.of pages:** vi(pre text)+116(main body)+11(App)

Department: Psychology **Subfield:** Clinical Psychology

The purpose of this study is to determine whether attachment styles in married individuals have a predictive effect on self-esteem, gender roles and adult separation anxiety. The sample of the study is among married individuals living in Konya. A total of 400 individuals, 249 women and 151 men, participated in the study. In this study, the data were obtained by Demographic Information Form, Rosenberg Self-Esteem Scale, Gender Roles Attitude Scale, Relationship Scales Questionnaire, Adult Separation Anxiety Questionnaire. According to the findings: It was determined that secure attachment has a negative significant relationship with fearful attachment and dismissive attachment, self-esteem, gender roles attitude and separation anxiety. Fearful attachment, dismissive attachment, self-esteem and separation anxiety were found to be positively correlated, while preoccupied attachment, self-esteem, gender roles attitude and separation anxiety showed a positive significant relationship. Dismissive attachment, on the other hand, was found to be positively correlated with self-esteem and separation anxiety, and had a positive significant relationship with adult separation anxiety, self-esteem, and gender roles attitudes. As a result of the regression analysis, it was determined that secure, preoccupied and dismissive attachment styles statistically significantly predicted self-esteem. It was determined that secure and preoccupied, fearful attachment styles statistically significantly predicted gender roles attitudes. It was determined that fearful dismissive attachment styles statistically significantly predicted adult separation anxiety.

Keywords: Attachment Styles, Self-Esteem, Gender Roles, Adult Separation Anxiety

GİRİŞ

Bağlanma, bireylerin yaşamlarında onlar için değerli olan insanlar ile kuvvetli duygusal bağ kurma durumudur. Bağlanma kuramı, erken dönemde birincil bakım veren ile çocuk arasındaki ilişkiyi anlamak için kullanılan bir model olmasının yanı sıra yetişkin dönemde bireylerin sosyal hayatlarındaki ve romantik ilişkilerindeki diğer kişiler davranışsal, duygusal ve bilişsel özellikleri kavramak için de kullanılan bir modeldir. Bağlanma bireyler arasında iki taraflı gerçekleşir. Bu bağ, bireylerin birbirlerinin gereksinimlerini karşılamaları sonucunda giderek gelişir (Bowlby, 2012).

Benlik saygısı bireylerin kendi özüne karşı sahip oldukları pozitif veya negatif duygu ve düşüncelerinin yüksek veya düşük olmasıdır. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler, kendilerine karşı olumlu duygu ve düşüncelere, düşük benlik saygısına sahip olan bireyler ise kendilerine karşı olumsuz duygu ve düşüncelere sahiptirler (Rosenberg, 1965).

Bowlby (1973); bireylerin çocukluk dönemlerindeki kurdukları bağlanma biçimlerinin, yetişkin dönemde benlik saygısının gelişiminde, benlik saygısı oluşumunda temel oluşturduğunu belirtmiştir (akt:Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Yüksek benlik saygısına sahip yetişkinlerin güvenli ve kayıtsız bağlanan bireyler oldukları ve düşük benlik saygısına sahip yetişkinlerin ise korkulu ve saplantılı bağlanan bireyler oldukları saptanmıştır (Çokparlamış, 2018).

Bireyin evinden, bakım veren birincil bağlanma figüründen ayrılması durumunda aşırı kaygı duyması ayrılma anksiyetesi olarak tanımlanır. Ayrılma anksiyetesi başlangıçta çocukluk dönemi bozukluğu olarak belirtilmiştir (Shear ve diğerleri, 2006). Yapılan çalışmalar sonucunda ayrılık anksiyetesi bozukluğu semptomlarının çocukluk çağıyla sınırlı kalmadığı yetişkinlik döneminde de devam edebileceği ayrıca bu semptomların ilk kez yetişkinlik döneminde görülebileceği belirtilmiştir. Yetişkin ayrılık anksiyetesi bozukluğuna (YAAB) sahip olan bireyler bağlanma figürlerinden ayrılma durumlarında belirgin kaygı yaşarlar ve ayrılmayı engellemek için çaba gösterirler (Manicavasagar ve Silove, 1997).

Cinsiyet, biyolojik bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet ise psikolojik ve kültürel bir kavramdır. Cinsiyet için ‘erkek’ ve ‘kadın’ terimleri kullanılırken, toplumsal cinsiyet için maskülen (erkeklik) ve feminen (kadınsılık) terimleri kullanılmaktadır. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farklı anlamlara gelse bile geleneksel tutum izleyen toplumlarda bazen aynı anlamda da kullanılabilir (Oakley, 1985).

Bireylerin toplumsal cinsiyet görüşlerinin oluşmasında sahip oldukları sosyo-demografik özellikleri ve aileleri etkili olmaktadır. Ailenin gelir düzeyi, eşlerin çalışma durumları, yaşadıkları ortam, bireylerin eğitim düzeyleri toplumsal cinsiyet bakış açılarını biçimlendirmektedir. Geleneksel bakış açısına sahip toplumlarda, kadın cinsiyetine sahip olan bireylerin ağır başlı şekilde davranmaları, çocuk bakımından sorumlu olmaları ve evin temizliğiyle ilgilenmek gibi ‘kadınsı’ özellikler sergilemesi beklenir. Erkek cinsiyetine sahip olan bireylerin ise güçlü olması, evini geçindirmesi gibi ‘erkeksi’ özellikler sergilemesi beklenir. Eşitlikçi bakış açısına sahip toplumlar ise bireylerin tek bir cinsiyet rolüne sahip olmasını onaylamayan bir tutuma sahiptirler (Gök, 2013).

Ayrılık anksiyetesi kavramı, bağlanma kuramına temel oluşturmaktadır. Bağlanma bireyin çocukluk dönemlerinde başlar. Erken dönemde bakım veren bağlanma figüründen ayrılma durumlarında birey, doğal bir tepki olarak kaygı yaşar, bağlanma figürünü yakınında tutmaya çalışır (Bowlby, 1973). Aynı şekilde YAAB’na sahip bireyler kendileri için önemli olan eş, ebeveyn, çocuk gibi bağlanma figürlerine karşı sürekli yakın olma isteği içindedirler ve ayrılma durumunda karşılaştıklarında yoğun bir kaygı yaşarlar. Belli bir süre sonra bağlanma figürlerinden ayrılamaz hale gelebilirler (Seligman ve Wuyek, 2007).

Çalışmanın Amacı

Bu tezin amacı; elde edilen veriler doğrultusunda, evli bireylerde bağlanma stillerinin benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve ayrılık anksiyetesi üzerinde yordayıcı etkisi olup olmadığını incelemektir.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın ana hipotezi; 'Evli bireylerde bağlanma stillerinin toplumsal cinsiyet rolleri, benlik saygısı ve ayrılık anksiyetesi üzerinde yordayıcı etkisi vardır' şeklinde belirlenmiştir.

Alt hipotezler ise:

H1: Evli bireylerde bağlanma stilleri ile toplumsal cinsiyet rolleri, benlik saygısı ve ayrılık anksiyetesi arasındaki ilişkide katılımcıların cinsiyetleri açısından anlamlı bir fark vardır.

H2: Evli bireylerde bağlanma stilleri ile toplumsal cinsiyet rolleri, benlik saygısı ve ayrılık anksiyetesi arasındaki ilişkide katılımcıların yaşları açısından anlamlı bir fark vardır.

H3: Evli bireylerde bağlanma stilleri ile toplumsal cinsiyet rolleri, benlik saygısı ve ayrılık anksiyetesi arasındaki ilişkide katılımcıların eğitim durumu açısından anlamlı bir fark vardır.

H4: Evli bireylerde bağlanma stilleri ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Evli bireylerde bağlanma stilleri ile toplumsal cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H6: Evli bireylerde bağlanma stilleri ayrılık ile anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H7: Evli bireylerde benlik saygısı ile ayrılık anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H8: Evli bireylerde toplumsal cinsiyet rolleri ile ayrılık anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H9: Evli bireylerde toplumsal cinsiyet rolleri ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çalışmanın Önemi

Bu çalışma, evli bireylerde bağlanma stillerinin benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve ayrılık anksiyetesi üzerinde yordayıcı etkisini araştıran özgün bir araştırmadır. Ek olarak Konya’da yaşayan evli bireylerle yapılması nedeniyle kültürel açıdan evliliklerde toplumsal cinsiyet rolleri ile bağlanma stilleri, benlik saygısı ve ayrılık anksiyetesi gibi temel psikolojik özelliklerin etkileşiminin değerlendirilmesiyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın Yöntemi

Araştırmanın çalışma grubu 18-65 yaş arası 400 evli bireyden oluşmaktadır. Araştırma örneklemini Konya ilinde yaşayan evli bireyler arasında rastgele seçilecektir. Araştırma verilerini toplamak için Demografik Bilgi Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi, Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi kullanılmıştır.

Çalışmanın Sayıtları

Çalışmaya katılan bireylerin, veri toplamak için kullanılan ölçme araçlarına içtenlikle samimi ve doğru cevap verdikleri varsayılmaktadır.

Çalışmaya katılan bireylerin çalışmada kullanılan kendini değerlendirme anketlerini yanıtlayabilecek nitelikte oldukları varsayılmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçme araçları, ölçtükleri özelliklere uygun, güvenilir ve geçerli olarak kabul edilmiştir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışma 2020 – 2021 yılları ile sınırlıdır.

Çalışma Konya ilinde yaşayan evli bireyler ile sınırlıdır.

Çalışma sonucu elde edilen bulgular, kullanılan form ve ölçeklerden (Demografik Bilgi Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi, Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi) toplanan bilgilerle sınırlıdır.

BÖLÜM 1: GENEL BİLGİLER

1.1.Bağlanma Stilleri

1.1.1. Bağlanma Kuramı

Bağlanma, çocuk ile bakım veren ebeveyni arasındaki ilişkide stresli bir durum karşısında açığa çıkıp, tutarlılık ve devamlılık gerektiren duygusal bir bağ olarak tanımlanır. Çocuğun ebeveynine karşı yakınlık arayışı ile ortaya çıkar (Thompson, 2002). Bağlanma figürleri, küçük çocuklara ve ergenlere gelişmeleri için maddi ve duygusal kaynaklar sağlamak için özellikle önemlidir (Williams, 2003). Bağlanma süreklidir ancak anlatım şekli ve doğası yaşam boyu değişir (Cicirelli, 1991).

Bağlanma kuramının öncülerinden olan çocuk psikanalisti John Bowlby'e göre bağlanma, bir çocuğun ona bakım veren anne figürü ile ayrılması ya da onu kaybetmesi gibi durumlar karşısında anne figürüne yakınlık araması ya da iletişim kurması olarak tanımlanmıştır. Bakım veren figürden ayrılma gibi stresli bir durum ile karşılaşmadığında bağlanma davranışının ortaya çıkmayacağını belirtir. Bağlanma ilişkisi ile çocuk aynı zamanda sosyal hayata yönelik algısı ve kişilik gelişimini geliştirmeye başlar (Bowlby, 1982).

Bowlby erken yaşta annelerinden ayrılan erkek çocuklarının ileride suçluluk oranlarını arttırdığını gösteren makalesini yayınladıktan sonra 1950 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından evsiz çocuklarla çalışmayı istemesi, Bowlby'nin bağlanma kuramını geliştirmesinde önemli bir başlangıç olmuştur (Bowlby, 1969, 1973).

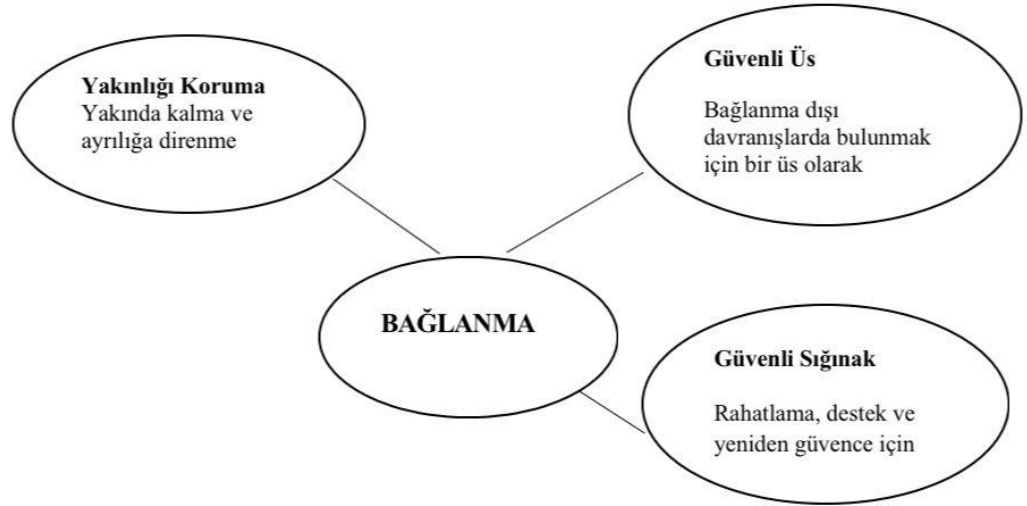
Bağlanma, yakınlaşma ile birlikte bebek ve ebeveyni ile arasındaki yakınlık bozulduğunda bunun düzeltilmesini sağlayan bir yöntemdir. Ağlama, gülümseme, izleme, tutunma, emme davranışları bebekler ile ebeveyni arasındaki bağlanmada etkili olur. Bebek ağlama veya gülümseme davranışı göstererek ebeveyni ile yakınlık kurar ve izleme veya tutunma davranışı gerçekleştirerek ebeveyni ile kurduğu bu yakınlığı devam ettirir. Emme davranışı ile bebek bir annenin varlığını ve onun ilgisini öğrenir. Emme davranışı daha karmaşıktır ve inceleme gerektirir (Bowlby,1969).

Bebek, ebeveyni ile iletişimi kesildiği veya stres yaşadığı zaman bağlanma davranışı göstererek yakınlığı sürdürme eğilimini gerçekleştirir. Yakınlığın devam etmesi bağlanma sisteminin en önemli amacıdır (Bowlby,1969).

Bowlby ve Aisworth, erken bağlanma süreçlerini (bebekler ve ebeveynler arasında şefkatli bağların oluşumu), sosyal öğrenmeden veya psikanalitikten ziyade çağdaş biyoloji ve psikoloji ilkeleriyle daha tutarlı bir teori yoluyla açıklamaya çalışır. Bebeklerin, onları koruyacak ve onlara bakacak yetişkin figürlerinin yakınlığını aramayı genetik olarak belirlenmiş bir yatkınlıkla doğdukları öne sürülür. Ebeveynlerin de bebeklerin davranışlarını tamamlayan davranışlarla karşılık vermeye yatkın oldukları varsayılır (Ainsworth, 1978).

Etologlar, bebeklerin onlarla en tutarlı ve kapsamlı bir şekilde etkileşime giren kişilere bağlandıklarını ileri sürmektedirler. Belirli kişilerle kurulan bağların doğası büyük ölçüde her bir kişinin önceki aylarda bebeğin davranışlarına ve sinyallerine nasıl tepki verdiklerine bağlıdır (Ainsworth, 1978).

Bowlby (1969) bağlanmanın tanımlayıcı özelliklerini yakınlığı koruma, güvenli üs ve güvenli sığınak kavramları ile formüle etmiştir. Bağlanmanın işlevleri bebeğin davranışında belirgindir. Bebek özellikle herhangi bir nedenden dolayı korktuğunda veya sıkıntılı olduğunda bağlanma figürüne yakınlık arayacaktır. Bağlanma figürü, bebeğin bu tür zamanlarda rahatlık ve kendini güvende hissetmek için geri çekilebileceği bir güvenli sığınak olarak hizmet eder. Bunun yanında bakıcı, keşif gibi bağlanma dışı davranışlarda bulunmak için bir üs görevi görür (Hazan ve Shaver, 1994).

Şekil 1: Bağlanmanın tamamlayıcı yönleri (Hazan ve Shaver, 1994)

Çocuğun gelişiminde bakım veren kişi ve çocuk arasındaki bağı kurulmasında sadece fiziksel ihtiyaçların yeterli olmayıp, duygusal ihtiyaçların da belirleyici olduğunu araştıran çalışmalar bulunmaktadır. Konuyla ilgili ilk çalışmalar hayvanlar üzerinde yapılmıştır. Lorenz'ın 1952 yılında bağlanma ilişkisinde besin sağlamanın daha az etkili olduğunu göstermek için kazlarla yaptığı çalışmalarda, anneleri besin vermedikleri halde yeni doğan kazların annelerini izledikleri ve annelerinden ayrıldıklarında arama davranışı gösterip kaygı yaşadıklarını belirtmiştir. Bunun yanında Harlow'n (1958) maymunlar üzerinde yaptığı bir çalışmada annelerinden ayrılmış bebek maymunların sadece besin ihtiyacını karşılamak için besin veren telden yapılmış bir yapay anneyi kullanıp diğer zamanlarda her gün ortalama 18 saati onlara besin vermeyen fakat sıcaklık sağlayan yapay anneyle geçirdiklerini gözlemlemiştir.

1.1.2. İçsel Çalışan Modeller

İçsel çalışan modeller (internal working models) kavramı, bağlanma süreçlerinin yetişkin ilişkilerinde nasıl işlediğini anlamının temelidir (Pietromonaco ve Barrett, 2000). Bowlby, (1973) içsel çalışan modeller sebebiyle çocukluk döneminde oluşan bağlanma biçimlerinin ilerleyen dönemlerde de devam ettiğini belirtmiştir.

Bebek ile bakıcı arasındaki ilişkinin niteliğine bağlı olarak içsel çalışma modelleri şekillenmektedir. Olumlu tepkiselliğe duyulan güven bağlanma figürünün ulaşılabilirliği

dışında, başkaları modeli ve benlik modeli değişkenlerine bağlı görülebilir. Başkaları modeli bebeğin bağlanma figürüne erişilebilirlik durumu ve bağlanma figürünün bebeğin ihtiyaçlarına karşı duyarlı olup olmama algısına dayanır. Benlik modeli, başkaları modeline bağlı olarak bebeğin kendi değerine ilişkin temsil şekillendirmesidir. Başkaları modeli ve benlik modeli, birbirini tamamlayıcı ve karşılıklı şekilde onaylayıcı olacak şekilde gelişecektir (Bowlby, 1973).

Çocuklar kendilerine ve diğer insanlara karşı zihinsel temsil oluşturmaktadırlar. Bakım veren ile yakın ve tutarlı ilişkiye sahip olan çocukların güvenli bağlanmış çocuklar olduğu görülmektedir. Böylece güvenli bağlanmış çocuklar diğerlerinin güvenilir ve iyi olduklarına karşı pozitif zihinsel temsiller oluştururlar. Güvenilmez, soğuk ve ilgisiz bakıcılara sahip çocuklar ise diğer insanların güvenilmez, duyarsız olduklarına dair negatif zihinsel temsiller geliştirmektedirler (Bowlby, 1988; Cengiz 2019). Güvensiz bağlanan ebeveynlerin işe yarayan bağlanmayla ilişkili modelleri savunma süreçleri tarafından bozulursa, çocuğa karşı ortaya çıkan duyarsız davranışlar sonucu çocuğun yeterli çalışma modellerini inşa etmesine engel olabilir. Böylece güvensiz bağlanmanın kuşaklar arası aktarımı söz konusu olabilir (Bretherton, 1990).

Bağlanmaya ilişkin değişen yaşam olayları ile içsel çalışan modellerin değişebileceği söylenebilir. Yapılan bazı çalışmalarda, hayatlarında değişiklik olmayan bireylerin bağlanma stilleri aynı kalırken, hayatlarında büyük bir değişiklik yaşayan bireylerin bağlanma stillerinde farklılık olduğu görülmüştür (Egeland ve Farber, 1984, Egeland ve Sroufe, 1981). Bu değişikliklere ebeveyn kaybı, boşanma, ebeveynde veya çocukta hayatı tehdit eden hastalık (kanser, kalp krizi vb.), aile üyesi tarafından fiziksel veya cinsel istismar gibi durumları söyleyebiliriz (Waters ve diğerleri, 2000).

1.1.3.Yetişkinlerde Bağlanma

Hazan ve Shaver çocukluk döneminde sahip olunan bağlanma stillerinin ve davranışların yetişkinlik dönemindeki ilişkileri anlamak için önemli bir temel olduğunu belirtmişlerdir (Simpson, Rholes, Campbell, 2003). Bebeklik döneminde geliştirilen bağları hayat boyu etkiye sahip olduğu görülmektedir (Hazan ve Shaver, 1994).

Çocukluk döneminde kurulan bağlanma ilişkisi, yetişkinlik döneminde farklılık gösterir. Çocukluk döneminde tek yönlü bir bağlanma ilişkisi kurulurken yetişkinlik

döneminde bakım alma ve verme olmak üzere iki eş tarafından iki taraflı bir şekilde oluştuğu görülür (akt. Özteke, 2015).

Weiss (1982) çocukluk ve yetişkinlik dönemindeki bağlanmayı üç farklı özellik ile tanımlamıştır. Bunlardan ilki, çocukluk döneminde bağlanma anne figürü ile, yetişkinlik döneminde bağlanma ise partnerler arasında gerçekleşmektedir. İkincisi, çocukluk döneminde bağlanma başka davranışsal sistemleri etkiler; fakat yetişkinlik döneminde bağlanma başka davranışsal sistemleri etkilemez. Yetişkinlik döneminde davranışsal sistemler için duygusal reaksiyonlar ve bilişsel aktiviteler etkili olur. Yetişkinlerin hayatının herhangi bir döneminde bağlanma ortaya çıkabilir. Çocuklukta ve yetişkinlikteki bağlanmayı birbirinden ayıran son özellik ise yetişkin dönemindeki bağlanmanın cinsellik içerip, çocukluk dönemindeki bağlanmada cinsel anlamda bir ilişki olmamasıdır (akt. Cengiz, 2019).

Main, Kaplan ve Casidy (1985) yetişkinlikteki bağlanma stillerini açıklamak için bireyin çocuklukta bakım verici ile ilişkisi ve bağlanma deneyimleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Ainsworth ve diğerlerinin (1978) üçlü bağlanma modelinde açıkladığı gibi bağlanma stillerini güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma olmak üzere üç kategoride toplamıştır.

Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlerdeki romantik ilişkiyi Ainsworth ve diğerlerinin üçlü bağlanma modellerine dahil etmişlerdir. Çocuklarda görülen güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanmanın yetişkinlerde de benzer olduğunu ileri sürmüşlerdir. Yetişkinlerdeki bağlanma stillerinin ortalama %55 güvenli, %20 kaygılı/kararsız, %25 kaçınan bağlanma olduğunu belirtip çocukluk dönemindeki bağlanma stillerine benzerlik gösterdiğini ileri sürmüşlerdir.

Bartholomew ve Horowitz (1991), Hazan ve Shaver'in (1987) üçlü bağlanma modelini geliştirerek yetişkin bağlanma stillerini dörtlü bağlanma modeli ile açıklamıştır. Dörtlü bağlanma modelinde benlik ve başkaları modeli olan zihinsel modellerin olumlu ve olumsuz olarak çaprazlanması ile güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olarak bağlanma stillerini açıklamışlardır.

1.1.4. Bağlanma Stilleri:

1.1.4.1. Ainsworth ve Üçlü Bağlanma Modeli:

Ainsworth ve arkadaşları (1978) bebeklerdeki keşfetme davranışının birincil bakım verenin varlığı veya yokluğuna ve diğer başka durumlara nasıl tepki verdiğini gözlemek için ‘Yabancı Durum Deneyi’ adlı bir çalışma yapmışlardır. Çalışmalarının sonucunda bağlanma stilleri güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan olarak açıklamıştır.

Güvenli bağlanmış bebeklerin stres anlarında dışa yansıttıkları tepkilerine birincil bakım veren bireylerin duyarlı ve güvenilir bir şekilde yanıt verdiği, güvensiz bağlanmış bebeklerde ise stres tepkilerine birincil bakım veren bireylerin duyarsız bir şekilde yanıt vermesinin söz konusu olduğunu belirtilmiştir (Ainsworth ve diğerleri, 1978)

Kaygılı/kararsız bağlanmış bebeklerin birincil bakım veren tarafından stresli bir durum anında tutarsız davranışlara maruz kaldığı belirtilmiştir (Karen, 1990). Bakıcıların aynı olaya farklı yer ve zamanlarda bebeklere benzer tepkiler göstermedikleri tutarsız davranışları sonucunda bebeğin güvenli bağlanma gelişiminin negatif yönde etkilendiği görülür. Tutarsız davranışlara; ebeveynler aynı duruma farklı tepkiler vermeleri, çocuğa koydukları yasağa bazen izin verip bazen izin vermemeleri örnek olarak verilebilir (Çetinkaya, 2013)

Kaçınan bağlanma gösteren bebeklerde ise birincil bakım veren bireyler tarafından ihmalcı, soğuk, reddedici davranışlar sergilediği görülmüştür (Karen, 1990).

1.1.4.2. Hazan ve Shaver’ın Üçlü Bağlanma Modeli:

Bebeklik ve çocukluk dönemi bağlanma stillerini inceleyen çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ainsworth ve ark. (1978), çocuklarda gözlenen bağlanma stillerini güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan olarak açıklamışlardır. Üç bağlanma modeli açıklamalarında, Ainsworth ve arkadaşları bebeklerin annelerinin erişilebilirliği ve duyarlılığına ilişkin beklentilerine atıfta bulunmuşlardır. Hazan ve Shaver tarafından Bowlby, Ainsworth ve diğer araştırmacıların, bebeklik dönemindeki ilgi bağlarının gelişimini açıklamak için geliştirdikleri bağlanma teorisinin ana bileşenlerini temel alarak

yetişkinlerdeki romantik ilişki üzerinde çalışmalarını odaklamışlardır. Bebekler ve ebeveynleri arasında hayatın erken dönemlerinde sevgi bağlarının oluşması gibi, yetişkinler arasında romantik ilişkilerde sevgi bağlarının kurulduğu belirtilmiştir (Hazan and Shaver, 1987).

Güvenli bağlanmış yetişkinlerin diğer insanlara güvenmekte, yaklaşmakta ve romantik ilişkiye girmekte zorlanmayıp duyguları olumlu şekilde yaşadıkları görülür. Kaçıman bağlanma stilindeki yetişkinlerin yakınlık kurmaktan kaçındıkları ve onlara sevildikleri söylendiğinde o insanlara karşı şüphe duydukları gözlenir. Aynı zamanda romantik ilişkilerinde bir gün ayrılacaklarını düşünüp hayal kırıklığı yaşamamak ve incinmemek için duygusal bağ kurmak istemezler. Kaygılı-kararsız bağlanmış yetişkinler ise romantik ilişki yaşadıkları insanların sevgilerinden emin olamazlar. Bunun sonucunda bu bireyler kıskanç ve takıntılı davranarak fazla talepte bulunup baskıcı davranışlar gerçekleştirdikleri belirtilir. Ayrıca ilişkilerinde aşırı ilgi bekledikleri saptanmıştır (Burger, 2006).

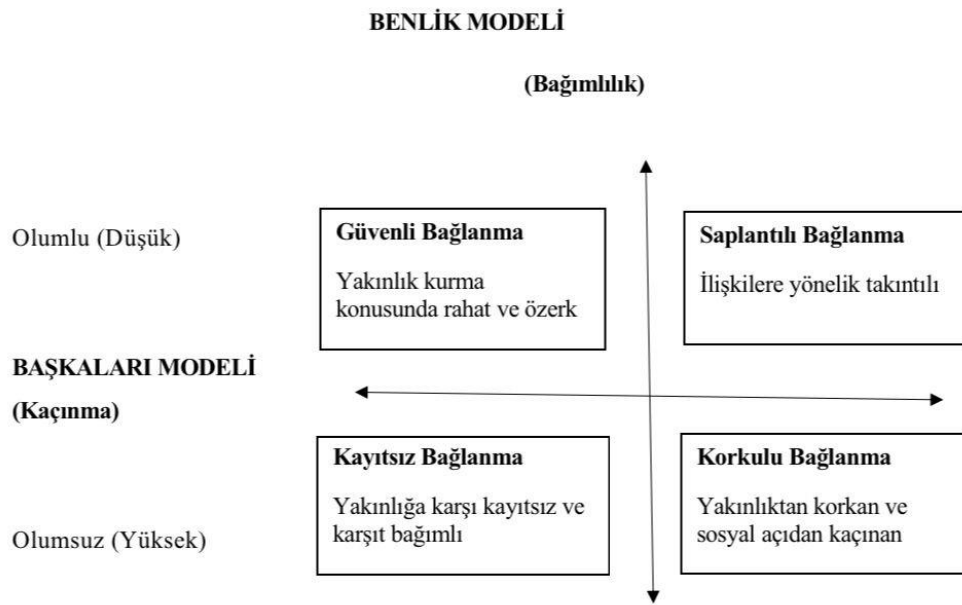
1.1.4.3. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli:

Bowbly'ye (1973) göre başkaları modeli ve benlik modeli olarak iki ana boyuta ayrılan zihinsel modeller, bağlanma tecrübeleri temelinde gelişir. Bunlar; (a) bağlanma figürünün genellikle korunma ve yardım çağrılarına karşılık veren türden biri olarak görülüp görünmediği; (b) kişinin kendisini başkaları, özellikle de bağlanma figürü tarafından yardıma değer birisi olarak görüp görmediğidir. Doğal olarak bu zihinsel modeller birbirlerini doğrulayıcı, tamamlayıcı şekilde gelişirler.

Bartholomew ve Horowitz (1991), Bowbly'nin çalışmalarını temel alarak zihinsel modellerin bağlanma stillerini belirlediğini ileri sürmektedir. Bartholomew ve Horowitz yetişkin bağlanmasını başkaları ve benlik modeli ile sınıflandırmış ayrıca bu modellerin olumlu veya olumsuz olabileceğini belirtmiştir. Olumlu benlik modelini diğerlerinin onayından bağımsız olarak benimsenmiş 'sevilebilirlik' inancı ve özümsemiği 'özsaygı' olarak tasvir etmiştir. Olumsuz benlik modeli ise diğerlerinden onay alma gereksinimi ve düşük özsaygı ile betimlenebilir. Başkaları modelinin olumlu olması birey için önemli olan diğerlerinin güvenilebilir ve ulaşılabilir olduğuna dair beklentilerini kapsar. Bunun

yanında o kişilere karşı destek ve yakınlık bekleme davranışlarını içerir. Başkaları modelinin olumsuz olması ise başkaları ile samimi olmaktan kaçınma ve sosyal destek sunmayı ve almayı umursamama biçimindeki olumsuz beklentileri içerir.

Dörtlü bağlanma modeline göre, benlik ve başkaları modellerinin olumlu ve olumsuz kutuplarda değerlendirilmesi sonucunda güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört temel bağlanma stili ortaya çıkmıştır.

Şekil 2: Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve Horowitz'den (1991) uyarlanmıştır

1.1.4.3.1. Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanma, benlik ve başkaları modelinin olumlu olduğu bağlanma modelidir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Güvenli bağlanmış bireyin sevilbilirlik ve özsaygısı olumludur. Bunun yanında bireyin başkalarına karşı beklentileri pozitif yöndedir (Hazan ve Shever, 1987).

Güvenli bağlanmış kişiler destek ve yakınlık bekleme davranışlarını gösterirken, duygularını saklama, kaçınma davranışlarını çok az göstermektedir (Bartholomew ve

Horowitz,1991). Genellikle terk edilmekten veya birinin kendilerine çok yaklaşmasından endişe etmezler (Hazan ve Shever, 1987). Bireyler olumlu benlik ve başkaları modeline sahip oldukları için başka insanların ulaşılabilir, iyi niyetli olarak algılamaktadırlar. Özerkliklerini korumakla birlikte bağımsız kişilerdir (Sümer ve Güngör, 1999).

Desteğe ihtiyaç duyduklarında başkalarından yardım almaktan çekinmezler. Romantik ilişkilerinde olumlu inançlara sahiptirler, güvenli hissederler. İlişki kurma ve devam ettirmede sorun yaşamazlar (Çelik, 2004).

1.1.4.3.2. Saplantılı Bağlanma

Saplantılı bağlanma, benlik modelinin olumsuz ve başkaları modelinin olumlu ise olduğu bağlanma modelidir. Saplantılı bağlanan bireyler kendini değersiz gördüğü için sevmeye değer olmadıklarını düşünürler. Bundan dolayı ilişkilerinde kendini kanıtlama ve tasdik alma eğilimi içerisindedirler. Ayrıca başkalarıyla kurdukları ilişkilerde oldukça takıntılı davranırlar ve gerçekçi olmayan beklentilere sahiptirler. Bartholomew ve Horowitz dördü bağlanma modelinde saplantılı bağlanma, Hazan ve Shaver'in üçlü bağlanma modelindeki güvenli ve kaygılı/kararsız stillerine karşılık gelir (Sümer ve Güngör, 1999).

Saplantılı bağlanma gösteren bireyler köklü bir değersizlik duygusuna ve diğerlerine karşı olumlu beklentilere sahiptirler. Tutarsız öz-değerlerini doğrulama istekleri, kişisel ilişkilerinde aşırı yakınlık göstermeleri için motivasyon oluşturur (Griffin ve Bartholomew, 1994).

Saplantılı bağlanan bireyler başkalarıyla yakın ilişki kurmak isterler. Fakat ilişki kurdukları kişilere fazla bağımlı davrandıkları için onlardan olumsuz tepkiler alırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu kişilerin özgüvenleri oldukça azdır ve yaşadıkları ilişkilerde terk edilme konusunda endişelenirler (Howard ve Medway, 2004).

1.1.4.3.3. Kayıtsız Bağlanma

Kayıtsız bağlanma, benlik modelinin olumlu, başkaları modelinin ise olumsuz olduğu bağlanma biçimidir. Bireyler kendilerine karşı yüksek özsaygı, değerlilik ve sevgi gibi olumlu duygulara sahipken, başka insanlara karşı olumsuz tavır ve görüşlere sahiptirler.

Kayıtsız bağlanma gösteren kişiler özerkliklerine oldukça önem verirler. Bundan dolayı insanlarla yakın ilişki kurmaktan uzak dururlar. Yakın ilişkinin gerekliliğini ve başkalarına olan gereksinimi kabul etmezler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). İlişkilerinde hayal kırıklığı yaşamaktan korktukları için insanlara bağlanmak ve güvenmek istemezler. Özgürlüklerine düşkün ve bağımsız olarak olumlu benlik algılarını devam ettirmek isterler (Burger, 2006).

1.1.4.3.4. Korkulu Bağlanma

Korkulu bağlanma, benlik ve başkaları modelinin olumsuz olduğu bağlanma biçimidir. Güvenli bağlanma gösteren bireylerin tutum ve görüşlerine karşıt davranışlar sergilerler (Sümer ve Güngör, 1999). Kendilerine olan güvenleri azdır. Değersizlik duygusuna sahip oldukları için kendilerinin sevilmeye layık olmadıkları inancına sahiptirler. Ayrıca diğer insanların da güvenilmez olduklarına dair olumsuz inançları vardır. İlişki kurdukları insanlara karşı reddedilme ve sevilme korkusuna sahip olduklarından dolayı yakın ilişki kurmakta, kaçınma davranışı gösterirler ve yüksek kaygı seviyesine sahiptirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Korkulu bağlanma gösteren bireyler, kendilerini sevebilir/değerli hissedebilmek amacıyla başkalarına karşı fazlasıyla bağımlı davranış sergilerler. Buna rağmen ilişki kurdukları insanlara karşı sahip oldukları olumsuz beklentiler nedeniyle yakınlık kuramazlar (Griffin ve Bartholomew, 1994).

1.2. Benlik Saygısı

1.2.1. Benlik Kavramı

Benlik, kişinin sosyal ve psikolojik reaksiyonlarının bütününe verilen addır. Ayrıca; benlik, kişinin fiziksel, zihinsel, toplumsal ve ahlaki özelliklerinin değişken bir birleşimidir (Kulaksızoğlu, 2000). Kendiliğe dair çevreye özgül yorumlamalardır (Santrock, 2012).

Benlik, ben ve kişilik kavramları genellikle eş anlamlı olarak kullanılır. Bireyi diğer insanlardan farklı kılan tüm duygu, tutum ve davranışlarının örgütlenmiş bütünlüğünü anlatır. Ve bireyi o birey yapar. Bireyin kendi benliğini algılama ve kavrama biçimi, benlik kavramı olarak adlandırılır (Yörükoğlu, 2004).

Benlik kavramını, kişinin zihninde kendisini nasıl simgelediği, kendisine yönelik bakış açısı şeklinde tanımlamak mümkündür. Bunun yanı sıra, benlik bireyin kendisi ile ilgili algılamalarının, şahsi yüklemelerinin, geçmiş yaşantılarının ve ilerideki amaçlarının, zihnindeki sosyal rolleri simgeleri ve zihinde kavramsal 'ben' olarak odaklaşmasıdır (Aydın, 1996).

Benlik, kişinin kimliği, benlik değeri, zihinsel ve fiziksel yetenekleri, limitleri, inançları, hedefleri, değer yargıları gibi bireysel algıların tamamıdır. Kişisel bütünlüğün odağıdır. Kişinin kendisinin farkında olması, kendisi olma durumudur. Kişinin benlik algısı, kendini tasvir etme biçimi olan benliğe göre biçimlenmektedir (Çakmak ve Kara, 2009).

İlk olarak William (1952/1891) adlı eseriyle benlik konusunu psikoloji bilimi içinde inceler. William James benliği "bilen benlik" ve "bilinen benlik" olmak üzere iki boyutta inceler. Bilinen benlik bilimin konusu olması gerektiğini ifade eder. Çünkü bilen benliği özne olarak, bilinen benliği ise nesne olarak belirtir. Konu, bilginin nesnesidir. Benlik bilme bahsedildiğinde "nesne" durumuna düşmektedir. Buna bağlı olarak, bilinen benlik psikolojinin konusudur (Akt. Bacanlı, 1997).

Cooley'nin benliği ayna benlik kuramı ile açıklar. Ayna benlik kuramını kişinin kendini başka bireylere nasıl yansıtması gerektiğine ilişkin inancı, başka bireylerin bu yansımayı nasıl yorumladığı ile ilgili duyguları ve son olarak bunun kişide oluşturduğu

etki ile başkalarının yargılarına göre benliğin geliştirilmesi olarak üç türde açıklar. Birey aynadaki fiziksel görüntüsüne bakıp kendisiyle ilgili bir değerlendirme yaptığı gibi başkalarının kendisini nasıl gördüğüyle ilgili de bir değerlendirme yapar. Böylece kişi kendisi ve başkalarıyla sembolik bir etkileşim içerisinde olur (Wallace ve Wolf, 2004).

Psikolojide Freud'un öncülüğünü yapmış olduğu psikanaliz, benlik konusuna büyük katkı sağlamıştır. Benlik konusunda psişik aygıtı id-ego-süperego olmak üzere üç yapıdan oluşan bir sınıflandırma yapmaktadır. Psikanaliz kaynaklarında benlik yerine egonun incelendiği görülmektedir. Ego, insanın öz benine ilişkin bilinçli bilgisi, benliğin büyük oranda bilinçli yanısıdır (Geçtan, 1997). İd, ruhun "zevk ilkesi" üzerinde işleyen, temel dürtü ve güdülerin kaynağı olan tamamen bilinçsiz, dürtüsel, çocuksu kısımdır. Süper ego, belirli bir durum için ahlaki olarak doğru olmayabileceği hiçbir özel durumu hesaba katmayan, ruhun ahlaki bileşenidir. Rasyonel ego, id'nin hazcılığı ile süper egonun ahlakçılığı arasında bir denge kurmaya çalışır; ruhun genellikle bir kişinin eylemlerine en doğrudan yansıyan kısımdır. Ego, görevleri nedeniyle aşırı yük altında kaldığında savunma mekanizmaları adı verilen bazı mekanizmalar kullanır (Freud, 1962).

Roger, benliği ve bilinci, kişinin kendisiyle alakalı inançları, düşünceleri ve algılamalarının oluşturduğunu belirtir. Benliğin gelişimi devamlı bir gelişme süreklilik durumundadır. Bireyin benliğini tamamen ortaya koyması; kendini gerçekleştirmiş kişi olması değil, kendini gerçekleştirmekte olan kişi olmasıyla açıklanabilir (Kara, 2009).

Adler'in kuramına göre benlik, bireyin kendisine, topluma ve başkalarına karşı oluşturduğu tutumların ürünü olarak gelişir. Bireyin özgünlüğünü ve bütünlüğünü gerçekleştirme ve devam ettirme eğilimi insanın en önemli ayırıcı niteliği olduğunu belirtmiştir. Birey bazen uygunsuz reaksiyonlarda bulunsa bile, genelde davranışlarındaki tutarlılığı devam ettirme çabası içerisinde. Bireyin davranışlarını yaşam biçimine göre düzenlediği görüşündedir. Bireyin ilgileri, değer ve yargıları, algısal tepkileri, hayalleri, uyuma, yeme ve cinsel davranışları, amaçları ve yerleşmiş görüşlerinin etkisi altındadır. Bireyin hangi yönü incelenirse incelenirse benlik bütünlüğünün etkisiyle karşılaşılır (Geçtan, 1997).

Erikson, insanın psikososyal evreler içinde gelişimini sürdürdüğünü savunur. Bireyin temel kişilik özellikleri hayatının ilk dönemlerine özgü değildir ve yaşam boyu

devam eder. Erikson'a göre; insan, hayatı boyunca sekiz gelişim döneminden geçer. Benlik her gelişim döneminden geçerken, o döneme ait gelişim hedeflerini yerine getirmeye çalışır. Bireyin bir gelişim döneminin hedeflerini yerine getirebilmesi için, karşılaştığı çatışmaların veya karmaşaların üstesinden gelmesi gerekir. Erikson, bireyin karşılaştığı çatışmalar veya karmaşalar ile başa çıkma oranına göre sağlıklı bir benlik geliştirebileceğini savunur.

Beşinci psikososyal gelişim dönemi, kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası evresidir. Birey bu evrede kendisine 'ben kimim?' sorusunu sorarak kişiliği için bir kimlik oluşturmaya çalışır. Bu dönemdeki çatışmalar ve karmaşalar ile başa çıkabilen birey kimlik duygusu edinirken, bunlarla başa çıkamayan birey kimlik karmaşasına düşer. Bu dönemde birey, karşı cinsten kişilere, dini konulara, ideolojilere, kahramanlara merak duyar. Şaşkınlık ve kararsızlık yaşayan gençler birbirlerine destek amaçlı gruplar oluşturur. Çocukluk zamanlarında öğrenmiş oldukları kurallar ve yetişkinlik döneminde geliştirmesi gereken değer ve yargılar arasındaki farklılık ile bocalar. Bu bocalamalar sonucunda olumlu yönelim gösteren ergenler, sağlıklı bir kimlik duygusu geliştirir (Gürses ve Kılavuz, 2011).

Markus, benlik kavramını tanımlarken benlik şemasından söz eder. Benlik şeması, bireyin toplumsal tecrübelerinde kendisiyle ilgili bilgilerin işlenmesini hazırlayan ve yönlendiren, geçmişteki deneyimlerden türetilen, benlik hakkında bilişsel genellemelerdir. Bireyi ilgilendiren belirli durum ve olaylardan türetilen bilişsel temsiller ile birlikte bireyin davranışının kendisi ve etrafındakiler tarafından tekrar tekrar sınıflandırılmasından ve daha sonra değerlendirilmesinden elde edilen daha genel temsiller de içerir (Markus, 1977).

Horney ise kişiliği, bireyin hayat boyu çevresel etkenler neticesinde geliştiğini ve duygular, düşünceler, algılar, amaçlar ve yargıların etkileşimi ile oluşan bir süreç olduğunu belirtir. Aile çevresi, toplumsal ve kültürel etkenlerin etkileşimi kişiliğin ortaya çıkmasında önemli bir etkiye sahiptir. İnsan davranışlarının temel ihtiyacı olan güvenlik duygusu ve insan ihtiyaçlarından doyum sağlayabilme ölçüsü olan doyum etkeni Horney'in kişilik görüşünde rol oynayan iki önemli temel etkenlerdir. Horney yaptığı benlik analizlerinde, gerçek ve ülküleştirilmiş (ideal) benlik kavramlarını ileri sürmüştür. Gerçek benlik, bireyin gerçekte nasıl olduğu, kendini nasıl gördüğü ve algıladığıyla

ilgilidir. Ülküleştirilmiş (ideal) benlik ise, bireyin olmak istediği benlik olarak tanımlanır (Topses ve Serin, 2012).

Strong (1957) göre dört temel benlik kavramı vardır:

1. Bütünsel benlik kavramı: Bireyin yetenekleri, benlik değeri ve rollerinin algısı,
2. Değişken benlik kavramı: Düzensiz ve sürekli olmayan (başarı veya başarısızlık gibi) durumlardan etkilenip olaya bağlı olarak değişen,
3. Sosyal benlik kavramı: Bireyin sosyal yeterliliğine ve diğer kişilerin bireyi kabul etmesine bağlı olan,
4. İdeal benlik: Bireyin olmak istediği ve idealinde olan benlik yapısıdır (Örgün, 2000).

Joseph Luft ve Harry Ingham isimlerinin kısaltması ile geliştirilen Johari Penceresi ise dört bölümden oluşan, iki ya da daha fazla bireyin bilinen, paylaşılan ya da bilinmeyen, paylaşılmayan iletişimini araştıran yöntemdir. Bireyler arasındaki çatışmanın analizi ve insan ilişkileri dinamiklerini göstermek için oldukça önemlidir.

Birinci bölüm, açık/bilinen benlik olarak tasvir edilir. Açık benlik, kişinin kendisi hakkında bildiği ve diğer insanlar tarafından bilinen yanlarını kapsamaktadır. Bu yönetime sahip bireyler sağlam oldukları için ilişkilerinde korumacı tutumlara ihtiyaç duymazlar. Böylece en az düzeyde çatışma yaşarlar.

İkinci bölüm gizli benlik olarak tasvir edilir. Bu bölüm, bireyin kendisi tarafından bildiği fakat diğer insanların bilmediği kısımdır. Birey diğer insanlar ile iletişim içerisindeyken onların nasıl davranacaklarını bilmedikleri için gizliliğini sürdürme eğilimindedir. Bu nedenle bu bölüm potansiyel çatışma kaynağı olarak görülür.

Üçüncü bölüm, kör bölge olarak tasvir edilir. Bu bölüm, bireyin kendisi tarafından bilmediği fakat, başkaları tarafından bilinen, algılanan bölümdür. Birey başkalarıyla etkileşim içerisindeyken istemeden başkalarını incitebilir. Bu yüzden bu bölüm de ikinci bölüm gibi potansiyel çatışma kaynağı olarak görülür.

Dördüncü bölüm ise keşfedilmemiş benlik olarak tasvir edilir. Bireyin hem kendisi ile ilgili hem de başka insanlarla ilgili karşılıklı bilinmeme durumunun söz konusu olduğu bölümdür. Bu kısım, en temel çatışma kaynağı olarak görülür. Çünkü; yanlış ve ters anlamaların kaynağı bu bölümdür (Armağan, 2012).

1.2.2. Benlik Saygısı

Benlik gelişimi, bireyin başkalarıyla olan tecrübelerini idrak etme biçimlerine göre oluşan dinamik bir süreçtir. Birey başkalarının olumlu değerlendirmeleri ve kabul edilme ihtiyaçlarından oldukça etkilenmektedir. Benliğin duygusal ve zihinsel yönlerinin gelişmesi hayat boyu devam eder. Fakat; bireyde benliğin bazı yönleri belli evrelerde gelişimini devam ettiremez. Böylece, bu durum bireyin karakter yapısının bir bölümü oluşturur ve bir takım gelişmemiş kişilik özelliklerine sahip olur. Böyle bir kişiliğe sahip olan birey, uygun bir entegrasyondan mahrum kalır. Bir çocuk için önemli olan büyük insanların ona karşı gösterdikleri tutumlar benlik kavramının bir yansıması olur. Ebeveyleerin çocuklarına karşı soğuk tutumları, çocukların kendilerini değersiz bulmalarına yol açar. Bunun sonucunda, çocuk kendisine dair olumlu görüşler geliştiremez (Geçtan, 1982).

Benlik saygısı, bireyin kendisi hakkında yaptığı duygusal bir yorumlamadır. Bireyin kendisini önemli, yetenek sahibi, değerli ve başarılı olarak görme derecesi benlik saygısını belirler. Benlik saygısı kavramı için özsaygı ve özgüven gibi ifadeler eş anlamlı olarak kullanılır (Akt: Yavuz, 2007).

Plummer'a (2007) göre, bireyde sağlıklı benlik saygısı meydana gelmesi için;

1. Bireyin kendini tanıması,
2. Bireyin kendisi ve başka insanlarla iletişimi,
3. Bireyin özünü kabul etmesi,
4. Bireyin bireysel yeterliliği,
5. Bireyin kendini ifade etmesi,
6. Bireyin kendine güvenmesi,
7. Bireyin özünün farkında olması gerekmektedir (akt. Türedi, 2015).

Benlik saygısı, güçlü bir motivasyon kaynağı olarak kabul edilir. İnsanın değerli olma veya olumlu bir öz değerlendirmeye sahip olma ihtiyacına dayandığı düşünülmektedir. Bu, üstünlük, mükemmellik veya yeterlilik duyguları anlamına değil, kendini kabul etme duygusuna, bireyin kendini beğenmesine ve kendine saygı duymasına atıfta bulunur (Adams, Gullota, 1989).

Benlik saygısı ömür boyu süren bir süreçtir. Bireyin hayatını doyumlu geçirip hedeflerine yönelik davranışlar sergilemesi, başkaları ile sağlam ve düzenli iletişim kurması, özgür iradesini kazanması, başarılı olması ve ileriye planlayabilmesi için önemli bir etkidir (Erşan ve ark., 2009).

Yeterlilik ve başarı, benlik saygının ayrılmaz unsurları olarak görülebilir. Yeterlilik ve başarı, benlik saygısının değerlendirilmesi ve farkındalığıyla iç içe geçmiş görünmektedir. Bu farkındalık, kısmen, başkalarının yargılarından ve geri bildirimlerinden oluşur. Ek olarak, benlik saygısını işlevsel hale getirmek için, bu yapıyı bir özgüven sistemi olarak düşünmek verimli olabilir (Guindon, 2002):

1. Benlik Saygısı: Benliğin tutumsal, değerlendirici bileşeni; yetkinlik farkındalığı, başarı duygusu ve dış dünyadan geri bildirimlerin bir sonucu olarak geliştirilen ve sürdürülen değer ve kabul duygularından oluşan öz kavrayışa yerleştirilen duygusal yargılardır.
2. Global benlik saygısı: Genel öz değer tüm bir değerlendirmesi; bireyin kendini kabul etme veya kendine saygı düzeyi; kendi içindeki tüm ikincil kişisel özelliklerden ve niteliklerinden oluşan, nispeten istikrarlı ve kalıcı bir özellikleri veya eğilimleridir.
3. Seçilmiş benlik saygısı: Benlik veya global benlik saygısının genel bir değerlendirmesinde birleştirilen, zaman zaman durumsal olarak değişken ve geçici olan, benlik içindeki belirli ve kişisel özelliklerin veya niteliklerin ya da her ikisinin değerlendirilmesidir.

James'e göre bireyin başardıkları ile arzuları arasındaki denge sonucu benlik saygısı oluşur. Bireyin yapmak isteyip yapabildikleri arasındaki ölçü benlik saygısının seviyesini etkiler. Başarı seviyesi başarmak istediklerine oranla ne kadar çok ise, benlik saygısı da o oranda yüksek olacaktır (Akt: Eşer, 2005).

Bireyler kendi yargıları konusunda tarafsız değillerdir. Öz değerlendirmelere genellikle güçlü duygulanım eşlik eder; bu, ilk olarak James (1890) ve Cooley (1902) gibi ilk kuramcılarının ele aldığı bir noktadır. Yüksek benlik saygısı olumlu duygulanımı içerirken, düşük benlik saygısı olumsuz duygulanımı kapsar. Bu nedenle, "benlik saygısı" terimi, öz inançlar veya öz değerlendirmelerle eş anlamlı değildir. Benlik saygısı, benlikle

ilgili basit bilişlerin olmayabileceği temel bir duygusal nitelik taşıır (Leary & Downs, 1995).

Aynı şekilde Rosenberg (1979), benlik saygısından “kendiliğın olumlu veya olumsuz bir değerdendirme” olarak bahsetmiştir. Olumlu bir benlik değerdendirme, beklenenden daha fazla başarıya sahip olmaktan, olumsuz bir değerdendirme ise beklenenden daha az başarıya sahip olmaktan kaynaklanır. Bu yorum, kişinin öz saygısının zaman içinde sabit olmadığını, bunun yerine dinamik olduğunu ve kişinin başarılarına ve beklentilerine bağılı olarak değıştiğini öne sürmektedir. Örneğın; yüksek benlik saygısına sahip, tüm beklentilerini karşılayarak başarılı bir şekilde hayatını sürdüren ve bir işten aniden kovulan bir kişi, muhtemelen özgüveninde azalma yaşayacaktır. Ancak, bir kez daha iş bulunduğında, öz saygısı muhtemelen geri gelecektir (Baldwin ve Hoffmann, 2001).

Fekler’e (1974) göre, benlik saygısını beş adım ile geliştirilebileceğini belirtmiştir;

1. Çocuk için önemli olan bireylerin kendilerini övmesi; çocuklar için öğrenmenin bir yolu model almadır. Bundan dolayı, çocuğın daha iyi şekilde hissetmesi için, somut yolların sunulması gerekmektedir. Çocuk için mühim olan bireylerin, kendilerini takdir ettiğini gören çocuğın, kendini övme eğiliminin daha fazla olacağı belirtilmektedir. Bu övme abartılı bir şekilde değildir. Çocuk için önemli olan model olan bireyin, bir şey başardığında kendine ‘aferin bana’ demesi örnek olarak gösterilebilir.
2. Çocukların yaptıkları davranışları gerçeğe uygun bir şekilde yorumlaması; bireyin kendisiyle ilgili duyguları, davranışlarına dair tutumlarından kaynaklanır. Birey kendini genel olarak inandırıcı olmayan ölçütlere göre değerdendirme, çabalarını yetersiz olarak algılamasını sağlar. Bu başarısızlık algısı, kendini pekiştirmeye ve övmeye uygun değildir. Çocuğın kendini gerçekçi olmayan temellere göre yorumlaması, düşük benlik saygısına sahip olmasına neden olur.
3. Çocukların uygun hedefler oluşturmaları; hedeflerini gerçekçi olmayan biçimde, yüksek veya düşük şekilde belirleme eğilimleri olan bireylerin, düşük benlik saygısına sahip oldukları görülmüştür. Gerçekçi olmayan hedefe sahip çocuk, kendine değer vermez ve benlik saygısı olumsuz etkilenir.

4. Çocukların kendilerini övmesi; bireyin ilk kez öğrendikleri, onun için önemli olan insanlara bağlı olmaktadır. İnsanların yaşantısını iç öğrenme yönlendirir. Kendini değerlendirip, pekiştiren çocuk, yüksek benlik saygısına sahip olur. Kendini övmek, döngüsel bir şekildedir. Başarılı davranış, kendini övmeyi pekiştirir ve biri öbürü için pekiştireç olur. Çocuk için önemli olan bireyler, bunları çocuğa öğretmeli ve ona cesaret vermelidirler.
5. Çocukların diğerlerini övmesi; çocukların başkalarını övmesi, kendilerini övmesini gerçekleştiren bir araçtır. Başka insanları övmeyi öğrenen çocuk, kendini daha iyi övebilir. Çocuk için önemli olan bireyler, iki süreci de dikkate almalıdırlar. Bireyler, çocuğa başkalarının nasıl övüleceğini, aynı zamanda kendileri övüldüklerinde nasıl davranacaklarını öğretmeleri gerekmektedir. Böylece ebeveynler, çocukların benlik saygılarını yükseltebilirler. Benlik saygısı yükseldikçe, davranış ve performans daha geliştirilebilir (Akt. Örgün, 2000).

Bowlby (1973), bireyin erken dönemde oluşan bağlanma ilişkisinin, benlik saygısının oluşması ve erişkin çağda yüksek veya düşük benlik saygısına sahip olması için temel oluşturduğunu ifade etmiştir.

Sarıkaya'nın (2015) 14-18 yaş arası ergenler ile yaptığı çalışmada yaş arttıkça benlik saygısının da arttığını belirtmiştir. Ergenlerin yaşı büyüdükçe kendilerini daha iyi düzeyde tanıyıp kabullendikleri için benlik saygılarının da geliştiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte, kız çocukların erkek çocuklarına oranla daha düşük benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur. Toplumda erkek çocuklarına daha çok değer verip daha özgür bir alanda yetiştiriliyor olması, kızlarda daha duygusal ve depresif olmalarına neden oluyor olabilir. Bu durum benlik saygılarında farklılığa sebep olabilmektedir. Aynı şekilde Blaidorn ve arkadaşla (2015) aynı şekilde benlik saygısında yaşa bağlı artışlar olduğu ve önemli cinsiyet farkları bulunduğu bildirilmiştir. Erkeklerin genel olarak kadınlardan daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları belirtilmiştir.

Akboy ve arkadaşlarının (1997), yaptıkları bir çalışmaya göre, yüksek lisans yapmak isteyen bireylerin, yüksek lisans yapmak istemeyenlere oranla benlik saygısı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirtmişlerdir. Bunu nedenini ise, benlik

saygısı yüksek olan bireylerin daha özgüvenli ve gelişime açık oldukları şeklinde açıklamışlardır.

1.2.2.1. Düşük ve Yüksek Benlik Saygısı

Olumlu benliğe sahip kişilerin özellikleri;

1. Bireyler kendilerinin yeterli olduklarını hisseder ve zeki olduklarını düşünürler.
2. İnsanların onları kabul edeceklerini ve olumlu beklentilere sahip olukları zamanlarda başkalarına yaklaşırlar.
3. Bireyler karar ve algılarında kendilerine güvenirlere.
4. Grup ortamlarında tartışma gerektiren durumlarda dinleyici rol üstlenmek yerine tartışmaya aktif olarak katılmayı tercih ederler.
5. Başkalarının olumsuz karşılama ihtimalinde dahi kendi düşüncelerini açıklar ve savunurlar.
6. Bireyler özgüven sahibi, başarıma isteği, olumlu düşünme ve zorluklar karşısında vazgeçmeme gibi olumlu özelliklere sahiptirler. Ayrıca, bireyler kendilerini saygıya ve onaylanmaya değer olarak algılar ve önemli, faydalı bireyler olduklarını düşünürler.

Olumsuz benliğe sahip kişilerin özellikleri ise;

1. Sahip oldukları düşünceler alışılmamış ise bu düşünceleri açıklayamazlar. Bu fikirleri açıkladıkları zaman olumsuz bir şekilde yargılanacaklarından korkarlar.
2. Çevrelerinde olan olaylar yerine kendi içlerindeki sorunlarla uğraşırlar. Bireyler dikkatlerini olan olaylardan çok utangaçlıklarına odaklanırlar.
3. Diğer insanlar ile birlikteyken göze çarpan hareketlerde bulunurlar.
4. Diğer insanların gölgeleri altında hayatlarını sürdürürler.
5. Kendilerini diğer insanlardan daha değersiz görme eğilimine sahiptirler.
6. Bireyler genel olarak kendilerini yanlış bir şey yapmış, çekingen, beceriksiz ve depresif hissederler.
7. Bireyler diğer insanlara kolay bir şekilde güvenemezler. Kolay etkilenen ve bağımlı kişilik özelliğine sahiptirler. Karamsar ve umutsuz olmaya kolay eğilimlidirler (akt. Taşgit, 2012).

Benlik saygısının düzeyi, bireyin yakın ve genel ilişkilerde bağ kurma biçimlerini, stresle baş etme becerilerini, günlük/iş hayatındaki başarı ve becerilerini etkilemektedir (Onur, 2011).

Yüksek benlik saygısı, bireyin kendi benlik kavramını, benlik imgelerini kabul edip, beğenmesi ve onaylaması; bireyin kendinden memnun olması, kendini olumlu, sevmeye değer ve değerli bulmasıdır. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler neşeli, enerjik ve özgüvenleri yüksek olarak, düşük benlik saygısına sahip bireyler ise düşük enerjili, özgüvenleri düşük, çaresiz ve kıymetsiz hisseden, başarıları azalmış bireyler olarak betimlenebilir. Bunun yanında, benlik saygısı düşük olan genç ergenler, yüksek benlik saygısına sahip olan oranla daha düşük kendilik imgesine sahiptirler (Onur, 2011).

Benlik saygısı düşük bireylerde uyum sağlama zorluğu, diğer insanların yönlendirmelerine açık olma yeteneklerini gösterememe, anti sosyal davranışlar sergileme gibi özellikler görülmektedir. Benlik saygısı yüksek bireylerin ise benlik saygısı düşük bireylerin tersine karar verme davranışına sahip, başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı, ilişkilerinde saygılı, yeniliklere açık, çözüm odaklı ve kendilerinden hoşnut bireyler oldukları görülmüştür (Tuttle ve Tuttle, 2004).

Düşük benlik saygısına sahip bireyler, başarısız olduklarına dair olumsuz geribildirim aldıklarında, sahip oldukları diğer olumsuz düşünceler tetiklenir ve bu geribildirim bireyin diğer hatalarını ve zayıflıklarını hatırlatır. Bunun sonucunda birey, başarısız olduğu konuya devam etmede isteksiz davranma, yarım bırakma veya başarısız olma eğilimi göstermektedir. Buna karşın, yüksek benlik saygısına sahip bireylerin olumsuz geribildirim aldıkları durumlarda, nasıl bir başarı gösterdiklerini düşünmeden, ellerinden geleni yapmaya devam ettikleri görülmektedir (Brockner, Derr, & Laing, 1987).

1.3. Toplumsal Cinsiyet Roller

1.3.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet bireyin kadın ve erkek olarak biyolojik ayrımını yapmak, kişiyi eril ve dişil olarak ayırıp biyolojik, genetik ve fizyolojik özelliklerini belirtmek için kullanılan

bir terimdir. (Marshall, 1999). Cinsiyet kişinin kadın mı erkek mi olduğunu gösteren genetik veya biyolojik özellikleridir (WHO, 1998).

Toplumsal cinsiyet ise toplumun kadın ve erkek için rolleri, sorumlulukları ve beklentilerini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır (Dökmen, 2017). Toplumsal cinsiyet, biyolojik çağrışımlardan ziyade psikolojik veya kültürel bir terimdir. Toplumsal cinsiyet (-biyolojik-) cinsiyetten oldukça bağımsız olabilir (Stoller, 1984).

Cinsiyet için ‘erkek’ ve ‘kadın’ terimleri kullanılırken toplumsal cinsiyet için maskülen (erkeksilik) ve feminen (kadınsılık) terimleri kullanılmaktadır (Stoller, 1984).

Maskülenlik; güçlü karakter, bağımsızlık, bütünlük, kararlılık, geniş fikirlilik, entelektüel netlik, aşırı yetkinlik, zeka, güç, dürüstlük, verimlilik, enerji ve yaratıcılık olarak nitelendirilirken feminenlik; duygusallık, nazik, neşeli, şefkatli olmak; kendini tamamen başkalarına adayabilmek, utangaçlık, duyarlılık olarak nitelendirilir (Moi, 2005).

Kalıcı ve biyolojik olarak gelen cinsiyet hakkındaki ‘biyoloji kaderdir’ söyleminin tersine toplumsal cinsiyet, kültürden kültüre farklılık gösterir ve değiştirilebilir (Butler, 2016). Biyolojik cinsiyeti doğa belirlerken, toplumsal cinsiyetin oluşmasını kültür belirlemektedir (Shechner, 2010). Steinberg’e göre toplumsal cinsiyet, doğumdan başlayarak ölüme kadar süren, kız ve erkek çocuklarının cinsiyetlerine uygun biçimde davranmaları yönünde toplumsallaştırılmaları sonucunda oluşur ve kimliğinin önemli bileşenlerindedir (Shechner, 2010).

1.3.2. Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplumun belirli kültürel ve tarihsel bağlamlarda, erkek ya da kadın sosyal rolü ile ilişkilendirdiği tutum, davranış ve kişilik özelliklerine toplumsal cinsiyet rolü denir (Shechner, 2010). Cinsiyet rolünün ana kavramları olan erkeklik ve kadınlık, bir bireyde erkeklerden ve kadınlardan beklenen niteliklerin ve davranışların uyumluluğu ile ilgilidir (Shechner, 2010). Toplum kadın ve erkeklere babalık, annelik gibi toplumsal cinsiyet rolleri yükleyerek bu rollere uymasını bekler (Saraç, 2013).

Toplum bir senaryo yazar, kadın ve erkeklerden de bu senaryoya göre rollerini oynamasını bekler. Toplum çocukları kız ya da erkek olarak etiketlendikten sonra toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmeye başlarlar (Dökmen, 2017). Kadın ve erkekte kazanılan toplumsal cinsiyet rolleri algısı aile, okul, kardeş, medya, aile tipi ve çalışma hayatı gibi etmenler tarafından belirlenir. (Gök, 2013). Çocukların yanında bulunan yetişkinler üzerinde de büyük bir etkiye sahip olan televizyon programları bireylerde romantik ilişki kalıpları, kadın-erkek beden imajı ve toplumsal cinsiyet rollerine dair fikirlerinin oluşmasına da büyük rol oynamaktadır (Karaca, 2018).

Bireylerin içinde yaşadıkları toplum ve kültür kadın ve erkeklerden uygun olan ve olmayan davranışları, saç uzunluklarını, seçecekleri meslekleri, kullanacakları kıyafetin rengini ve daha birçok şeyi biyolojik cinsiyetine göre belirlemelerini talep eder (Vatandaş, 2007). Geleneksel toplumlarda uzun yıllardan beri erkeğin atılgan, sert, soğuk olup güç ve dayanıklılık gerektiren işler yapması beklenirken kadının edilgen, yumuşak, cana yakın ve sıcak olup evde çocuk bakıp, ev işi yapması beklenir. Bu cinsiyet rollerinin dışına çıkan kadın ve erkekler geleneksel görüşe göre sağlıklı olarak kabul edilir. Geleneksel yaklaşım bir çocuğun cinsiyet rollerini öğrenmesi ve ilerde ona göre davranması gerektiğini savunur. Eşitlikçi yaklaşımda ise, kadın ve erkeklerin tek bir cinsiyet rolüne göre tutum sergilemesinin sağlıklı olabileceği düşüncesi hakimdir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1981). Geleneksel yaklaşımı benimseyen toplumlarda eşitlikçi yaklaşımın tersine kadın ve erkeklere yüklenen cinsiyet rolleri daha katı kurallara bağlıdır (Güldü ve Kart, 2009).

Toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimini açıklayan birçok kuram vardır. Bunlar; psikanalitik kuram, biyolojik kuram, sosyal öğrenme kuramı, sosyal bilişsel kuram, bilişsel gelişim kuramı ve toplumsal cinsiyet şeması kuramı, benlik sunuşu modeli, çok faktörlü toplumsal cinsiyet kimliği kuramı olarak sayılabilir.

1.3.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Kuramlar

1.3.3.1. Psikanalitik Kuram

Psikolojik bir kuram ve terapötik yaklaşım olan psikanaliz, Sigmund Freud tarafından oluşturulmuştur. Davranışlarımızı, özellikle uyumsuz veya nevrotik

davranışlarımızı üretmede erken yaşam dönemi deneyimlerimiz, bilinçsiz duygu ve motivasyonlarımızın rolüne odaklanır. Tüm psikolojik ekoller arasında, psikanaliz toplumsal cinsiyet kavramının gelişimine öncülük etmiş ve büyük katkıda bulunmuştur.

Psikanalizin öncüsü olan Freud ebeveynlerle yaşanan erken dönem deneyimleri vurgulamış ve çocukların haz noktalarının ve cinsel dürtülerinin ilk olarak ağıza sonra anüse ve en sonunda genital organlara kaydığını belirtmiştir. Ayrıca bireyin psikoseksüel ve psikososyal gelişim aşamalarını ele almıştır.

Freud psikoseksüel gelişimin, oral, anal, fallik, latent (gizil) ve genital dönem olarak beş evresinden geçtiğimizi öne sürmüştür. Oral dönemde (0-1,5 yaş arası) haz odağı bebekte ağızdır. Anal dönemde (1,5-3 yaş arası) haz odağı anüstür. Fallik dönemde (3- 6 yaş arası) haz odağı cinsel organlarıdır. Latent dönemde (6 yaş-erinlik arası) çocuk, cinsel arzularını bastırır ve daha çok sosyal ve zihinsel olan becerilerine odaklanır. Psikoseksüel dönemlerinin sonuncusu olan genital dönemde (erinlik ve sonrası) ise cinselliğin yeniden uyandığı zamandır, cinsel hazzın kaynağı aile dışından biri olur.

Freud toplumsal cinsiyet gelişimini cinsiyet ayrımının yapılmadığı, cinsiyet ayrımının yapılmaya başlandığı ve ödipal dönem olmak üzere 3 dönemde açıklamıştır.

Cinsiyet ayrımının yapılmadığı dönem oral ve anal döneme dayanır. Hangi cinsiyetten olursa olsun çocukların cinsiyet ve toplumsal cinsiyet deneyimleri aynıdır. Erkekler penise sahip olarak yani tek cinsiyet anatomisine sahip olarak doğarlar. Kız çocukları ise hem vajinaya hem de erkeklik organı olan klitorise sahip olarak doğarlar. Kız çocukları yaşamlarının ilk zamanlarında deneyimleri içinde klitoris yer alır ve anneleriyle olan ilişkisi karşı cins ilişkisidir. Yani kız ve erkek çocukların ilk dönemlerinde cinsiyetleri ve toplumsal cinsiyetleri erkek olduğu ve anneleriyle özdeşleştikleri ileri sürülmektedir (Bussey ve Bandura, 1999, Santrock, 2012, Burr, 2002, Dökmen, 2017).

18-24'üncü ayları kapsayan cinsiyet ayrımının yapılmaya başlandığı dönem, fallik döneminin ilk bölümüne dayanır. Bu dönemde çocuklar cinsiyet ayrımları fark etmeye başlarlar. Yaklaşık beş yaşlarına geldiklerinde de cinsel kimlikleri oluşur. Çocuklar cinsiyeti penise sahip olup olmamakla belirledikleri için erkeklik merkez olmaya devam

eder. Böylece erkek olmayı tek cinsiyet olarak bilmeye devam ederler. Erkek çocukları kızlarda cinsel organ eksikliği fark etmeleriyle birlikte iğdiş edileceklerini düşünerek korku yaşarlar. Yaşadıkları bu korku ‘kastasyon anksiyetesi’ olarak adlandırılır. Bu dönemde kız çocukları erkek çocuklarından daha karmaşık bir durumla karşı karşıya kalır. Kendilerinin penisten mahrum bırakıldıklarını, değersiz olduklarını düşünürler ve kıskanma duygularıyla tepki verirler. İçlerinde içten içe bir penise sahip olacaklarını umut ederler. Bunun yanında babalarına olan ilgiden dolayı anneleri tarafından cezalandırılacaklarını düşünürler. Freud bu durumu elektra kompleksi olarak adlandırmaktadır. Kız çocukları bu eksikliklerinden dolayı annelerini suçlarlar. Çünkü anneleri onları eksik doğurmuştur ve zaten bu eksiklik annelerinde de vardır. İlgilerini babaya yöneltirler ve babalarına yönelmeleri kadınsılık yoluna girişlerinin başlangıcı olur.

Üçüncü dönem olan ödipal dönemde yani yaklaşık üç ila beş yaşındayken, erkek çocuklarının artan cinsel farkındalığı, birincil aşk nesnesi olan, anneye yönelir. Ancak anneleri için daha uzak ve güçlü olan babası ile erkeklik yarışına giren erkek çocuklar iğdiş edilme korkusuyla annelerine duydukları cinsel ilgiden vazgeçerler. Bu çatışmayı annesiye karşı duygularını bastırmak ve babasıyla özdeşleşmek suretiyle çözerler. Eğer babaları gibi olurlarsa, sonunda başka bir kadınla (annesi yerine) ilişki kurabileceğini düşünerek onlar da erkeksiliğe doğru geçiş yapmış olurlar. Ödipal çatışmanın çözülmesiyle birlikte süperego da gelişir. Bu nedenle Freud, erkeklerin son derece gelişmiş bir vicdana ve idealizm duygusuna sahip olduğunu savunuyor. Bu dönemde kız çocukları ise babalarının kendilerine onlarda eksik olan penisi verme umutları bitince babaları ile duygusal bir ilişki içine girmek isteyip babalarından bebek sahibi olmayı arzu başlarlar. Kızlarda penis olmadığı için erkeklerde olan iğdiş edilme (kastasyon) korkusu yoktur. Anneleri de kendisi gibi eksiktir. Freud kızların anneleri ile bütünleşme zorunlulukları olmadığı için süperegolarının tam gelişmediğini düşünerek, erkekleri cinsel ve ahlaki olarak kadınlardan daha üstün olduğunu ileri sürmüştür.

Freud daha sonra kuramını genişletip yeni bir boyut eklemiştir: iki cinsiyetlilik. Her bireyde, doğumla başlayan biyolojik temelli kadınsı ve erkeksi yön olan iki cinsiyetliliğin kadında ve erkekte sahip olduğunu belirtmiştir. Kızlar için iki cinsiyetlilikten daha önce bahsettiği için, bu kuramını sadece erkeklere uyarlamış ve

erkek çocukların erkek olduklarını fark ettiklerinde kadınsı olma fırsatını kaçırdıklarını söylemiştir. Freud'a göre ödipal dönemde erkek çocukları baba ile rekabete girmeden önce babalarıyla kadın olarak ilişki kurmaya çabalarlar (Bussey ve Bandura, 1999, Santrock, 2012, Burr, 2002, Dökmen, 2017).

1.3.3.2. Biyolojik Kuram

Cinsiyet farklılıklarını açıklamak için biyolojik kuram, genlerin ve hormonlar ile birlikte beynin yapısını ve işlevini, biliş, davranış ve hatta cinsiyet rollerinde gözlenen farklılıkların nedenlerini üzerinde durur (Helgeson, 2012).

Cinsiyet farklılıklarının biyolojik açıklamaları hormonal, genetik ve evrimsel faktörlere odaklanmıştır. Seks hormonları (androjen, progesteron ve östrojen) düşünce ve davranışlarımız üzerinde bir etkiye sahip olduğu savunulmaktadır. Örneğin; kadınların adet döngüsü sırasında yaşadıkları ruh hali değişikliklerin kandaki hormon seviyelerindeki değişiklikten kaynaklandığı varsayılmaktadır (Burr, 2002).

Erkeklerde, sağ yarımküre (görsel-mekansal faaliyetleri kontrol eder) baskındır, kadınlarda ise sol yarımküre (sözel yetenekleri kontrol eder) daha baskındır. Bunun sonucunda, erkeklerin duygusal ve sözel merkezleri birbirleriyle bağlantısızdır, bu da duyguları hakkında konuşmayı zorlaştırır. Hatta bu farklılığın eğitim ve kariyer seçimlerini etkilediği söylenir (Burr, 2002).

Kadınların çocuk doğurması, geçmişten günümüze kadınları çocuklarıyla ilgilenip ev işi yapmalarına, erkekleri ise para getirip dış etkenlere karşı aile üyelerini korumaya yöneltmiştir. Cinsiyet rolleri bireylerin tutumlarını şekillendirse bile günümüzde çekirdek aile, doğum kontrol yöntemleri, fiziksel güç gerektiren koşulların azalması gibi etkenler ile rol dağılımı giderek değişmektedir (Güldü ve Kart, 2009)

1.3.3.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Mischel (1966) ve Bandura ve Walters (1963) sosyal öğrenme kuramını bireyin, toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen sosyal ve kültürel etmenler üzerinde durmaktadır. Birey ve çevrenin kesişimi toplumsal cinsiyetin oluşumunu etkiler (Bandura, 1995).

Sosyal öğrenme kuramı iki öğrenme sürecine dikkat çeker; edimsel koşullanma ve model alma/taklit. Edimsel koşullanmada pekiştirilen davranışın gelecekte tekrarlanma olasılığı artarken cezalandırılan davranış tekrarlanmaz ve o davranıştan kaçınılır. Çocuklar cinsiyetine uygun davranırlarsa ödüllendirilir, cinsiyetine uygun davranmazlarsa cezalandırılırlar. Örneğin; ağlamak kız çocuklarında işe yarayıp erkek çocuklarında işe yaramadığı için kızlar ağlama davranışını sürdürürken erkekler ağlama davranışını sürdürülmez.

İkinci olarak model alma öğrenme sürecinde ebeveyn, arkadaş, televizyondaki kahraman vb. model alınır. Uygun bir zamanda taklit edilir (Dökmen, 2017).

Edimsel koşullanma ve model alma sosyal öğrenme teorisinin temel ilkeleridir ve diğer davranış alanlarında olduğu gibi toplumsal cinsiyet rolü davranışlarının kazanılması için de geçerlidirler (Helgeson, 2012).

Cinsiyete uygun davranışlar genellikle doğrudan veya dolaylı olarak ebeveynler, öğretmenler ve akranları tarafından ödüllendirilir. Oyuncak, elbise, oyun vb. seçimler, diğerlerinin doğrudan onaylama veya reddetme iletişimine bağlıdır. İlginç bir şekilde, cinsiyete uygun olmayan davranışlar için yapılan eleştirilerin erkeklerde kızlardan daha fazla olması muhtemeldir ve kızların hem cinsiyete uygun hem de cinsiyete uygun olmayan oyuncaklarla oynama durumu erkeklerden daha fazladır. Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasını açıklamak için taklit, modelleme ve pekiştirmeye dayanan sosyal öğrenme teorisi, çocukların cinsiyete uygun davranış sergileyenlerin ödüllendirildiğini gözlemlenmeleri ve cinsiyete uygun davranış sergiledikten sonra ödüllendirilmeyi deneyimlerinden geldiğini savunur.

Gerçek yaşam modellerine ek olarak, çocuklar televizyon programlarında, reklamlarda, filmlerde, kitaplarda, çizgi romanlarda vb. zengin bir sembolik model kaynağına sahiptir (Burr, 2002). Sosyal öğrenme teorisinin cinsiyetle ilgili farklılıklara uygulanması, normlar değıştikçe ve bir kültürün (örneğin medyada) rol modellerinin değıştikçe, cinsiyet farklılıklarının da değışeceğini göstermektedir. Geleneksel erkek cinsiyet rolünün farklı modellerden nasıl etkilendiğini gösteren örneklerden birisi 1950'lerde erkek cinsiyet rolünün bir modeli sigara içen bir kovboy olan John Wayne'nin bugün çoğu genç erkek için tercih edilmiyor olmasıdır (Helgeson, 2012).

1.3.3.4. Sosyal Bilişsel Kuramı

Sosyal bilişsel kuramın mimarı olan Albert Bandura'ya göre gelişimin anahtar kavramları davranış, çevre ve biliştir. Bu üç kavram arasındaki ilişki tek yönlüden ziyade karşılıklıdır. Bandura çevre ve davranışın bilişsel süreçler için önemli bağlantılar olduğunu vurgular. Kuramını geliştirirken ilk olarak gözlem yoluyla (taklit, model alma) yani başkasının ne yaptığını gözlemleyerek öğrenmeye odaklanmıştır. Buna küçük bir çocuğun babasını başka birine kötü davrandığını gözlemledikten sonra benzer davranış özelliklerini arkadaşlarına göstermesi örnek olarak gösterilebilir. Sosyal bilişsel kuramcılar, insanların yaşam boyu gelişimin önemli bir kısmını gözlemleyerek davranışlar, düşünceler ve duygular kazandıklarını vurgulamaktadır. İnsanlar ilk olarak, diğerlerin davranışını bilişsel olarak temsil eder daha sonra bu davranışı benimseyebilirler.

Sosyal bilişsel kuram kuramda, toplumsal cinsiyet gelişimi kişisel faktörler, davranış örüntüleri ve çevresel olaylar olmak üzere üçlü nedensellik ile açıklanır. Kişisel faktörlerin içeriği; bilişsel, duygusal ve biyolojik olaylar, davranışsal ve hükümsel genellemeleri ve benlik düzenleyici etkileridir. Davranış örüntüleri ise, cinsiyetle ilgili kalıplaşmış etkinlik biçimlerini anlatır. Çevresel faktörler ise, günlük hayattaki geniş sosyal etkiler ağını gösterir (Dökmen, 2017, Santrock, 2012).

1.3.3.5. Bilişsel Gelişim Kuramı

Lawrence Kohlberg oluşturduğu bilişsel gelişim kuramına göre toplumsal cinsiyet rollerinin, çocukların belirli bir bilişsel gelişim düzeyine ulaştıklarında ortaya çıkan belirli değerlendirmeler sonunda oluştuğu öne sürülmektedir (Vatandaş, 2007). İnsanlar, kendilerine ve dünyaya yönelik tutarlı bir bakış açısı sürdürmek ister ve bilişsel tutarlılığa ihtiyaç duyar. Toplumca uygun görülen özelliklere sahip kız veya erkek çocuğu olmayı keşfetmek ise bilişsel tutarlılığın ilk yoludur. Çocukların davranışları toplumsal cinsiyet kimliğine göre oluşur (Güldü ve Kart, 2009).

Kohlberg'e göre çocukların cinsiyet rol gelişimleri üç dönemde gerçekleşir. Bunlar; cinsiyeti etiketleme, cinsiyetin kararlılığı ve cinsiyetin değişmezliğidir (Dökmen, 2017).

Cinsiyeti etiketleme dönemi yaklaşık 2-3,5 yaşları arasında belli bir bilişsel gelişim düzeyine ulaştıklarında başlar. İlk olarak kendi cinsel kimliklerini, sonra diğerlerinin cinsel kimliklerinin yavaş yavaş farkına varmaya başlarlar. Çocuklar cinsiyetin kalıcı ve değişmez olduğunu tam anlamamışlardır. Örneğin bir kız çocuğuna ilerde ne olmak istediği sorulduğunda, baba yanıtını verebilir.

Cinsiyetin kararlılığı dönemi, 3,5-4,5 yaşlar arasındaki dönemdir. Bu dönemde çocuklar cinsiyetin sürekliliğini anlamaya başlar ve böylece bebekliğinde hangi cinsiyetteyse ileride de aynı cinsiyette kalacaklarını anlarlar. Bunun yanında çocuklar fiziki görünümleri değişen objelerin farklı olduklarını düşünürler. Saçı kesilince erkek olacağını düşünen kız çocuğu nu buna örnek olarak verebiliriz.

Cinsiyetin değişmezliği dönemi ise 4,5-7 yaşlar arasındadır. Bu dönemde çocuklar, cinsiyetin fiziksel görünümünden bağımsız olduğunu kavrayarak cinsiyetin değişmezliği ilkesini kazanmışlardır. Çocuklar ödül aldıkları için değil, cinsiyetleriyle tutarlı olduğunu düşündükleri için cinsiyetlerine uygun bulunan zevler geliştirip tutarlı olan davranışlar içinde bulunurlar (Dökmen, 2017).

1.3.3.6. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı

Şema, bir kategorinin özellikleri ve diğer kategorilerle olan ilişkileri hakkında bilgi içeren bir yapıdır. Örneğin; bir çocuk ve çocuğun babası bir trafik kazası geçirir. Çocuğun babası ölür, fakat çocuk hastaneye kaldırılır. Çocuk acil servise gelir gelmez, doktor ona bakar ve “Ameliyatı yapamam. Bu çocuk benim oğlum.” der. Bu nasıl olabilir? Çocuğun babası kazada ölmedi mi? Çözüm, elbette, doktorun çocuğun annesi olmasıdır. Neden insanlar doktorun erkek olduğunu düşür? Çünkü erkek olmak “doktor” kategorisi şemamızın bir parçasıdır. Hepimizin durumlar (örn. Partiler, cenaze törenleri), okuldaki insanlar (örneğin sporcular, çalışanlar), nesnelere (örneğin hayvanlar, sebzeler) ve okuldaki konular (örn. Kimya, psikoloji) için şemaları vardır. Bir şemanın içeriği insanlar arasında değişir.

Cinsiyet şeması, kadın ve erkek olmanın ne anlama geldiği ve bu kategorilerle bilişlerimizin ve duygularımızın hangi davranışlarımız ile ilişkili olduğu hakkındaki bilgilerimizi içerir. Bir bebek için hediye alırken, ilk olarak bebeğin cinsiyetini sorarız.

Bebeğin cinsiyeti, hangi giysi veya oyuncak alacağımızı belirler. İşe alınca bir sekreterin, tüm başvuru sahiplerinin kadın olacağını varsayıyoruz. Bunun nedeni, sekreterin erkek olmayıp, kadın cinsiyet rolü şemamızın bir parçası olduğudur. Herkesin bir yere kadar toplumsal cinsiyet şeması olması olasıdır.

Helgeson'a (2012) göre Bem'in ileri sürdüğü toplumsal cinsiyet şema teorisi, toplumsal cinsiyet rolleri edinme sürecimiz hakkında bir teoridir; bu rollerin içeriğini tanımlayan bir teori değildir (Helgeson, 2012). Teori, basitçe dünyayı eril ve dişil kategorilere böldüğümüzü belirtir. Kültür bu kategorileri tanımlar. Toplumsal cinsiyet şeması teorisi, toplumsal cinsiyet rollerini nasıl elde ettiğimizi açıklamada hem sosyal öğrenme teorisinin hem de bilişsel gelişim teorisinin unsurlarını birleştirir. Sosyal öğrenme teorisi, erkek ve kadın cinsiyet kategorilerinin özelliklerini nasıl elde ettiğimizi ve bu kategorilerle neyi ilişkilendirdiğimizi açıklar. Bilişsel gelişim teorisi, tutarlılığı sağlamak için bu bilişsel kategorilere yeni bilgileri nasıl kodlamaya başladığımızı açıklar. Çocuk yeni bilgileri işlerken cinsiyet rolü kategorisi veya şeması başlatmayı öğrenir (Helgeson, 2012).

Erkeklik bağımsızlık, özveri, yetkinlik ve egemenlik gibi özelliklere, kadınsılık ise beslenme, merhamet ve sıcaklık gibi özelliklerle ilişkilendirilmiştir. Geleneksel olarak, kişinin cinsiyetine uygun cinsiyet rollerinin benimsenmesi arzu edilirken, kültürel olarak onaylanmış cinsiyet rollerinden sapmalar uygunsuz olarak kabul edilir (Tzurriel, 1984).

Toplumsal cinsiyet şema kuramının öncüsü olan Bem (1974), hem psikoloji biliminde hem de toplumda kadınlık ve erkekliğin birbirinden ayrı uç noktalarda ele alındığını ifade etmiştir. Bu anlayışa göre, birey ya erkeksi ya da kadınsı olmak zorundaydı, fakat olması gereken her ikisi de değildir. Bem (1974) bireylerin duruma bağlı olarak hem erkeksi hem de kadınsı özellikler sergileyebileceğini belirterek Cinsiyet Rolü Envanterini geliştirmiştir (Bem, 1974).

Kadınsı özellikleri fazla olup, erkeksi özellikleri az olan bireyler 'kadınsı' olarak, erkeksi özellikleri fazla olup, kadınsı özellikleri az olan bireyler 'erkeksi' olarak, kadınsı ve erkeksi özelliklerinin beraber aynı düzeyde gösteren bireyler 'androjen' olarak, her iki

boyutta da düşük düzeyle özellik gösteren bireyleri ise ayırılmamış (belirsiz) cinsiyet olarak ifade edilmektedir. (Bem, 1981)

1.3.3.7. Çok Faktörlü Toplumsal Cinsiyet Kimliği Kuramı

Spence (1993), toplumsal cinsiyet özelliklerini geleneksel tek faktörlü modellere alternatif olarak çok faktörlü toplumsal cinsiyet kimliği kuramını (multifactorial gender identity theory) benimsemiştir. Bu kuram, toplumsal cinsiyet kimliğinin tek bir faktör yerine daha az bağımsız ve daha çok faktörlü bir yapı olarak kavramsallaştırılması gerektiğini savunmaktadır. Bu faktörler herhangi bir gelişim aşamasında birbirleri ile ilişkilidirler ve davranışı belirlemek için etkileşime girerler.

Spence, toplumsal cinsiyetle ilgili fenomenlerin dört kritik alana ayrılabilceğini öne sürer. Bunlar:

- Toplumsal cinsiyet kimliği veya evrensel toplumsal cinsiyet benlik kavramı; bireyin temel erkeksilik veya kadınsılık algısı,
- Kadın ve erkeklerle stereotipik olarak ilişkili araçsal ve dışavurumcu kişilik özellikleri,
- Toplumsal cinsiyete ilişkin rol davranışları, ilgiler ve tutumlar; kişinin toplumdaki kadınlar ve erkekler için eşitlikçi rolleri ne derece desteklediği gibi,
- Cinsel yönelimdir (Koestner ve Aube, 1995).

Bu dört alanda birey bazen kadınsı bazen ise erkeksi özellikler gösterebilir. Bireyin kişilik özellikleri erkeksi bir tutumda iken toplumsal cinsiyetle ilişkili bazı tutumları kadınsı özellikler gösteriyor olabilir. Bu özelliklerde zamana veya yaşanan olaylara bağlı olarak değişimler olabilir. Fakat bireyin toplumsal cinsiyet kimliği hayat boyu aynı kalır (Dökmen, 2017).

1.3.3.8. Benlik Sunuşu Modeli (Toplumsal Cinsiyetle Bağlantılı Davranışın İnteraktif Modeli)

Deaux ve Major (1987) benlik sunuşu modelinde toplumsal cinsiyet farklılıklarının algılayıcının beklentilerinin içeriği, durumsal ipuçları gibi birçok faktörden etkilendiğini ve esnek olduğunu vurgular.

Sosyal etkileşimlerdeki toplumsal cinsiyet ile ilgili davranışlarda algılayan, aktör ve ortam olmak üzere üç durum dikkat çeker. Bu durumlar birbirleri ile etkileşim içinde olmakla birlikte toplumsal cinsiyet ile ilgili davranışı şekillendirirler.

Algılayan: Aktörün davranışını şekillendiren algılayanın toplumsal cinsiyet ile ilgili inançları ve şahsi hedefleri onu etkiler. Aktörün davranışlarını kendi kalıp yargılarına göre idrak eder. Böylelikle algılayan bilişsel olan beklentileri doğrular. İlk baştaki aktör hakkındaki beklentileri bilişsel yanıtlıklar tarafından devam edecek şekilde işlenerek bilişsel doğrulama meydana gelir. Bunun yanında algılayanın başlangıçtaki beklentileri aktörün davranışlarını şekillendirerek davranışsal doğrulama oluşur.

Aktör (davranışta bulunan): Davranışta bulunacak kişi o anda ortama göre davranışlarını düzenler. Böylece davranışları zamana ve mekana göre farklılık gösterir. Aktörün toplumsal cinsiyetle ilgili var olan benlik kavramı ve şahsi amaçları birbirleriyle iletişim halindedirler. Kendi benlik kavramına göre davranışlarını ve çevresini şekillendirir.

Ortam (durumsal ipuçları): Toplumsal cinsiyet ile ilgili davranışın ne olacağını ortamın belirleyiciliği veya kısıtlayıcı olması, kişilerin beklentilerinin net ve kuvvetli olması, birbirleriyle ileride iletişim halinde olup olmama ihtimali, davranışın çevresel olarak beğenilirliği gibi etmenler belirler.

Aktör olarak işe yeni başlayan kadın ve erkek yöneticileri, algılayan olarak ise ikisinin üst konumunda olan yönetici X'i örnek olarak verebiliriz. Bu kadın ve erkek bir grubun liderlik durumu ile karşılaşırlar. Algılayan olan X liderlik stili bakımından kadın ve erkeklerin farklı olduğuna inanmaktadır. Bundan dolayı bu iş için kadın olan aktöre iş birliğinin önemini vurgularken, erkek olan aktöre yöneticilik yeteneğini göstermenin önemini vurgular. Aktör görevini üstlenen kadın ve erkeğin liderlik stilleri benlik kavramları, yaşadıkları deneyimleri ve yetenekleri bakımından oldukça farklıdır. Yaşadıkları deneyimler ve X'in aktörlere vurguladığı beklentilerin farklılığı aktörlerin bu işi farklı yorumlamasını sağlar. Bunu sonucunda farklı davranışlar sergilerler. Ortaya çıkan cinsiyet farklılığı, algılayanın ilk baştaki inancını, aktörlerin benlik değerlendirmelerini ve doğrulamalarını sağlar (Dökmen, 2017).

1.4. Ayrılık Anksiyetesi

1.4.1. Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu

Anksiyete, vücudumuzun bize bir şeyin yanlış gittiğini ve bunu düzeltmemiz gerektiğini söylemenin yoludur. Hayatta kalmak ve refahımız için gerekli ve kesinlikle vazgeçilmezdir. Yoğun kaygı, birçok ağır psikolojik veya fizyolojik durumun aynı zamanda psikiyatrik rahatsızlığın bir parçasıdır veya bunlarla bağlantılıdır (Tucker-Ladd, 2011). Anksiyete, kaygı, korku, endişe, dehşet, ızdırap, terör eş anlamlı kelimelerin uzun bir listesidir (Szirna, 2011). Anksiyete neredeyse herkese tanıdık bir deneyimdir. Ayrıca modern yaşamdaki birçok stresin ve karmaşıklığın ortasında giderek yaygınlaşmaktadır (Bourne & Garano, 2016).

Yaşam boyu yaygınlığa göre en çok görülen anksiyete bozuklukları; spesifik fobi (%15.6), ardından sosyal anksiyete bozukluğu (sosyal fobi) (% 10.7), ayrılma anksiyete bozukluğu (%6.7), yaygın anksiyete bozukluğu (% 4.3), panik bozukluğu (% 3.8) ve agorafobi (% 2.5) dir (APA, 2013). Biederman ve arkadaşları (2007) beş yıldan fazla bir sürede 151 aileden 233 çocuğu takip ederek panik bozukluğu ve majör depresyon için yüksek risk altındaki çocuklarda anksiyete bozukluklarının gelişimsel yörüngeleri hakkında bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma sonucunda çocuklarda psikopatoloji gelişimi için yörüngelerin analizi, ayrılık kaygısı bozukluğu, daha sonra spesifik fobi,

agorafobi, panik bozukluğu ve majör depresyon gelişimi riskini önemli ölçüde artırdığını ortaya koymuştur.

Ayrılma anksiyetesi, bireyin bağlanma figüründen ayrılma veya ayrılma beklentisi halinde endişe duyma durumudur (Bowlby, 2012). Ayrılık anksiyetesi genellikle, ayrı hissettiğimiz kişi ile ilgili duygularımızı, yaşadığımız ve tanımlayabildiğimiz duygusal tepkilerle ifade edilir. Örneğin: terk edilmiş ve yalnız hissetme, üzgün veya kızgın hissetme, sinirli veya umutsuz hissetme. Ayrılmaya karşı duygusal tepki, kaygı derecesine bağlı olarak, tüm duygulardan herhangi birini de alabilir. Bu reaksiyonlar, zihinsel (depresyon, sanrı veya intihar), fonksiyonel-somatik (işlevleri etkileyen) veya psikosomatik (organ lezyonlarına yol açan) olabilecek büyük belirtileri içeren şiddetli, endişe veya keder gibi küçük belirtiler olabilir (Quinodoz, 1993).

Ayrılma Kaygısı Bozukluğu DSM-5 Tanı Ölçütleri

A. Aşağıdakilerden en az üçünün olması ile belirli, kişinin bağlandığı insanlardan ayrılmasıyla ilgili, gelişimsel olarak uygun olmayan ve aşırı düzeyde bir kaygı ya da korku duyması:

1. Evden ya da bağlandığı başlıca kişiden ayrılacak gibi olduğunda ya da ayrıldığında hep aşırı gerilme.
2. Bağlandığı başlıca kişileri yitireceği ya da bu kişilerin başına, hastalık, yaralanma, yıkım, ölüm gibi kötü bir olay geleceğiyle ilgili olarak, sürekli bir biçimde, aşırı üzülme.
3. Bağlandığı başlıca kişilerden birinden ayrılmaya neden olacak, istenmedik bir olay (örn. kaybolma, kaçırılma, bir kaza geçirme, hastalanma) yaşayacağıyla ilgili olarak, sürekli bir biçimde, aşırı üzülme.
4. Ayrılma korkusundan ötürü, okula, işe ya da başka bir yere gitmek için dışarıya çıkmayı, evden uzaklaşmayı hiç istememe ya da buna karşı koyma.
5. Evde ya da başka ortamlarda tek başına kalmaktan ya da bağlandığı başlıca kişilerle birlikte olmamaktan, sürekli bir biçimde, aşırı korku duyma ya da bu konuda isteksizlik gösterme.

6. Evinin dışında ya da bağlandığı başlıca kişilerden biri yanında olmadan uyuma konusunda isteksizlik gösterme ya da buna karşı koyma.

7. Yineleyici bir biçimde, ayrılma korkusunu da içeren karabasanlar görme.

8. Bağlandığı başlıca kişilerden ayrıldığında ya da ayrılacak gibi olduğunda bedensel belirtilerle (örn. baş ağrıları, karın ağrıları, bulantı, kusma) ilgili yineleyen yakınmalarının olması

B. Bu korku, kaygı ya da kaçınma süreklilik gösterir, çocuklarda ve ergenlerde en az dört hafta, erişkinlerde altı ay ya da daha uzun sürer.

C. Bu bozukluk klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, okulla ilgili, işle ilgili ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.

D. Bu bozukluk, otizm açılımı kapsamında bozuklukta değişikliğe aşırı direnç göstermekten ötürü evden ayrılmaya karşı koyma, psikozla giden bozukluklarda ayrılmaya ilişkin sanrılar ya da varsanılar, agorafobide güvenilir bir eşlikçi olmadan dışarı çıkmaya karşı koyma, yaygın kaygı bozukluğunda önem verdiği diğer kişilerin başına bir hastalık ya da başka bir kötü olay gelecek olmasından ötürü kaygılanma ya da hastalık kaygısı bozukluğunda bir hastalığının olduğuna ilişkin kaygı duyma gibi başka bir ruhsal hastalıkla daha iyi açıklanamaz.

Ayrılık anksiyetesi bozukluğu genellikle çocuklarda gerçek olmayan korkular, aşırı duyarlılık, benlik farkındalığı, kabuslar ve kronik kaygı özellikleri gösteren bir bozukluktur. Bu duruma annesinden ayrılma fikrinden dolayı dehşete düşüp korku, kabus ve kronik kaygı gibi belirtiler yaşayan ve bu yüzden anaokulundan ayrılmak zorunda kalan 6 yaşındaki bir çocuğu örnek olarak verebiliriz (Butcher, Mineka ve Hooley, 2013).

Ayrılık anksiyetesi bozukluğunun 5-8 yaş arasındaki çocuklar için en yaygın görülen semptomlar 'bağlılık figürlerine zarar gelme endişesi', 'okula gitme isteksizliği ya da reddi', 9-12 yaş arası çocuklar için 'ayrılma üzerine aşırı sıkıntı' iken, ergenlerde en sık görülen belirti 'okul günlerinde fiziksel şikayetler'dir. Çocuklarda ergenlere göre daha çok ayrılma ile ilgili ayrılık temalı kabuslar ve daha çok zorlanma görülmektedir (Francis, 1987). Ayrılma anksiyetesi bozukluğu; sağlıklı, güvenli bebekler için normal

bir gelişim aşaması olarak ortaya çıkan ayrılık kaygısı ile karıştırılmamalıdır (Black ve Grant, 2014).

YAAB yakın zamanda tanımlanmıştır (Silove, 2010). Ayrılık anksiyetesi bozukluğu semptomlarının çocukluk çağından itibaren erişkinlik döneminde de devam edebileceğini ve bu semptomların ilk araştırmalar erişkinlik döneminde ortaya çıkabileceğini ilk kez Manicavasagar ve Silove'dır. Shear ve arkadaşlarının (2006), 9282 yetişkinle yaptıkları çalışmada, ayrılık anksiyetesi bozukluğunun yaşam boyu tahmini çocukluk döneminde % 4.1, yetişkinlik döneminde ise % 6.6 bulmuşlardır. Çocukluk döneminde ayrılık anksiyetesi bozukluğu (ÇAAB) yaşayanların %36'sının yakınmalarının yetişkinlikte de devam ettiği ve yetişkin ayrılık anksiyetesi bozukluğu tanısını alan katılımcıların ise %77.5'inin şikayetlerinin ilk olarak yetişkinlik döneminde başlamış olduğu görülmüştür. Yetişkin ayrılma anksiyetesi yaşayan bireylerin önemli bir kısmının yetişkinlikten ziyade çocukluk döneminde başlayıp yetişkinlik döneminde devam ettiği rapor edilmiştir (Shear ve diğerleri, 2006). Çocuklarda, güçlü duygusal bağlılık muhtemelen bir ebeveyne, yetişkinlerde ise bağlanma bir eşe veya bir arkadaşına olabilir. Ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan yetişkinlerin yaklaşık üçte birinde çocukluk çağında olmasına rağmen, yetişkinlerin çoğunda ilk başlangıç yetişkinlikte olmuştur (Black ve Grant, 2014).

Shear ve arkadaşları (2006) ÇAAB olarak sınıflandırılan vakaların çoğunun erken ya da orta çocukluk döneminde başladığını, YAAB olarak sınıflandırılan 30 yaşına kadar ortaya çıkan ilk başlangıçların ise ergenlik çağına sonlarında 20'li yaşların başlarında başladığını belirtmişlerdir. Aynı şekilde, Pini ve arkadaşları (2010) ÇAAB'nun başlangıç yaşını erken ya da orta çocukluk dönemi 8,3 ($\pm 8,1$) olduğunu, YAAB'nun başlangıç yaşını ise 23,1 ($\pm 11,5$) olduğunu belirtmişlerdir.

Manicavasagar ve arkadaşları (2001) anksiyete bozukluğu tanısı almış 54 çocuk ve ebeveynleri (54 anne ve 29 baba) ile kaygı alt tipi için ebeveyn-çocuk uyumunu incelemeyi amaçladıkları bir çalışma düzenlemişlerdir. Bu araştırmanın sonucunda ayrılık anksiyetesi ve sosyal fobi en sık görülen bozukluk olarak bulunmuştur. Ayrıca, ayrılık anksiyetesi bozukluğu tanısı olanların %63'ünün ebeveynlerinden en az birisinin YAAB'den muzdarip olduğu bulunmuştur. Bunun yanında, çocuğuna düşkün aileler

kendi çocukluk dönemlerinde yüksek düzeyde ayrılma anksiyetesi yaşadıklarını bildirmişlerdir.

YAAB sosyal ve kişisel yaşam alanlarını etkilediği görülmüştür. Evli olmayan (boşanmış veya daha önce evlenmemiş olan) yetişkinlerin, evli veya birlikte yaşayanlara oranla daha yüksek YAAB'na sahip oldukları belirtilmiştir. Ayrıca, düşük eğitim düzeyi ile YAAB'nin anlamlı derecede ilişkili olduğu görülmüştür (Shear, 2006).

Ayrılık anksiyetesi bozukluğu eşlikçi ve geleneksel kültür arasında değişiklik göstermektedir.

Geleneksel kültürlerdeki birbirlerine bağlılık oranları eşitlikçi kültürüne göre daha fazla olması ayrılık anksiyetesi düzeyindeki artışı etkileyebilmektedir (Heinrichs, 2006)

1.4.2. Etiyolojisi

ÇAAB'ye sahip olan çocuklarda ebeveyn kaybı, stresli olaylar, büyük yaşam olayları, bunaltıcı olaylar ve kadın cinsiyeti gibi etkenler görülmüştür (Ogliari ve diğerleri, 2010)

Ayrılma deneyimleri ile 3, 11 ve 18 yaşlarında ayrılık anksiyetesinin gelişimi arasındaki ilişki boylamsal olarak incelenmiştir, 3 yaşında ayrılık anksiyetesinin, 18 yaşında semptom skalaları ile ilişkili olmadığı, ancak 11 yaş ve 18 yaş semptom skalalarının birbirleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrılmanın güvenli olduğu durumlarda ayrılık anksiyetesini harekete geçirmeyeceği bulunmuştur. Bunun yanında, 3 yaşında ayrılık anksiyete derecelendirmelerinde cinsiyet farklılıkları ve psikometrik ölçümler incelendiğinde, cinsiyet farklılığı bulunmamış, 11 ve 18 yaşında ise kız çocuklarında, erkek çocuklardan anlamlı olarak daha fazla ayrılık kaygısı belirtisi gözlemlendiği bildirilmiştir (Poulton, 2001)

Anneler ve çocuklarında ayrılık anksiyetesi görülmesi arasında pozitif korelasyon olduğu saptanmıştır (Peleg, 2006). Ayrılma anksiyetesi olan insanların kardeşlerinde ya da çocuklarında okul reddi görülme olasılığının daha fazla arttığı belirtilmiştir (Silove, 1993).

Ayrılık anksiyetesi semptomlarının yetişkinlikte tanımlanıp tanımlanmayacağını araştırmak için Manicavasagar, Silove ve Curtis (1997) tarafından yapılan bir çalışmada katılımcıların çoğu ayrılık anksiyetesi semptomlarını çocuk yıllarında başlamış olduğu,

katılımcıların 1/3'ünün semptomları ise ilk başlangıcını yetişkinlikte başladığı bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların %44'ü 18 yaşından önce anneden, %44'ü babadan ve %31'i her ikisinden üzücü ayrılıklar yaşadığını bildirmişlerdir. Çocukların annelerinden ayrılmak için en sık bildirdikleri nedenler ebeveyn hastalığı (n = 4), evlilik sorunları (n = 4) veya ebeveyn ölümü (n = 3), babalarından ise iş taahhütleri olarak bulunmuştur. YAAB'nin en sık saptanan klinik belirtileri ve oranları Tablo 1'de sunulmuştur.

Ayrılık anksiyetesi çocuklarda ve genç yetişkinlerde incelenmiştir, ancak yaşlılarda bu kaygı biçimi hakkında çok az şey bilinmektedir. Wjieratne (2003) tarafından yapılan çalışmada, yaşlılarda ayrılık kaygısının sosyo-demografik, psikolojik ve fiziksel sağlık ilişkilerinin incelenmiş, 62-87 yaş arası 86 birey değerlendirilmiştir. Sonuçlar, ayrılık anksiyetesi bozukluğunun yaşın artması, dul olma, yalnız yaşama veya daha kötü fiziksel sağlık ile ilişkili olmadığını göstermiştir.

Ayrılık anksiyetesi ile güvensiz bağlanmanın ilişkili olduğunu gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Güvensiz bağlanmış çocukların, güvenli şekilde bağlanmış çocuklara göre daha fazla ayrılık anksiyetesi yaşadığı, bebek-anne bağlılığının güvenliğini ve annenin duyarlılığının, çocukların ayrılık anksiyetesini etkilediği bulunmuştur. (Dallaire ve Weinraub,2005; Brumariu ve Kerns, 2010). Peleg ve arkadaşları (2006) biyolojik ebeveynleri ile birlikte kuzey İsrail'den 88 ergen katılımı ile yürüttüğü çalışmada ortaokula geçişlerinden sonra ergenlerdeki ayrılık anksiyetesi ile ebeveynlerinde benlik ve ayrılık kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bazı araştırmaların aksine ebeveynlerin ayrılık anksiyetesi ile ergenlerin ayrılık anksiyeteleri arasında ilişki olmadığı saptamışlardır. Bunun yanında hem ebeveynler hem de ergenler için ayrılık anksiyetesinde cinsiyet farklılıklarının olmadığını belirtilmiştir.

Ayrılık anksiyetesi bozukluğu ile ilgili birçok genetik çalışma yapılmıştır. YAAB'ye sahip 36 kişi ve YAAB'na sahip olmayan 14 kişi ile yapılan çalışmada oksitosin geninin promotör ve kodlama bölgelerinde mutasyonlarına dair kanıt bulunamamıştır (Costa, 2009). Ayrıca oksitosin reseptör geni içindeki iki tek nükleotid polimorfizmi; 6930G> A (rs53576) ve 9073G> A (rs2254298) inceleyen diğer bir çalışmada oksitosin reseptörü tek nükleotid polimorfizmi GG genotipi ile tek kutuplu depresyon arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Depresif grupta GG bireyleri kaygılı bağlanma ve YAAB boyutlarında yüksek puanlar göstermiştir (Costa, 2009).

Pine ve arkadaşlarının (2000) 9-17 yaş aralığındaki 104 çocuk ile yaptıkları bir çalışmada ayrılma anksiyetesine sahip çocuklar CO2 aşırı duyarlılığı ve bazı solunumsal düzensizlikleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Olumlu bağlanmanın insanlardaki oksitosin ve kortizol düzeyleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Tops ve diğerleri, 2007). Ayrıca erken ebeveyn kaybı yaşayan bireylerde oksitosin seviyesi artışına bağlı olarak kortizol seviyesinde düşüş görülmüştür (Meinlschmidt ve Heim, 2007)

1.4.3. Klinik Özellikler ve Komorbidite

Yetişkin dönemde ayrılma anksiyetesi yaşayan bireylerin boşanma veya sevilen bir insan kaybı gibi durumlar deneyimlemesi anksiyete seviyesini çoğaltmaktadır. Ayrıca çocuklarının arkadaşlarıyla sosyalleşmeye başlayıp onlara daha az bağımlı hale geldiğini gören ebeveynler de ayrılma anksiyetesi yaşayabilmektedir (childmind.org/guide/separation-anxiety-disorder/sad-treatment/).

Silove ve diğerleri (2007) yetişkin ayrılma anksiyetesinin temel olarak kategorik örüntüye mi yoksa boyutsal bir örüntüye mi uyduğunu değerlendirmek için bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada veriler bir anksiyete bozuklukları kliniğine başvuran 840 yetişkin hasta tarafından doldurulan bir ayrılık kaygısı semptom anketinden elde edilmiştir. Analizin bazı sonuçları belirsiz olmasına rağmen, genel bulgular boyutsal bir model olabileceği sonucunu göstermiştir.

Ayrılık anksiyete bozukluğunun yüksek düzeyde olması ve yapılan tedaviler sonunda görülen depresyon ile kaygı düzeyleri arasında ilişki vardır (Kirsten ve diğerleri, 2008). Savaştan etkilenen 126 Bosnalı mülteci arasında yetişkin ayrılma anksiyetesi bozukluğunun diğer psikolojik reaksiyonlar (travma sonrası stres bozukluğu, karmaşık keder, depresyon) ile travma boyutlarıyla ilişkisini inceleyen Silove ve diğerleri (2010) yetişkinlerde ayrılık anksiyete bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ile ilişkili bulunmuş, fakat karmaşık keder veya depresyon ile ilişkili bulunmamıştır. Yetişkinlerde ayrılık anksiyetesi bozukluğu travmatik kayıplarla zayıf ilişkili olmasına rağmen, bu ilişki değerinin ($\beta = .22, p < .05$) az olduğu belirtilmiştir

Endişeli bağlanma ve ayrılma anksiyetesi arasında güçlü korelasyon bulunmuştur. Bağımlı kişilik bozukluğu ve yetişkin ayrılma anksiyetesi bozukluğunun komorbiditesini

belirlemek amacıyla çeşitli bağımlılık davranışı gösteren 708 birey ile 784 sağlıklı birey karşılaştırılmıştır. Sağlıklı bireyler ve alkol, uyuşturucu bağımlılığı, bulimia ve anoreksiyaya sahip bireylerde ayrılık anksiyetesi bozukluğu ile bağımlı kişilik bozukluğu (BKB) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Loas ve diğerleri, 2002)

Franz ve diğerleri, (2014) yaptıkları çalışmada obsesif kompulsif bozukluğuna sahip bireylerde ömür boyu YAAB komorbite oranını %27.2 olarak saptamıştır. Ayrıca bu komorbite ile psikoterapi görme, TSSB, YAB, kompulsif internet kullanımı, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), anoreksiya nevroza, panik bozukluk (PB), vücut dismorfik bozukluğu ve özellikle bulimiya nevroza gibi bazı psikiyatrik komorbiditelere sahip olma ihtimalinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Franz ve diğerleri, 2014).

Tablo-1. YAAB' nin En Sık Saptıran Klinik Belirtileri ve Oranları

(Manicavasaga, Slove and Curtis, 1977)

YAAB'nin en sık görülen klinik belirtileri	Oranları %
Bağlandığı biri terk ederse bununla başa çıkamayacağını düşünme	81
Bağlandığı kişilere ciddi bir zarar geleceği endişesi	81
Gece tek başına uyumakta güçlük çekme	72
Evde, ancak yakınlarıyla beraberken kendini güvende hissetme	72
Bağlanma figürlerinin terk etmesiyle ilgili aşırı endişe	69
Yakınlarından ayrılmayla ya da onların kendisini bıraktığını düşünmekle panik atağı geçirme	67
Yakınlarının uzakta olduğunu düşünmenin zorlanmaya yol açması	64
Bağlanmalarıyla olan ilişkilerinin yoğunluğundan endişe duyma	64
Günlük işlerde yakınlarıyla görüşmesini bozacak aksamalar olduğunda aşırı sıkıntı yaşama	58
Yakınlarını kendisinden ayıracak olası olaylar hakkında endişelenme	58
Yakınlarıyla düzenli telefon görüşmesi yapmazsa sıkıntı yaşama	58
Yakınlarıyla olan ilişkisinin başka sorunlar yaratacağından endişelenme	53
Yakından bağlandığı kişileri çevresinde tutabilmek için çok konuşma	50

AAB tedavisi için BDT alan çocukların ebevenyleri çocuklarda ana yaşam alanlarında ve yaşam kalitelerindeki bozulmada önemli iyileşmeler olduğunu bildirmişlerdir (Schneider, 2011). Bilişsel davranışçı terapi tedavisinde YAAB'daki temel ayrılık kaygısı korkularını ele alınamamasının iyileşmeyi engelleyen bir etken olduğu söylenebilir. (Manicavasagar, 2010). BDT gören AAB'na sahip yetişkinlerin PB ile komorbiditeleri bulunduğu durumda tedaviden daha az verim aldıkları görülmüştür (Aaronson ve diğerleri, 2008). Kirsten ve arkadaşları (2008) DSM-IV anksiyete bozukluğu olan 154 yetişkin ile sekiz haftalık bilişsel-davranış terapi seansı yaparak bir araştırma yürütmüştür. Bilişsel davranışçı terapinin sona ermesi ile YAAB'ye eş tanı olan anksiyete ve depresyon düzeylerinde azalma görülme olasılığının daha az olduğu bildirilmiştir.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2020-2021 yılları içerisinde Konya ilinde yaşayan 18-65 yaş arası evli bireyler oluşturmaktadır. Çalışmaya kartopu tekniğine göre seçilen 400 birey dahil edilmiştir. Örneklemi meydana getiren evli bireylerinin 151'i (%37.8) erkek ve 249'u (%62.3) kadındır.

2.2. Araştırmaya Dâhil Edilme Ölçütleri

1. Evli olmak.
2. Konya ilinde yaşamak.
3. 18-65 yaş arası olmak.
4. Okuma yazma bilmek.
5. Ölçeklerdeki ifadeleri anlayacak bilişsel yeterliliğe sahip olmak.
6. Çalışmaya katılmayı engelleyecek düzeyde ruhsal (gelişim geriliği, psikoz, mâni, demans, deliryum, alkol-madde bağımlılığı) bozukluğun olmaması.
7. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formunu okuyup imzalamak.
8. Çalışmaya katılmayı kabul etmek.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları, Demografik Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi olmak üzere 5 bölümden oluşmaktadır. Veri toplama araçlarının uygulanması ortalama 15-20 dakika sürmüştür.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen demografik bilgi formu; evli bireylerin sosyo demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, evlenme yaşı, ilk evlilik olma durumu, evlenme şekli, evlilikten memnuniyet durumu,

evlilikte sık yaşanan sorun, çocuk sahibi olma durumu, eşin, annenin ve babanın eğitim durumu) belirleyecek soruları içermekte, toplam 15 sorudan oluşmaktadır.

2.3.2. İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki ölçekleri anketi Griffin ve Bartholomew tarafından 1994 yılında geliştirilmiştir. Ölçek toplam 30 maddeden oluşmaktadır ve 1 ile 7 arası puanlanan 7'li likert tipi bir ölçektir (1: beni hiç tanımlamıyor, 7: tamamıyla beni tanımlıyor). Ölçekte yakın ilişkilerdeki bağlanma stilleriyle alakalı farklı maddeler toplanarak, güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanma protipini belirlemek hedeflenmiştir. Katılımcının bağlanma biçiminin aldığı en yüksek puan belirlemektedir. Ülkemizde ilişki ölçekleri anketinin Türkçeye uyarlanması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. İlişki ölçekleri anketinde, güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri beş ile ölçülmektedir. Saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri ise dört maddeyle ölçülmektedir. Alt boyutlar için korelasyon katsayısı ise için 0.49 ile 0.61 değerleri arasında bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği vardır ve yapı geçerliliği yüksektir.

Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı Güvenli Bağlanma alt boyutu için 0.318, Korkulu Bağlanma alt boyutu için 0.359, Saplantılı Bağlanma alt boyutu için 0.268 ve Kayıtsız Bağlanma alt boyutu için 0.546 olarak bulunmuştur.

Ölçekteki 3., 7., 8., 10., 17. maddeler güvenli bağlanma, 2., 5., 12., 13., 16. maddeler kayıtsız bağlanma, 1., 4., 9., 14. Sorular korkulu bağlanma ve 5., 6., 11., 15. maddeler ise saplantılı bağlanma stilini ölçmektedir. 5, 7 ve 17. maddeler ise ters yüklü sorulardır. Saplantılı bağlanma stilini ölçen 5. madde hem ters hem de düz puanlanabilmektedir. Katılımcı bu puanlama sonucu hangi alt boyutta daha yüksek puan almış ise o bağlanma stiline sahip olduğu farz edilmektedir.

2.3.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) Zeyneloğlu tarafından 2008 yılında geliştirilmiştir. Toplam 38 maddeden oluşmaktadır ve 1 ile 5 arası puanlanan 5'li likert tipi bir ölçeğtir. Ölçeğte toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum; 1, 4, 8, 12, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27 numaralı maddeler olarak bulunmektedir. Katılımcı toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümleleri için tamamen katılıyorsa 5 puan, katılıyorsa 4 puan, kararsızsa 3 puan, katılmıyorsa 2 puan, kesinlikle katılmıyorsa 1 puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum; 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 23, 24, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38 numaralı maddeler olarak bulunmektedir. Katılımcı toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum cümleleri için ise eşitlikçi tutumun tersi, tamamen katılıyorsa 1 puan, katılıyorsa 2 puan, kararsızsa 3 puan, katılmıyorsa 4 puan, kesinlikle katılmıyorsa 5 puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Katılımcıların ölçeğten en yüksek alabilecekleri puan 190, en düşük alabilecekleri puan ise 38'dir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

TCRTÖ 5 alt boyuttan oluşmaktadır;

1. Eşitlikçi Cinsiyet Rolü: 5, 16, 21, 26, 33, 9, 14, 24 numaralı maddeler. Günlük hayattaki rol ve sorumlulukları kadın ve erkeklerin eşit paylaşmalarıdır.
2. Kadın Cinsiyet Rolü: 35, 37, 1, 25, 46, 23, 6, 19 numaralı maddeler. Toplumun kadına yüklediği rol ve sorumluluklarıdır.
3. Evlilikte Cinsiyet Rolü: 17, 3, 18, 32, 10, 45, 7, 12 numaralı maddeler. Toplumun kadın ve erkeğe evlilik hayatında yüklediği rol ve sorumluluklarıdır.
4. Geleneksel Cinsiyet Rolü: 20, 29, 30, 4, 8, 13, 40, 28 numaralı maddeler. Toplumun kadın ve erkeğe günlük hayatında yüklediği rol ve sorumluluklarıdır.
5. Erkek Cinsiyet Rolü: 43, 42, 36, 44, 34, 47 numaralı maddeler. Toplumun erkeğe yüklediği rol ve sorumluluklarıdır (Zeyneloğlu, 2008).

Ölçek puanları alt boyutlara göre değerlendirilebildiği gibi, ölçeğten alınan toplam puana göre değerlendirme yapılabilmektedir. Ölçeğten alınan toplam puan yükselmesi

eşitlikçi yaklaşım lehine yorumlanırken, azalması geleneksel yaklaşım yönünde yorumlanmaktadır. Ölçeğin 38 madde için Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 0.92 bulunmuştur. Bunun sonucunda TCRTÖ maddelerinin birbirleri ile yüksek iç tutarlılığı ve güvenilirliği olduğu görülmektedir. Ölçeğin alfa değeri 0.94'tür (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's Alfa güvenirlik katsayısı 0.90 bulunmuştur.

2.3.4. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) Morris Rosenberg tarafından 1965 yılında geliştirilmiştir. Ölçek toplam 63 maddeden oluşmaktadır. Benlik Saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güvenme, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikomatik belirtiler (anksiyete göstergesi), kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana-baba ilişkisi, babayla ilişki, psikik izolasyon olmak üzere 12 alt ölçekten oluşmaktadır. Bu çalışmada ise RBSÖ'nin 10 maddeden oluşan Benlik Saygısı alt ölçeği kullanılmıştır. Benlik saygısı ölçeği 1 ile 4 arası puanlanan 4 maddeli Likert tipi bir ölçektir (1: çok yanlış, 2: yanlış, 3: doğru, 4: çok doğru). 3.,5.,8. ve 10. Sorular ters puanlanmaktadır (1: çok doğru, 2: doğru, 3: yanlış, 4: çok yanlış). Ölçekten alınabilecek puanlar 10-40 arasında değişmektedir. Alınan puanların yüksek olması benlik saygısındaki yüksekliğe işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması Füsün Çuhadaroğlu tarafından 1986 yılında yapılmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı 0.75 olarak bulunmuştur. Geçerlilik katsayısı için ise psikiyatrik görüşmeler sonucu 0.71 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's Alfa güvenirlik katsayısı 0.86 bulunmuştur.

2.3.5. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi

Yetişkin ayrılma anksiyetesi (YAAA) anketi Manicavasagar ve arkadaşları tarafından 2003 yılında geliştirilmiştir. Ölçek toplam 27 maddeden oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. 4'lü likert tipi ölçektir (0: hiç hissetmedim ile 3: çok sık hissettim arasında dağılım göstermektedir). Ölçek ayrılık, anksiyetesi belirtilerinin çocuklukta başlayıp yetişkin dönemde devam etmesi veya ilk olarak yetişkin dönemde başlaması fark etmeksizin belirtileri sorgulamakta ve şiddetini belirlemektedir. Ölçekten alınabilecek

puanlar 0-81 arasında değişmektedir. Alınan puanın yüksek olması yetişkin ayrılma anksiyetesi düzeyindeki yüksekliğe işaret etmektedir. Ülkemizde yetişkin ayrılma anksiyetesi anketinin Türkçeye uyarlaması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Diriöz ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. YAAA'nin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.93 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach's Alfa güvenilirlik katsayısı 0.91 bulunmuştur.

2.4. Veri Analizi

Betimsel verilerin analizinde ortalama, standart sapma yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır. Verilerin normalliği çarpıklık ve basıklık değerleri ile incelenmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin + 1.5 ve -1.5 arasında yer aldığı normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu araştırmada verilerin normal dağıldığı belirlenerek parametrik testler tercih edilmiştir. Parametrik test varsayımlarının karşılanmadığı durumlarda parametrik olmayan tersler tercih edilmiştir. Ölçekler arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde Pearson korelasyon analizi, Yordayıcı etkinin belirlenmesinde ise çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Gruplar arası farklarda ise Tek Yönlü ANOVA, Kruskal Wallis H testi, Bağımsız Gruplar t-Testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Varyansların homojen olmadığı durumlarda varyanslar homojen olmadığı kullanılan t testi istatistikleri kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 25 programı ile gerçekleştirilmiştir. Eğitim durumu ile ilgili analizlerde ilkokul ve ortaokul ilkokul/ortaokul olarak; yüksek lisans ve doktora ise lisansüstü olarak gruplandırılarak analize dahil edilmişlerdir. Evlilik memnuniyeti ile ilgili analizde ise biraz iyi ve biraz kötü olarak yanıt verenler birlikte "orta" olarak gruplandırılarak analize dahil edilmiştir.

BÖLÜM 3: BULGULAR

3.1. Betimleyici Verilerin Analizi

Bu bölümde betimleyici veriler ele alınmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine yönelik yüzde ve frekans değerleri ile araştırmada kullanılan ölçeklerin için en küçük-en büyük değerler, çarpıklık-basıklık değerleri ile ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	249	62.3
	Erkek	151	37.8
	Toplam	400	100
Eğitim Durumu	İlkokul	86	21.5
	Ortaokul	47	11.8
	Lise	104	26
	Üniversite	134	33.5
	Yüksek Lisans	24	6
	Doktora	5	1.3
	Toplam	400	100
Çalışma Durumu	Evet	198	49.5
	Hayır	202	50.5
	Toplam	400	100
Gelir Düzeyi	0-1000 TL	8	2
	1000-2000 TL	18	4.5
	2000-4000 TL	243	60.8
	4000 TL ve üzeri	131	32.8
	Toplam	400	100
İlk Evlilik mi?	Evet	388	97
	Hayır	12	3.0
	Toplam	400	100
Evlenme Şekli	Görücü usulü, kendi isteğimle	183	45.8
	Görücü usulü, ailemin isteğiyle	68	17
	Severek, kendi isteğimle	144	36
	Diğer	5	1.3
	Toplam	400	100
Evlilikten Memnuniyet	Çok iyi	218	54.5
	İyi	142	35.5
	Biraz iyi	21	5.3
	Biraz kötü	5	1.3
	Kötü	7	1.8
	Çok kötü	7	1.8
	Toplam	400	100

Evlilikte Yaşanan Sorunlar En Çok Ne ile İlgili?	İletişim	131	32.8
	Şiddet	5	1.3
	İlgisizlik	30	7.5
	Ekonomik	64	16
	Diğer	170	42.5
	Toplam	400	100
Çocuk Var mı?	Evet	321	80.3
	Hayır	78	19.5
	Eksik	1	0.3
	Toplam	400	100
Eş Eğitim Durumu	İlkokul	97	24.3
	Ortaokul	51	12.8
	Lise	93	23.3
	Üniversite	121	30.3
	Yüksek Lisans	28	7
	Doktora	10	2.5
	Toplam	400	100
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	300	75
	Ortaokul	45	11.3
	Lise	47	11.8
	Üniversite	6	1.5
	Yüksek Lisans	1	0.3
	Doktora	1	0.3
	Toplam	400	100
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	218	54.5
	Ortaokul	82	20.5
	Lise	65	16.3
	Üniversite	32	8
	Yüksek Lisans	1	0.3
	Doktora	2	0.5
	Toplam	400	100

Araştırmaya 400 katılımcı dâhil edilmiştir. Katılımcıların 249'u (%62.3) kadın ve 151'i (%37.8) erkek olarak dağılım göstermektedir. İlkokul mezunu 86 (%21.5); ortaokul mezunu 47 (%11.8); lise mezunu 104 (%26); üniversite eğitilmiş 134 (%33.5); yüksek lisans eğitilmiş 24 (%6) ve doktora eğitilmiş 5 (%1.3) kişi bulunmaktadır. Katılımcıların 198'i (%49.5) bir meslekte çalışırken 202'si (%50.5) çalışmamaktadır. Gelir düzeyine göre, 8 (%2) katılımcı 0-2000 TL; 18 katılımcı (%4.5) 1000-2000 TL; 243 (%60.8) katılımcı 2000-4000 TL ve 131 katılımcı (%32.8) 4000 TL ve üzeri olarak aylık gelir dağılımı göstermektedir. 388 katılımcı (%97) evliliklerinin ilk olduğunu belirtmiştir. Görücü usulü tanışıp, kendi isteğiyle evlenenlerin sayısı 183 (%45.8); görücü usulü, ailesinin isteğiyle evlenenlerin sayısı 68 (%17); severek, kendi isteğiyle evlenenlerin sayısı 144 (%36) ve diğer evlenme şekline sahip olanların sayısı 5 (%1.3) olarak hesaplanmıştır. Evlilik memnuniyeti, 218 kişi (%54.5) çok iyi olarak belirtirken; 142 kişi

(%35.5) iyi; 21 kişi (%5.3) biraz iyi; 5 kişi (%1.3) biraz kötü; 7 kişi (%1.8) kötü ve 7 kişi de (%1.8) çok kötü olarak nitelendirmişlerdir. Evliliklerinde sorunların kaynağını, 131 kişi (32.8) iletişim; 5 kişi (%1.3) şiddet; 30 kişi (%7.5) ilgisizlik; 64 kişi (%16) ekonomik ve 170 kişi de (%42.5) diğer olarak belirtmiştir. 321 katılımcının (%80.3) çocuğu varken 78 katılımcının (%19.5) çocuğu yoktur, 1 katılımcı da bu soruyu cevapsız bırakmıştır. . Eşi ilkokul mezunu 97 (%24.3); ortaokul mezunu 51 (%12.8); lise mezunu 93 (%23.3); üniversite eğitilmiş 121 (%30.3); yüksek lisans eğitilmiş 28 (%7) ve doktora eğitilmiş 10 (%2.5) katılımcı bulunmaktadır. Annesi ilkokul mezunu 300 (%75); ortaokul mezunu 45 (%11.3); lise mezunu 47 (%11.8); üniversite eğitilmiş 6 (%1.5); yüksek lisans eğitilmiş 1 (%0.3) ve doktora eğitilmiş 1 (%0.3) katılımcı bulunmaktadır. Babası ilkokul mezunu 218 (%54.3); ortaokul mezunu 82 (%20.5); lise mezunu 65 (%16.3); üniversite eğitilmiş 32 (%8); yüksek lisans eğitilmiş 1 (%0.3) ve doktora eğitilmiş 2 (%0.5) katılımcı bulunmaktadır.

Araştırmanın açık uçlu değişkenleri olan yaş, evlilik yaşı ve evlilik süresine ilişkin betimleyici veriler tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Açık Uçlu Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

	Min	Maks	Ort	Ss
Yaş	18	64	36.69	9.9
Evlenme Yaşı	10	42	22.54	4.04
Evlilik Süresi (Yıl)	1	47	14.08	10.4

Katılımcıların yaş ortalaması 36.69 (Ss=9.9), evlenme yaş ortalaması 22.54 (Ss=4.04) ve evlilik süresi ortalaması 14.08 (Ss=10.4) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4’de İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyut, Rosenberg Benlik Saygısı, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanları için en küçük-en büyük değerler, çarpıklık-basıklık değerleri ile ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Ölçek Puanları için Betimleyici İstatistikler

Ölçekler	Min	Maks	\bar{x}	ss	Çarpıklık	Basıklık
Güvenli Bağlanma-İÖA	1.00	7.00	4.16	1.02	.143	.390
Korkulu Bağlanma-İÖA	1.25	7.00	4.26	1.20	-.059	-.392
Saplantılı Bağlanma-İÖA	1.00	6.75	3.70	1.05	.048	-.102
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	1.20	7.00	4.67	1.09	.032	-.339
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	10.00	40.00	19.05	5.37	.771	.726
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	70.00	185.00	126.44	22.25	.101	-.630
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	0.00	69.00	25.33	13.67	.677	.037

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Güvenli Bağlanma için aralık 1-7 arasında, ortalama= 4.16 ve standart sapma= 1.02, çarpıklık= .143 ve basıklık= .390 olarak hesaplanmıştır. Korkulu Bağlanma için aralık 1.25-7 arasında, ortalama= 4.26 ve standart sapma= 1.20, çarpıklık= -.059 ve basıklık= -.392 olarak hesaplanmıştır. Saplantılı Bağlanma için aralık 1-6.75 arasında, ortalama= 3.70 ve standart sapma= 1.05, çarpıklık= .048 ve basıklık= -.102 olarak hesaplanmıştır. Kayıtsız Bağlanma için aralık 1.2-7 arasında, ortalama= 4.67 ve standart sapma= 1.09, çarpıklık= .032 ve basıklık= -.339 olarak hesaplanmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği için aralık 10-40 arasında, ortalama= 19.05 ve standart sapma= 5.37, çarpıklık= .771 ve basıklık= .726 olarak hesaplanmıştır. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği için aralık 70-185 arasında, ortalama= 126.44 ve standart sapma= 22.25, çarpıklık= .101 ve basıklık= -.630 olarak hesaplanmıştır. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği için aralık 0-69 arasında, ortalama= 25.33 ve standart sapma= 13.67, çarpıklık= .677 ve basıklık= .037 olarak hesaplanmıştır.

3.2. İlişki Ölçekleri Anketi Puanlarının Rosenberg Benlik Saygısı, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bu bölümde, İlişki Ölçekleri Anketi Puanlarının Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanları üzerindeki yordayıcı etkilerinin incelenmesine yönelik analiz sonuçları verilmiştir.

İlişki Ölçekleri Anketi Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma alt boyut puanlarının Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanları üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymak için çoklu doğrusal regresyon analizi kurgulanmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. İlişki Ölçekleri Anketi Puanlarının Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata B	Beta	t	p
	Sabit	16.108	2.169		7.426	.000
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Güvenli Bağlanma-İÖA	-.938	.268	-.179	-3.501	.001
	Korkulu Bağlanma-İÖA	.251	.247	.056	1.019	.309
	Saplantılı Bağlanma-İÖA	.864	.244	.170	3.537	.000
	Kayıtsız Bağlanma	.549	.261	.112	2.106	.036

R= .306 R²= .085 Sd:4/395 F: 10.213 p=.000**

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Kurulan model istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{(4, 395)}=10.213$, $p<.05$). Model, benlik saygısı puanları varyansının %8.5'ini açıklamaktadır. Güvenli bağlanma puanlarının Rosenberg benlik saygısı puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir ($\beta = -.938$, $t = -3.501$, %95 CI=-1.465, -.411, $p<.05$). Saplantılı bağlanma puanlarının da Rosenberg benlik saygısı puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir ($\beta = .864$, $t=3.537$, %95 CI=.384, 1.345, $p<.05$). Kayıtsız bağlanma puanlarının da Rosenberg benlik saygısı puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir ($\beta = .549$, $t=2.106$, %95 CI=.036, 1.062, $p<.05$). Korkulu bağlanmanın ise benlik saygısını anlamlı derecede yordamadığı görülmektedir ($p>.05$) (Tablo 5).

Sonuçlar değerlendirildiğinde, Güvenli Bağlanma puanlarındaki 1 birimlik artış Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanını 0.938 birim azaltacaktır. Korkulu Bağlanma puanlarındaki 1 birimlik artış Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanını 0.251 birim arttıracaktır. Saplantılı Bağlanma puanlarındaki 1 birimlik artış Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanını 0.864 birim arttıracaktır. Kayıtsız Bağlanma puanlarındaki 1 birimlik artış Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanını 0.549 birim arttıracaktır.

İlişki Ölçekleri Anketi-Güvenli ve Saplantılı Bağlanma alt boyut puanlarının Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği puanları üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymak için çoklu doğrusal regresyon analizi kurgulanmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyut Puanlarının Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart			
			Hata B	Beta	t	p
Toplumsal	Sabit	136.274	5.879		23.178	.000
Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Güvenli Bağlanma-İÖA	-4.657	1.057	-.214	-4.405	.000
	Saplantılı Bağlanma-İÖA	2.574	1.025	.122	2.510	.012
R= .246 R ² = .056 Sd:2/397 F: 12.759 p=.000**						

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Kurulan model istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{(2,397)}=12.759$, $p<.05$). Model, toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanları varyansının %5.6'sını açıklamaktadır. Güvenli bağlanma puanlarının toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir ($\beta = -4.657$, $t = -4.405$, %95 CI=-6.735, -2.578, $p<.05$). Saplantılı bağlanma puanlarının da toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir ($\beta =2.574$, $t=2.510$, %95 CI=.558, 4.589, $p<.05$) (Tablo 6).

Sonuçlar değerlendirildiğinde, Güvenli Bağlanma puanlarındaki 1 birimlik artış Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği puanını 4.657 birim azaltacaktır. Saplantılı Bağlanma puanlarındaki 1 birimlik artış Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği puanını 2.574 birim arttıracaktır.

İlişki Ölçekleri Anketi-Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma alt boyut puanlarının Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanları üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymak için çoklu doğrusal regresyon analizi kurgulanmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyut Puanlarının Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği Puanları Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart			
			Hata B	Beta	t	p
	Sabit	.076	5.248		.014	.989
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Güvenli Bağlanma-İÖA	-1.250	.648	-.094	-1.928	.055
	Korkulu Bağlanma-İÖA	1.518	.597	.133	2.545	.011
	Saplantılı Bağlanma-İÖA	4.446	.591	.343	7.520	.000
	Kayıtsız Bağlanma	1.612	.631	.129	2.554	.011

R= .427 R²= .174 Sd:4/395 F: 21.998 p=.000**

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Kurulan model istatistiksel olarak anlamlıdır (F(4, 395)=21.998, p<.05). Model, yetişkin ayrılma anksiyetesi puanları varyansının %17.4'ünü açıklamaktadır. Korkulu bağlanma puanlarının yetişkin ayrılma anksiyetesi puanlarını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir ($\beta = 1.518$, $t=2.545$, %95 CI=.345, 2.691, p<.05). Saplantılı bağlanma puanlarının da yetişkin ayrılma anksiyetesi puanlarını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir ($\beta =4.446$, $t=7.520$, %95 CI=3.284, 5.609, p<.05). Kayıtsız bağlanma puanlarının da yetişkin ayrılma anksiyetesi puanlarını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir ($\beta =1.612$, $t=2.554$, %95 CI=.371, 2.853, p<.05). Güvenli bağlanmanın ise yetişkin ayrılma anksiyetesini anlamlı derecede yordamadığı görülmektedir (p>.05) (Tablo 7).

Sonuçlar değerlendirildiğinde, Güvenli Bağlanma puanlarındaki 1 birimlik artış Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanını 1.250 birim azaltacaktır. Korkulu Bağlanma puanlarındaki 1 birimlik artış Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanını 1.518 birim arttıracaktır. Saplantılı Bağlanma puanlarındaki 1 birimlik artış Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanını 4.446 birim arttıracaktır. Kayıtsız Bağlanma puanlarındaki 1 birimlik artış Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanını 1.612 birim arttıracaktır.

3.3. İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bu bölümde, İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçek puanlarının demografik değişkenlere göre incelenmesine yönelik analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 8’de İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Bağımsız Gruplar t- Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	sd	p
Güvenli Bağlanma-İÖA	Kadın	249	3.91	0.95	-	398	.000
	Erkek	151	4.56	1.01	6.532		
Korkulu Bağlanma-İÖA	Kadın	249	4.44	1.11	3.798	279.381	.000
	Erkek	151	3.96	1.29	a		
Saplantılı Bağlanma-İÖA	Kadın	249	3.72	1.02	.513	398	.608
	Erkek	151	3.66	1.12			
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Kadın	249	4.65	1.13	-.519	398	.604
	Erkek	151	4.71	1.03			
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Kadın	249	19.45	5.79	2.082	372.876	.038
	Erkek	151	18.37	4.53	a		
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	Kadın	249	133.67	21.16	9.467	347.851	.000
	Erkek	151	114.52	18.62	a		
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Kadın	249	27.59	14.26	4.561	362.202	.000
	Erkek	151	21.59	11.77	a		

^a Varyanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t Değeri; İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki Ölçekleri Anketi Güvenli Bağlanma ($t_{(398)} = -6.532$; $p < .01$) ve Korkulu Bağlanma alt boyutu ($t_{(279.381)} = 3.798$; $p < .01$) puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Erkek katılımcıların

güvenli bağlanma puanlarının kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Kadın katılımcıların korkulu bağlanma puanlarının ise erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(372.876)} = 2.082$; $p < .05$). Kadın katılımcıların benlik saygısı puanlarının erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(347.851)} = 9.467$; $p < .01$). Kadın katılımcılar, erkeklere göre daha yüksek cinsiyet rolleri puanlarına sahiptirler.

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(362.202)} = 4.561$; $p < .01$). Kadın katılımcıların ayrılma anksiyetesi puanlarının erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

İlişki Ölçekleri Anketi Saplantılı Bağlanma ve Kayıtsız Bağlanma alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > .01$).

Tablo 9'da İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyut, Rosenberg Benlik Saygısı, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Bağımsız Gruplar t- Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Yaşa Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	sd	p
Güvenli Bağlanma-İÖA	18-36	212	4.16	0.96	.042 ^a	374.890	.966
	37≤	188	4.15	1.09			
Korkulu Bağlanma-İÖA	18-36	212	4.19	1.17	-	398	.228
	37≤	188	4.34	1.24			
Saplantılı Bağlanma-İÖA	18-36	212	3.83	1.02	2.761	398	.006
	37≤	188	3.55	1.07			
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	18-36	212	4.58	1.07	-	398	.085
	37≤	188	4.77	1.11			
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	18-36	212	18.78	5.35	-	398	.300
	37≤	188	19.34	5.39			
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	18-36	212	132.49	23.55	6.103 ^a	392.481	.000
	37≤	188	119.63	18.51			
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	18-36	212	26.96	13.66	2.557	398	.011
	37≤	188	23.48	13.48			

^a Varyanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t Değeri; İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Saplantılı Bağlanma puanlarının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(398)}= 2.761$; $p<.01$). 18-36 yaş aralığındaki katılımcıların saplantılı bağlanma puanlarının 37 yaş ve üzeri katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum puanlarının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(392.481)}= 6.103$; $p<.01$). 18-36 yaş aralığındaki katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerini tutum puanlarının 37 yaş ve üzeri katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi puanlarının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(398)}= 2.557$; $p<.05$). 18-36 yaş aralığındaki katılımcıların yetişkin ayrılma anksiyetesi puanlarının 37 yaş ve üzeri katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Güvenli, Korkulu, Kayıtsız Bağlanma ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 10’da İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyut, Rosenberg Benlik Saygısı, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının

eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Tek Yönlü ANOVA sonuçları verilmiştir. Post hoc analizi Bonferroni düzeltmesi ile yapılmıştır.

Tablo 10. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Güvenli Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	133	3.97	0.88	3.258	.039	Fark
	2.Lise	104	4.25	1.02			Yok
	3.Lisans/Lisansüstü	163	4.24	1.12			
Korkulu Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	133	4.30	1.07	2.295	.102	
	2.Lise	104	4.43	1.20			
	3.Lisans/Lisansüstü	163	4.12	1.29			
Saplantılı Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	133	3.59	0.94	1.246	.289	
	2.Lise	104	3.80	1.10			
	3.Lisans/Lisansüstü	163	3.72	1.11			
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	133	4.58	1.07	.676	.509	
	2.Lise	104	4.71	1.04			
	3.Lisans/Lisansüstü	163	4.72	1.15			
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	133	18.76	4.94	2.065	.128	
	2.Lise	104	19.96	5.02			
	3.Lisans/Lisansüstü	163	18.69	5.86			
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	133	120.25	16.76	14.320	.000	1<3
	2.Lise	104	123.77	22.10			2<3
	3.Lisans/Lisansüstü	163	133.20	24.46			
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	133	23.29	10.71	3.156	.044	1<3
	2.Lise	104	24.92	14.89			
	3.Lisans/Lisansüstü	163	27.25	14.79			

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Güvenli Bağlanma puanlarının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{(2, 399)} = 3.258$; $p < .05$). Post hoc analizine göre, güvenli bağlanma puanları eğitim durumu grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p > .05$).

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{(2, 399)} = 14.320$;

p<.01). İlkokul/ortaokul ve lise mezunu olanlar lisans/lisansüstü eğitime sahip olanlara göre daha düşük toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarına sahiplerdir.

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{(2, 399)}=3.156$; $p<.05$). İlkokul/ortaokul mezunu olanlar lisans/lisansüstü eğitime sahip olanlara göre daha düşük yetişkin ayrılma anksiyetesi puanlarına sahiplerdir.

İlişki Ölçekleri Anketi Korkulu Bağlanma, Saplantılı Bağlanma ve Kayıtsız Bağlanma alt boyut puanlarının ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği toplam puanlarının eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 11’de İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının çalışma durumuna göre karşılaştırılmasına yönelik Bağımsız Gruplar t- Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Çalışma Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Çalışma Durumu	n	\bar{x}	ss	t	sd	p																																																																									
Güvenli Bağlanma-İÖA	Evet	198	4.43	1.06	5.396	398	.000																																																																									
	Hayır	202	3.89	0.92				Korkulu Bağlanma-İÖA	Evet	198	4.04	1.28	-	383.268	.000	Hayır	202	4.48	1.08	_a	Saplantılı Bağlanma-İÖA	Evet	198	3.74	1.12	.842	398	.400	Hayır	202	3.65	0.99	Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	198	4.71	1.04	.571	395.641	.568	Hayır	202	4.64	1.15	_a	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	198	18.15	4.90	-	398	.001	Hayır	202	19.92	5.66	3.338	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	198	121.27	22.31	-	398	.000	Hayır	202	131.51	21.05	4.721	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	198	23.86	13.93	-	398	.034*	Hayır
Korkulu Bağlanma-İÖA	Evet	198	4.04	1.28	-	383.268	.000																																																																									
	Hayır	202	4.48	1.08	_a			Saplantılı Bağlanma-İÖA	Evet	198	3.74	1.12	.842	398	.400	Hayır	202	3.65	0.99	Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	198	4.71	1.04	.571	395.641	.568	Hayır	202	4.64	1.15	_a	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	198	18.15	4.90	-	398	.001	Hayır	202	19.92	5.66	3.338	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	198	121.27	22.31	-	398	.000	Hayır	202	131.51	21.05	4.721	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	198	23.86	13.93	-	398	.034*	Hayır	202	26.76	13.29	2.130									
Saplantılı Bağlanma-İÖA	Evet	198	3.74	1.12	.842	398	.400																																																																									
	Hayır	202	3.65	0.99				Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	198	4.71	1.04	.571	395.641	.568	Hayır	202	4.64	1.15	_a	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	198	18.15	4.90	-	398	.001	Hayır	202	19.92	5.66	3.338	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	198	121.27	22.31	-	398	.000	Hayır	202	131.51	21.05	4.721	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	198	23.86	13.93	-	398	.034*	Hayır	202	26.76	13.29	2.130																					
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	198	4.71	1.04	.571	395.641	.568																																																																									
	Hayır	202	4.64	1.15	_a			Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	198	18.15	4.90	-	398	.001	Hayır	202	19.92	5.66	3.338	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	198	121.27	22.31	-	398	.000	Hayır	202	131.51	21.05	4.721	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	198	23.86	13.93	-	398	.034*	Hayır	202	26.76	13.29	2.130																																		
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	198	18.15	4.90	-	398	.001																																																																									
	Hayır	202	19.92	5.66	3.338			Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	198	121.27	22.31	-	398	.000	Hayır	202	131.51	21.05	4.721	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	198	23.86	13.93	-	398	.034*	Hayır	202	26.76	13.29	2.130																																															
Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	198	121.27	22.31	-	398	.000																																																																									
	Hayır	202	131.51	21.05	4.721			Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	198	23.86	13.93	-	398	.034*	Hayır	202	26.76	13.29	2.130																																																												
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	198	23.86	13.93	-	398	.034*																																																																									
	Hayır	202	26.76	13.29	2.130																																																																											

^a Varyanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t Değeri; İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki Ölçekleri Anketi Güvenli Bağlanma ($t_{(398)}= 5.396$; $p<.01$) ve Korkulu Bağlanma ($t_{(383.268)}= -3.678$; $p<.01$) alt boyutu puanlarının çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Çalışan katılımcıların güvenli bağlanma puanlarının çalışmayan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmayan katılımcıların ise korkulu bağlanma puanlarının çalışan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(398)}= -3.337$; $p<.01$). Çalışmayan katılımcıların benlik saygısı puanlarının çalışan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(398)}= -4.721$; $p<.01$). Çalışmayan katılımcılar, çalışanlara göre daha yüksek toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarına sahiptirler.

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(398)}= -2.130$; $p<.05$). Çalışmayan katılımcıların ayrılma anksiyetesi puanlarının çalışan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

İlişki Ölçekleri Anketi Saplantılı Bağlanma ve Kayıtsız Bağlanma alt boyutu puanlarının çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 12’de İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının gelir düzeyine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir. Post hoc analizi Bonferroni düzeltmesi ile yapılmıştır.

Tablo 12. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Gelir Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	SO	H	sd	p	Fark
Güvenli Bağlanma-İÖA	0-1000 TL	8	155.69	3.726	3	.293	
	1000-2000 TL	18	204.89				
	2000-4000 TL	243	194.36				
	4000 TL ve üzeri	131	214.02				
Korkulu Bağlanma-İÖA	0-1000 TL	8	202.81	4.748	3	.191	
	1000-2000 TL	18	151.33				
	2000-4000 TL	243	207.85				
	4000 TL ve üzeri	131	193.47				
Saplantılı Bağlanma-İÖA	0-1000 TL	8	150.44	2.523	3	.471	
	1000-2000 TL	18	179.11				
	2000-4000 TL	243	204.86				
	4000 TL ve üzeri	131	198.42				
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	0-1000 TL	8	173.50	5.900	3	.117	
	1000-2000 TL	18	140.92				
	2000-4000 TL	243	201.44				
	4000 TL ve üzeri	131	208.60				
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	0-1000 TL	8	271.19	9.857	3	.020	1>2
	1000-2000 TL	18	130.58				
	2000-4000 TL	243	204.03				
	4000 TL ve üzeri	131	199.24				
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	0-1000 TL	8	204.25	18.242	3	.000	2<4 3<4
	1000-2000 TL	18	146.17				
	2000-4000 TL	243	186.57				
	4000 TL ve üzeri	131	233.58				
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	0-1000 TL	8	173.00	5.955	3	.114	
	1000-2000 TL	18	170.50				
	2000-4000 TL	243	193.57				
	4000 TL ve üzeri	131	219.16				

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($H_{(3)}=9.857$; $p<.05$). 0-1000 TL arası kazananlar 1000-2000 TL kazananlara göre daha yüksek benlik saygısı puanlarına sahiplerdir.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($H_{(3)}=18.242$; $p<.01$). 4000 TL ve üzeri kazananlar 1000-2000 TL ve 2000-4000 TL arası kazananlara göre daha yüksek toplumsal cinsiyet rollerini tutum puanlarına sahiplerdir.

İlişki Ölçekleri Anketi ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 13'te İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının ilk evlilik olma durumuna göre karşılaştırılmasına yönelik Mann Whitney U Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların Ölçek Puanlarının İlk Evlilik Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçekler	İlk Evlilik	n	SO	ST	U	z	p																																																																				
Güvenli Bağlanma-İÖA	Evet	388	199.47	77392.5	1926.5	-1.021	.307																																																																				
	Hayır	12	233.96	2807.5				Korkulu Bağlanma-İÖA	Evet	388	200.99	77986	2136	-0.488	.626	Hayır	12	184.50	2214	Saplantılı Bağlanma-İÖA	Evet	388	201.42	78152.5	1969.5	-0.912	.362	Hayır	12	170.63	2047.5	Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	388	201.98	78369.5	1752.5	-1.462	.144	Hayır	12	152.54	1830.5	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	388	202.78	78679.5	1442.5	-2.250	.024	Hayır	12	126.71	1520.5	Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	Evet	388	199.67	77470.5	2004.5	-0.820	.412	Hayır	12	227.46	2729.5	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	388	201.79	78293.5	1828.5	-1.267	.205
Korkulu Bağlanma-İÖA	Evet	388	200.99	77986	2136	-0.488	.626																																																																				
	Hayır	12	184.50	2214				Saplantılı Bağlanma-İÖA	Evet	388	201.42	78152.5	1969.5	-0.912	.362	Hayır	12	170.63	2047.5	Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	388	201.98	78369.5	1752.5	-1.462	.144	Hayır	12	152.54	1830.5	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	388	202.78	78679.5	1442.5	-2.250	.024	Hayır	12	126.71	1520.5	Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	Evet	388	199.67	77470.5	2004.5	-0.820	.412	Hayır	12	227.46	2729.5	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	388	201.79	78293.5	1828.5	-1.267	.205	Hayır	12	158.88	1906.5								
Saplantılı Bağlanma-İÖA	Evet	388	201.42	78152.5	1969.5	-0.912	.362																																																																				
	Hayır	12	170.63	2047.5				Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	388	201.98	78369.5	1752.5	-1.462	.144	Hayır	12	152.54	1830.5	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	388	202.78	78679.5	1442.5	-2.250	.024	Hayır	12	126.71	1520.5	Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	Evet	388	199.67	77470.5	2004.5	-0.820	.412	Hayır	12	227.46	2729.5	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	388	201.79	78293.5	1828.5	-1.267	.205	Hayır	12	158.88	1906.5																				
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	388	201.98	78369.5	1752.5	-1.462	.144																																																																				
	Hayır	12	152.54	1830.5				Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	388	202.78	78679.5	1442.5	-2.250	.024	Hayır	12	126.71	1520.5	Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	Evet	388	199.67	77470.5	2004.5	-0.820	.412	Hayır	12	227.46	2729.5	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	388	201.79	78293.5	1828.5	-1.267	.205	Hayır	12	158.88	1906.5																																
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	388	202.78	78679.5	1442.5	-2.250	.024																																																																				
	Hayır	12	126.71	1520.5				Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	Evet	388	199.67	77470.5	2004.5	-0.820	.412	Hayır	12	227.46	2729.5	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	388	201.79	78293.5	1828.5	-1.267	.205	Hayır	12	158.88	1906.5																																												
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	Evet	388	199.67	77470.5	2004.5	-0.820	.412																																																																				
	Hayır	12	227.46	2729.5				Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	388	201.79	78293.5	1828.5	-1.267	.205	Hayır	12	158.88	1906.5																																																								
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	388	201.79	78293.5	1828.5	-1.267	.205																																																																				
	Hayır	12	158.88	1906.5																																																																							

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının ilk evlilik olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($U_{(-2.250)}= 1442.500$; $p<.05$). İlk evliliği olanlar olmayanlara göre daha yüksek benlik saygısı puanlarına sahiplerdir.

İlişki Ölçekleri Anketi, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının ilk evlilik olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 14’te İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının evlenme şekline göre karşılaştırılmasına yönelik Tek Yönlü ANOVA sonuçları verilmiştir. Post hoc analizi Tukey testi ile yapılmıştır. Diğer olarak yanıtlayanlar analize dahil edilmemiştir.

Tablo 14. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Evlenme Şekline Göre İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Güvenli Bağlanma-İÖA	1.Görücü usulü, kendi isteğimle	183	4.09	.98	.447	.640	
	2.Görücü usulü, ailemin isteğiyle	68	4.16	1.19			
	3.Severek, kendi isteğimle	144	4.20	.99			
Korkulu Bağlanma-İÖA	1.Görücü usulü, kendi isteğimle	183	4.20	1.15	9.346	.000	1<2
	2.Görücü usulü, ailemin isteğiyle	68	4.81	1.12			3<2
	3.Severek, kendi isteğimle	144	4.09	1.22			
Saplantılı Bağlanma-İÖA	1.Görücü usulü, kendi isteğimle	183	3.67	1.09	.302	.739	
	2.Görücü usulü, ailemin isteğiyle	68	3.79	1.02			
	3.Severek, kendi isteğimle	144	3.70	1.05			
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	1.Görücü usulü, kendi isteğimle	183	4.51	1.02	10.159	.000	1<2
	2.Görücü usulü, ailemin isteğiyle	68	5.18	1.09			3<2
	3.Severek, kendi isteğimle	144	4.62	1.09			
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	1.Görücü usulü, kendi isteğimle	183	19.02	4.84	5.590	.004	2>3
	2.Görücü usulü, ailemin isteğiyle	68	20.71	6.39			
	3.Severek, kendi isteğimle	144	18.11	5.25			
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	1.Görücü usulü, kendi isteğimle	183	121.51	19.82	20.718	.000	3>1
	2.Görücü usulü, ailemin isteğiyle	68	120.12	21.79			3>2
	3.Severek, kendi isteğimle	144	135.36	22.58			
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	1.Görücü usulü, kendi isteğimle	183	21.40	10.67	19.922	.000	1<2
	2.Görücü usulü, ailemin isteğiyle	68	32.60	16.13			1<3
	3.Severek, kendi isteğimle	144	26.81	14.01			3<2

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki Ölçekleri Anketi Korkulu Bağlanma ($F(2,394) = 9.346; p < .01$) ve Kayıtsız Bağlanma ($F(2,394) = 10.159; p < .05$) alt boyutu puanlarının evlenme şekline göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Görücü usulü, ailesinin isteğiyle evlenenler görücü usulü, kendi isteğiyle ve severek kendi isteğiyle evlenenlere göre daha yüksek korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma puanlarına sahiplerdir.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının evlenme şekline göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F(2, 394) = 5.590; p < .01$). Görücü usulü, ailesinin isteğiyle evlenenler severek, kendi isteğiyle evlenenlere göre daha yüksek benlik saygısı puanlarına sahiplerdir.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının evlenme şekline göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F(2, 394) = 20.718; p < .01$). Severek kendi isteğiyle evlenenler, görücü usulü, ailesinin isteğiyle evlenenlere ve görücü usulü, kendi isteğiyle evlenenlere göre daha yüksek toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarına sahiplerdir.

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının evlenme şekline göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F(2, 394) = 19.922; p < .01$). Görücü usulü, kendi isteğiyle evlenenler, severek kendi isteğiyle evlenenlere ve görücü usulü, ailesinin isteğiyle evlenenlere göre daha düşük ayrılma anksiyetesi puanlarına sahiplerdir. Aynı şekilde, severek kendi isteğiyle evlenenler de görücü usulü ailesinin isteğiyle evlenenlere göre daha düşük ayrılma anksiyetesi puanlarına sahiplerdir.

İlişki Ölçekleri Anketi Güvenli Bağlanma ve Saplantılı Bağlanma puanlarının evlenme şekline göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

Tablo 15'te İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının evlilik memnuniyetine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir. Post hoc analizi Bonferroni düzeltmesi ile yapılmıştır.

Tablo 15. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Evlilik Memnuniyetine Göre İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	SO	H	sd	p	Fark
Güvenli Bağlanma-İÖA	1.Çok İyi	218	210.22	7.084	4	.132	
	2.İyi	142	191.46				
	3.Orta	26	200.37				
	4.Kötü	7	111.21				
	5.Çok Kötü	7	170.86				
Korkulu Bağlanma-İÖA	1.Çok İyi	218	191.07	10.545	4	.032	1<4
	2.İyi	142	212.68				
	3.Orta	26	186.42				
	4.Kötü	7	315.64				
	5.Çok Kötü	7	184.14				
Saplantılı Bağlanma-İÖA	1.Çok İyi	218	199.95	5.210	4	.266	
	2.İyi	142	197.79				
	3.Orta	26	207.29				
	4.Kötü	7	288.93				
	5.Çok Kötü	7	159.00				
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	1.Çok İyi	218	193.22	8.683	4	.070	
	2.İyi	142	209.61				
	3.Orta	26	192.77				
	4.Kötü	7	308.14				
	5.Çok Kötü	7	163.50				
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	1.Çok İyi	218	183.04	11.338	4	.023	1<2
	2.İyi	142	222.96				
	3.Orta	26	209.25				
	4.Kötü	7	230.36				
	5.Çok Kötü	7	226.07				
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	1.Çok İyi	218	206.88	3.527	4	.474	
	2.İyi	142	196.91				
	3.Orta	26	171.27				
	4.Kötü	7	222.57				
		7	161.21				
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	1.Çok İyi	218	190.78	10.763	4	.029	-
	2.İyi	142	211.48				
	3.Orta	26	218.58				
	4.Kötü	7	290.14				
	5.Çok Kötü	7	123.71				

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki Ölçekleri Anketi Korkulu Bağlanma alt boyutu puanlarının evlilik memnuniyetine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($H_{(4)}=10.545$; $p<.05$). Evlilik memnuniyetini çok iyi olarak belirtenler kötü olarak belirtenlere göre daha düşük korkulu bağlanma puanlarına sahiptirler.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının evlilik memnuniyetine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($H_{(4)}=11.338$; $p<.05$). Evlilik memnuniyetini çok iyi olarak belirtenler iyi olarak belirtenlere göre daha düşük benlik saygısı puanlarına sahiplerdir.

İlişki Ölçekleri Anketi Güvenli, Saplantılı, Kayıtsız Bağlanma alt boyutu ile Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının evlilik memnuniyetine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 16’da İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının evlilikte sorun kaynağına göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir. Post hoc analizi Bonferroni düzeltmesi ile yapılmıştır.

Tablo 16. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Evlilikteki Sorun Kaynağına Göre İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	SO	H	sd	p	Fark
Güvenli Bağlanma-İÖA	1.İletişim	131	175.33	12.132	4	.016	1<5
	2.Şiddet	5	149.20				
	3.İlgisizlik	30	192.63				
	4.Ekonomik	64	212.09				
	5.Diğer	170	218.43				
Korkulu Bağlanma-İÖA	1.İletişim	131	207.84	3.214	4	.523	
	2.Şiddet	5	221.40				
	3.İlgisizlik	30	174.32				
	4.Ekonomik	64	211.27				
	5.Diğer	170	194.80				
Saplantılı Bağlanma-İÖA	1.İletişim	131	191.95	8.938	4	.063	
	2.Şiddet	5	182.70				
	3.İlgisizlik	30	232.50				
	4.Ekonomik	64	172.11				
	5.Diğer	170	212.65				
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	1.İletişim	131	196.18	2.259	4	.688	
	2.Şiddet	5	246.60				
	3.İlgisizlik	30	214.78				
	4.Ekonomik	64	211.20				
	5.Diğer	170	195.92				
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	1.İletişim	131	201.18	4.768	4	.312	
	2.Şiddet	5	96.60				
	3.İlgisizlik	30	209.47				
	4.Ekonomik	64	192.34				
	5.Diğer	170	204.52				
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	1.İletişim	131	217.62	9.223	4	.056	
	2.Şiddet	5	132.80				
	3.İlgisizlik	30	216.90				
	4.Ekonomik	64	172.02				
	5.Diğer	170	197.13				
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	1.İletişim	131	215.38	4.289	4	.368	
	2.Şiddet	5	161.40				
	3.İlgisizlik	30	192.95				
	4.Ekonomik	64	183.89				
	5.Diğer	170	197.77				

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki Ölçekleri Anketi Güvenli Bağlanma alt boyutu puanlarının evlilikte sorun kaynağına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($H_{(4)}=12.132$; $p<.05$). Evlilikte en çok iletişim sebebiyle sorun yaşayanlar diğer problemi

olanlara göre daha düşük güvenli bağlanma puanlarına sahiplerdir. İlişki Ölçekleri Anketi Korkulu, Saplantılı, Kayıtsız Bağlanma alt boyutu ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının evlilikte sorun kaynağına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir($p>.05$).

Tablo 17’de İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre karşılaştırılmasına yönelik Bağımsız Gruplar t- Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 17. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Çocuk var mı?	n	\bar{x}	ss	t	sd	p																																																																				
Güvenli Bağlanma-İÖA	Evet	321	4.13	1.05	-.916	397	.360																																																																				
	Hayır	78	4.25	0.91				Korkulu Bağlanma-İÖA	Evet	321	4.25	1.22	-.263	397	.792	Hayır	78	4.29	1.14	Saplantılı Bağlanma-İÖA	Evet	321	3.60	1.03	-3.753	397	.000	Hayır	78	4.09	1.08	Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	321	4.67	1.07	-.154	397	.878	Hayır	78	4.69	1.20	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	321	18.79	5.15	-2.104	397	.036	Hayır	78	20.21	6.04	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	321	122.99	20.32	-5.914 ^a	104.447	.000	Hayır	78	140.65	24.40	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	321	23.79	12.84	-4.468 ^a	106.436	.000
Korkulu Bağlanma-İÖA	Evet	321	4.25	1.22	-.263	397	.792																																																																				
	Hayır	78	4.29	1.14				Saplantılı Bağlanma-İÖA	Evet	321	3.60	1.03	-3.753	397	.000	Hayır	78	4.09	1.08	Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	321	4.67	1.07	-.154	397	.878	Hayır	78	4.69	1.20	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	321	18.79	5.15	-2.104	397	.036	Hayır	78	20.21	6.04	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	321	122.99	20.32	-5.914 ^a	104.447	.000	Hayır	78	140.65	24.40	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	321	23.79	12.84	-4.468 ^a	106.436	.000	Hayır	78	31.97	14.90								
Saplantılı Bağlanma-İÖA	Evet	321	3.60	1.03	-3.753	397	.000																																																																				
	Hayır	78	4.09	1.08				Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	321	4.67	1.07	-.154	397	.878	Hayır	78	4.69	1.20	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	321	18.79	5.15	-2.104	397	.036	Hayır	78	20.21	6.04	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	321	122.99	20.32	-5.914 ^a	104.447	.000	Hayır	78	140.65	24.40	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	321	23.79	12.84	-4.468 ^a	106.436	.000	Hayır	78	31.97	14.90																				
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	Evet	321	4.67	1.07	-.154	397	.878																																																																				
	Hayır	78	4.69	1.20				Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	321	18.79	5.15	-2.104	397	.036	Hayır	78	20.21	6.04	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	321	122.99	20.32	-5.914 ^a	104.447	.000	Hayır	78	140.65	24.40	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	321	23.79	12.84	-4.468 ^a	106.436	.000	Hayır	78	31.97	14.90																																
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	321	18.79	5.15	-2.104	397	.036																																																																				
	Hayır	78	20.21	6.04				Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	321	122.99	20.32	-5.914 ^a	104.447	.000	Hayır	78	140.65	24.40	Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	321	23.79	12.84	-4.468 ^a	106.436	.000	Hayır	78	31.97	14.90																																												
Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	Evet	321	122.99	20.32	-5.914 ^a	104.447	.000																																																																				
	Hayır	78	140.65	24.40				Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	321	23.79	12.84	-4.468 ^a	106.436	.000	Hayır	78	31.97	14.90																																																								
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	Evet	321	23.79	12.84	-4.468 ^a	106.436	.000																																																																				
	Hayır	78	31.97	14.90																																																																							

^a Varyanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t Değeri; İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

İlişki Ölçekleri Anketi Saplantılı Bağlanma alt boyutu puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(397)} = -3.753$; $p < .01$). Çocuk sahibi olan katılımcıların olmayanlara göre saplantılı bağlanma puanları daha düşüktür.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(397)} = -2.104$; $p < .05$). Çocuk sahibi olan katılımcıların benlik saygısı puanlarının çocuğu olmayan katılımcılardan daha düşük olduğu görülmüş. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği

puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(104.447)} = -5.914$; $p < .01$). Çocuk sahibi olan katılımcılar, olmayanlara göre daha düşük toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarına sahiplerdir.

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t_{(106.436)} = -4.468$; $p < .01$). Çocuk sahibi olan katılımcıların, olmayanlara göre daha düşük ayrılma anksiyetesi puanlarına sahip olduğu görülmüştür. İlişki Ölçekleri Anketi Güvenli, Korkulu ve Kayıtsız Bağlanma alt boyutu puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

Tablo 18’de İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyut, Rosenberg Benlik Saygısı, Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının eş eğitim durumuna göre karşılaştırılmasına yönelik Tek Yönlü ANOVA sonuçları verilmiştir. Post hoc analizi Tukey testi ile yapılmıştır.

Tablo 18. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Eş Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Güvenli Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	148	4.09	0.92	.543	.582	
	2.Lise	93	4.17	1.04			
	3.Lisans/Lisansüstü	159	4.21	1.10			
Korkulu Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	148	4.14	1.18	1.410	.245	
	2.Lise	93	4.39	1.16			
	3.Lisans/Lisansüstü	159	4.30	1.24			
Saplantılı Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	148	3.66	1.04	1.050	.351	
	2.Lise	93	3.60	1.02			
	3.Lisans/Lisansüstü	159	3.79	1.09			
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	148	4.58	0.94	.799	.450	
	2.Lise	93	4.71	1.17			
	3.Lisans/Lisansüstü	159	4.73	1.18			
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	148	18.89	4.77	1.110	.331	
	2.Lise	93	18.51	4.78			
	3.Lisans/Lisansüstü	159	19.50	6.16			
Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	148	116.34	17.26	44.372	.000	1<2
	2.Lise	93	123.31	20.57			1<3
	3.Lisans/Lisansüstü	159	137.68	22.33			2<3
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	148	23.29	11.97	4.966	.007	1<3
	2.Lise	93	24.13	13.96			
	3.Lisans/Lisansüstü	159	27.92	14.61			

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının eş eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{(2, 399)} = 44.372$; $p < .01$). Eş eğitim düzeyi ilkokul/ortaokul olanlar lise ve lisans/lisansüstü olanlara göre; lise olanlar lisans/lisansüstü olanlara göre daha düşük daha düşük toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarına sahiplerdir. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının eş eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{(2, 399)} = 4.966$; $p < .01$). Eş eğitim durumu ilkokul/ortaokul olanlar lisans/lisansüstü olanlara göre daha düşük ayrılma anksiyetesi puanlarına sahiptir. İlişki Ölçekleri Anketi alt boyut ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının eş eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

Tablo 19’da İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyut, Rosenberg Benlik Saygısı, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir. Post hoc analizi Bonferroni düzeltilmesi ile yapılmıştır.

Tablo 19. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	SO	H	sd	p	Fark
Güvenli Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	345	200.60	0.027	2	.987	
	2.Lise	47	200.86				
	3.Lisans/Lisansüstü	8	193.88				
Korkulu Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	345	203.07	1.273	2	.529	
	2.Lise	47	183.33				
	3.Lisans/Lisansüstü	8	190.50				
Saplantılı Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	345	195.21	6.107	2	.047	1<2
	2.Lise	47	239.46				
	3.Lisans/Lisansüstü	8	199.94				
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	345	199.88	0.079	2	.961	
	2.Lise	47	204.91				
	3.Lisans/Lisansüstü	8	201.38				
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	345	197.76	3.408	2	.182	
	2.Lise	47	208.67				
	3.Lisans/Lisansüstü	8	270.88				
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	345	188.62	29.266	2	.000	1<2
	2.Lise	47	264.34				1<3
	3.Lisans/Lisansüstü	8	337.81				
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	345	189.70	21.988	2	.000	1<2
	2.Lise	47	269.83				
	3.Lisans/Lisansüstü	8	259.13				

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Saplantılı Bağlanma puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($H_{(2)}=6.107$; $p<.05$). Annesi ilkokul/ortaokul mezunu katılımcılar lise mezunu olan katılımcılardan saplantılı bağlanma puanları daha düşüktür.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($H_{(2)}=29.266$; $p<.01$). Annesi ilkokul/ortaokul mezunu olanlar lise ve lisans/lisansüstü eğitime sahip olanlara göre daha düşük toplumsal cinsiyet rollerini tutum puanlarına sahiplerdir.

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($H_{(2)}=21.988$; $p<.01$). Annesi ilkokul/ortaokul mezunu olanlar lise mezunu olanlara göre daha düşük yetişkin ayrılma anksiyetesi puanlarına sahiplerdir.

Güvenli, Korkulu, Kayıtsız Bağlanma ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 20’de İlişki Ölçekleri Anketi Alt Boyut, Rosenberg Benlik Saygısı, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik Tek Yönlü ANOVA sonuçları verilmiştir. Post hoc analizi Tukey testi ile yapılmıştır.

Tablo 20. Katılımcıların Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Güvenli Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	300	4.18	0.94	.286	.751	
	2.Lise	65	4.11	1.09			
	3.Lisans/Lisansüstü	35	4.06	1.51			
Korkulu Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	300	4.23	1.20	.473	.624	
	2.Lise	65	4.39	1.05			
	3.Lisans/Lisansüstü	35	4.28	1.47			
Saplantılı Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	300	3.61	1.07	4.325	.014	1<2
	2.Lise	65	4.00	0.98			
	3.Lisans/Lisansüstü	35	3.90	0.95			
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	1.İlkokul/Ortaokul	300	4.60	1.06	2.953	.053	
	2.Lise	65	4.89	1.07			
	3.Lisans/Lisansüstü	35	4.93	1.36			
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	300	18.59	4.71	11.134	.000	1<3 2<3
	2.Lise	65	19.03	5.67			
	3.Lisans/Lisansüstü	35	23.00	8.02			
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	300	122.96	21.37	16.491	.000	1<2 1<3
	2.Lise	65	138.69	20.38			
	3.Lisans/Lisansüstü	35	133.54	23.86			
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	1.İlkokul/Ortaokul	300	23.66	11.96	9.374	.000	1<2 1<3
	2.Lise	65	30.60	17.95			
	3.Lisans/Lisansüstü	35	29.86	15.16			

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Saplantılı Bağlanma puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{(2, 399)}=4.325$; $p<.05$). Babası ilkokul/ortaokul mezunu olanların lise mezunu olanlara göre saplantılı bağlanma puanları daha düşüktür.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{(2, 399)}=11.134$; $p<.01$). Babası ilkokul/ortaokul ve lise mezunu olanlar lisans/lisansüstü mezunu olanlara göre daha düşük benlik saygısı puanlarına sahiplerdir.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{(2, 399)}=16.491$; $p<.01$). Babası ilkokul/ortaokul mezunu olanlar lise ve lisans/lisansüstü mezunu olanlara göre daha düşük toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarına sahiplerdir.

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($F_{(2, 399)}=9.374$; $p<.01$). Babası ilkokul/ortaokul mezunu olanlar lise ve lisans/lisansüstü mezunu olanlara göre daha düşük yetişkin ayrılma anksiyetesi puanlarına sahiptir.

Güvenli, Korkulu ve Kayıtsız Bağlanma puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 21’de İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanlarının açık uçlu demografik değişkenlerle ilişkilerinin incelenmesine yönelik Pearson Korelasyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 21. Ölçek ve Alt Ölçek Puanlarının Açık Uçlu Demografik Değişkenlerle İlişkilerinin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler	Değer	Yaş	Evlenme	Evlilik
			Yaşı	Süresi (Yıl)
Güvenli Bağlanma-İÖA	r	.061	.200	-.007
	p	.225	.000	.896
Korkulu Bağlanma-İÖA	r	-.012	-.159	.038
	p	.803	.001	.445
Saplantılı Bağlanma-İÖA	r	-.095	.020	-.091
	p	.057	.689	.069
Kayıtsız Bağlanma-İÖA	r	.065	.028	.051
	p	.191	.576	.308
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	r	.030	-.016	.044
	p	.556	.754	.384
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	r	-.320	.060	-.327
	p	.000	.230	.000
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	r	-.080	-.063	-.041
	p	.110	.210	.411

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Evlenme yaşı güvenli bağlanma ile pozitif yönde şekilde ilişki ($r=.200$; $p<.01$) gösterirken korkulu bağlanma ile negatif yönde ilişki göstermektedir ($r=-.159$; $p<.01$). Diğer bir ifadeyle, evlenme yaşı yükseldikçe, güvenli bağlanma puanları artış, korkulu bağlanma puanları ise azalış göstermektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanları ile yaş ($r=-.320$; $p<.05$) ve evlilik süresi ($r=-.327$; $p<.01$) negatif yönde anlamlı ilişki göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, yaş ve evlilik süresi azaldıkça toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum puanları artmaktadır. Diğer değişkenler arasındaki diğer ilişkiler istatistiksel olarak anlamlılık göstermemektedir ($p>.05$).

3.4. İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bu bölümde, İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik Pearson korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 22’de İlişki Ölçekleri Anketi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik Pearson Korelasyon Analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 22. Katılımcıların Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler	Değer	1	2	3	4	5	6
1.Güvenli Bağlanma-İÖA	r						
	p						
2.Korkulu Bağlanma-İÖA	r	-.343					
	p	.000					
3.Saplantılı Bağlanma-İÖA	r	.008	.003				
	p	.867	.953				
4.Kayıtsız Bağlanma-İÖA	r	-.205	.422	-.076			
	p	.000	.000	.128			
5.Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	r	-.220	.165	.160	.159		
	p	.000	.001	.001	.001		
6.Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği	r	-.213	.059	.120*	.090	.071	
	p	.000	.239	.016	.072	.159	
7.Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği	r	-.163	.221	.333	.178	.261	.199
	p	.001	.000	.000	.000	.000	.000

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

Güvenli bağlanma puanları ile korkulu bağlanma ($r=-.343$; $p<.01$), kayıtsız bağlanma ($r=-.205$; $p<.01$), benlik saygısı ($r=-.220$; $p<.01$), toplumsal cinsiyet rolleri tutum ($r=-.213$; $p<.01$) ve ayrılma anksiyetesi ($r=-.163$; $p<.01$) puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkisi vardır. Korkulu bağlanma ile kayıtsız bağlanma ($r=.422$; $p<.01$), benlik saygısı ($r=.165$; $p<.01$) ve ayrılma anksiyetesi ($r=.221$; $p<.01$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki göstermektedir. Saplantılı bağlanma ile benlik saygısı ($r=.160$; $p<.01$), toplumsal cinsiyet rolleri tutum ($r=.120$; $p<.01$) ve ayrılma anksiyetesi ($r=.333$; $p<.01$) puanları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki göstermektedir. Kayıtsız bağlanma ile benlik saygısı ($r=.159$; $p<.01$) ve ayrılma anksiyetesi ($r=.178$; $p<.01$) puanları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki göstermektedir. Yetişkin ayrılma anksiyetesi, benlik saygısı ($r=.261$; $p<.01$) ve toplumsal cinsiyet rolleri tutum ($r=.199$; $p<.01$) puanları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Değişkenler arasındaki diğer ilişkiler istatistiksel olarak anlamlılık göstermemektedir ($p>.05$).

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Çalışma, evli bireylerde bağlanma stillerinin benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve ayrılık anksiyetesi üzerinde yordayıcı etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada güvenli bağlanma stiline benlik saygısını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı ve saplantılı bağlanma stiline de benlik saygısını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı bulunmuştur. Kayıtsız bağlanma stiline de Rosenberg benlik saygısı puanlarını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı saptanmıştır (Tablo 5). Suzuki ve Tomoda (2015) yaptıkları çalışmada güvenli bağlanma stiline benlik saygısını etkilediğini belirtmiştir. Güvenli bağlanan bireylerde yüksek benlik saygısı, kararsız bağlanan bireylerde ise benlik saygısında azalma olduğunu bildirmişlerdir. Bağlanma stilleri ile benlik saygısı arasında bulduğumuz ilişki literatürle uyumludur. Ulusal Tayvan Üniversitesi'nde 189 ve 85 öğrenci ile Wu (2009) tarafından yapılan çalışmada, güvenli bağlanmaya sahip öğrencilerin daha yüksek benlik saygısı düzeylerine sahip olduğunu belirtmiştir. Çevik (2018) güvenli ve korkulu bağlanmanın benlik saygısını anlamlı düzeyde yordamadığını belirtmiştir. Saplantılı ve kayıtsız bağlanmanın ise benlik saygısını anlamlı düzeyde yordadığını belirtmiştir. Sechi ve arkadaşlarının (2020) fibromiyalji tanısı alan bireylerde bağlanma stillerini, benlik saygısını ve yaşam kalitesini araştırmayı amaçlayan, 371 kadın katılımcıdan oluşan çalışmaya göre güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stiline benlik saygısını etkilediğini belirtmiştir.

Araştırmada güvenli bağlanma stiline toplumsal cinsiyet rolleri tutumunu istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı bulunmuştur. Saplantılı bağlanma stiline de toplumsal cinsiyet tutumunu istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı bulunmuştur (Tablo 6). Literatür incelendiğinde bu konuya değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmada korkulu bağlanma stiline yetişkin ayrılık anksiyetesini istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı bulunmuştur. Saplantılı bağlanma stiline yetişkin ayrılık anksiyetesini istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı bulunmuştur. Kayıtsız bağlanma stiline de yetişkin ayrılık anksiyetesini istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı bulunmuştur (Tablo 7). Manicavasagar ve arkadaşları (2009) yetişkin ayrılık

anksiyetesi ile bağlanma stilleri arasında bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Farklı bir sonuç olarak Pini ve arkadaşları (2014) bağlanma stili ve yetişkin ayrılık anksiyetesi arasındaki ilişkinin güçlü olmadığını ve yetişkin ayrılık anksiyetesine sahip olan bireylerin güvenli bağlanma stiline sahip olan bazı bireyler olduğunu bildirmişlerdir. Yetişkin ayrılık anksiyetesi bozukluğunun saplantılı bağlanma stilinden farklı olduğunu bildirmişlerdir. Yetişkin ayrılma anksiyetesine sahip olan bireylerin kaygılı bağlanma semptomlarına daha fazla sahip olduklarını saptamışlardır. Hassoy (2020) bağlanma stilleri ve ayrılık anksiyetesi ilişkisi ile ilgili yaptığı çalışmada ayrılık anksiyetesi, kayıtsız bağlanma stili ile pozitif düşük ve anlamlı, saplantılı bağlanma stili ile orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Selbes ve arkadaşları (2018) panik bozukluğu ile erişkin ayrılma anksiyetesi birlikteliğinin yüksek oranda olduğu ve saplantılı bağlanma biçiminin diğer bağlanma biçimlerine göre daha yaygın olduğunu saptamışlardır. Kurtlar (2020) çalışma sonucunda yetişkin ayrılma anksiyetesi ile bağlanma arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptanmıştır.

İlişki ölçekleri anketi puanları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde güvenli bağlanma ile korkulu bağlanma alt boyutları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 8). Erkek katılımcıların güvenli bağlanma puanları kadın katılımcılara göre yüksek olduğu, korkulu bağlanma puanlarının ise kadın katılımcılarına oranla daha düşük olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Karaşar (2014) da erkeklerin güvenli bağlanma puanları kadınlardan yüksek olduğunu, kadınların korkulu bağlanma puanlarının ise erkeklerden daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Farklı olarak Damarlı (2016) ve Karakuş (2012) ise erkeklerin güvensiz bağlanma puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğunu sonucuna ulaşmış ve korkulu bağlanma puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucunu bulmuşlardır.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği puanlarına göre kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları bulunmuşlardır (Tablo 8). Benlik saygısının cinsiyet değişkenine göre araştırılması çok sayıda araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde Başkara (2002), Jinda ve Pando, (1982) ve Yücalan (2007) araştırma bulgularına benzer şekilde kadınların erkeklere oranla benlik saygısı düzeylerinin daha yüksek olduğunu fakat bu çalışmadan farklı olarak Kling ve arkadaşları (1999), Chapman ve Mullis, (2002) ve Gentile ve

arkadaşları, (2009) erkeklerin kızlara oranla benlik saygısı düzeyinin daha yüksek olduğu tespit etmişlerdir. Bunun yanında Turanlı (2010), Eriş ve İkiz (2013) ve İnanç, (1997) araştırmalarında cinsiyet değişkenine göre benlik saygısı düzeyinde farklılığın olmadığını bildirmişlerdir.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 8). Araştırma sonucuna göre kadın katılımcılar erkek katılımcılara oranla daha yüksek toplumsal cinsiyet rolleri puanlarına sahip oldukları bulunmuştur. Bu durumda kadın katılımcıların daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet ile ilgili bulgumuz, genel literatürle uyumludur (Sis Çelik ve ark., 2013; Kamışlı, 2018; Aylaz ve ark, 2014).

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği puanları kadınlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 8). Araştırma sonucuna göre kadın katılımcılar erkek katılımcılara oranla YAA düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgular genel literatür ile uyumludur. Bayhan (2019) yaptığı çalışmada kadınların erkeklere oranla daha yüksek oranda YAA yaşadığını bildirmiştir. Farklı olarak Shear ve arkadaşları (2006), kız çocukların erkek çocuklara oranla daha yüksek oranda çocukluk döneminde ayrılık anksiyetesi yaşadığını fakat, yetişkinlik döneminde başlayan ayrılık anksiyetesinin erkeklerde kadınlara oranla daha sık görüldüğünü bildirmiştir.

İlişki ölçekleri anketi puanları yaş değişkenine göre incelendiğinde saplantılı bağlanma alt boyutları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiş ve 18-36 yaş aralığındaki katılımcıların saplantılı bağlanma puanları 37 yaş ve üzeri katılımcılara oranla yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 9). Ustaosman (2019) bağlanma stillerinin anksiyete ve umutsuzluk düzeyi ile ilişki adlı çalışmada 38-42 yaş aralığında olan bireylerin korkulu bağlanmaları düzeylerinin 58-62 yaş aralığındaki bireylere oranla daha yüksek olduğunu saptamıştır. İlhan (2018) ise çalışmada bağlanma stillerinin alt boyutları ile yaş arasında bir ilişki saptamamıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları yaş durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiş ve 18-36 yaş

aralığındaki katılımcıların 37 yaş ve üzeri katılımcılara oranla daha yüksek toplumsal cinsiyet rolleri puanlarına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 9). Bu durumda yaşı 18-36 yaş aralığında olan katılımcıların daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Bulunan bu sonuç literatüre paralellik göstermektedir (Gençtarıh, 2019; Öztürk, 2020; Kurşun,2016; Tekin, 2019).

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği puanları analiz bulguları doğrultusunda yaş değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği ve 18-36 yaş aralığındaki katılımcıların, 37 yaş ve üzeri katılımcılara oranla daha yüksek ayrılık anksiyetesi belirtilerine sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 9). Bunun yanı sıra İlhan (2018) yaptığı çalışmasında yaş arttıkça ayrılık anksiyetesinin arttığı saptamıştır.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (Tablo 10). Literatüre bakıldığında benlik saygısının eğitim değişkenine göre inceleyen çalışmalara bakıldığında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğunu gösteren çalışmalar çoğunlukta olduğu görülmektedir. Orth ve arkadaşları (2010), Saygılı ve arkadaşları (2015) ve Altıok ve arkadaşlarının (2010) yaptıkları çalışmalarda bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça benlik saygısı düzeylerinin de arttığını belirtmektedirler. Bazı çalışmalarda ise benlik saygısı ile eğitim arasında ilişki olmadığı bildirilmektedir (Ünal Kılıç, 2014; Ünlü, 2015).

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık saptanmış ve kadın ilkokul/ortaokul mezunu katılımcıların lisans/lisansüstü mezunu katılımcılara oranla daha düşük toplumsal cinsiyet rolleri puanlarına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 10). Bu durumda eğitim durumu yüksek katılımcıların daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Bulunan bu sonuç literatüre paralellik göstermektedir (Yoshihama ve ark., 2014; Kodan ,2013; Jewkes ve ark., 2018)

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği puanları eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiş ve ilkokul/ortaokul mezunu olan katılımcıların lisans/lisansüstü mezunu olan katılımcılara oranla daha düşük yetişkin ayrılık anksiyetesi puanlarına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 10). Elde edilen bu sonuç, Çakmak'ın (2016) ileri sürdüğü eğitim seviyesi arttıkça

ayrılık anksiyetesinin arttığı görüşü ile tutarlıdır. Bu sonuç ülkemizdeki kolektif yapı ve eğitim sisteminden kaynaklanıyor olabilmektedir. Eğitim seviyesinin artması, daha fazla sorumluluk ve ayrılıkları da beraberinde getiriyor olabilir. Alkan (2007) ise eğitim seviyesi arttıkça ayrılık anksiyetesinin düştüğünü belirtmiş ve bu durumun nedeninin eğitim seviyesi yüksek bireylerin anksiyete ile baş etme becerilerinin daha gelişmiş olmalarından kaynaklanıyor olabileceğini ya da çocukluk veya ergenlik dönemindeki yaşadıkları ayrılık anksiyetesi yoğunluğu eğitimlerini devam etmelerini engellemiş olabileceğini ileri sürmüştür.

İlişki ölçekleri anketi puanları çalışma durumuna göre incelendiğinde çalışan katılımcıların çalışmayan katılımcılara göre güvenli bağlanma puanları yüksek, korkulu bağlanma puanları ise düşük olduğu görülmüştür (Tablo 11). Aynı şekilde, Ustaosman (2019) yaptığı çalışmada, çalışan bireylerin çalışmayan bireylere göre güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma düzeyleri daha yüksek, çalışmayan bireylerin ise korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma düzeylerini yüksek olduğunu belirtmiştir.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği puanlarını çalışma durumu değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ve çalışmayan katılımcıların çalışan katılımcılara oranla daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları görülmüştür (Tablo 11). Bu bulgu literatürde bildirilen sonuçlarla uyumlu değildir. Literatürde bulunan araştırmalar incelendiğinde Turanlı (2010) ve Yılmaz (2019) çalışma durumunun benlik saygısı üzerinde anlamlı düzeyde bir farklılaşma oluşturmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Dongen (1996) ise çalışmayanların çalışanlara oranla daha düşük benlik saygısına sahip olduklarını bildirmiştir. Gümüş ve arkadaşlarının (2011) gebeler üzerinde yaptıkları bir çalışmada çalışan kadınların ev hanımlarına oranla daha yüksek benlik saygısına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Mevcut çalışmanın çalışmayan katılımcılarda benlik saygısı puanlarının daha yüksek çıkması belki çalışmada kadın katılımcı oranının erkek katılımcıdan oldukça fazla olmasıyla açıklanabilir. Kadınlarda benlik saygısı puanlarının daha yüksek olması ve kadın katılımcıların çoğunun ev hanımı olması nedeniyle çalışmıyor grubunda yer alması dolayısıyla çalışmayan grubun benlik saygısı puanları daha yüksek çıkmış olabilir.

Araştırma sonucu çalışmayan katılımcıların çalışan katılımcılara göre daha yüksek toplumsal cinsiyet rolleri tutumuna sahip oldukları yani çalışmayan katılımcıların

çalışan katılımcılara oranla daha fazla eşitlikçi tutum sergiledikleri saptanmıştır (Tablo 11). Literatürde ise bu sonucunu desteklemeyen çalışmalar bulunmaktadır. Gökçay (2018) ve Yılmaz (2015) çalışan kadınların çalışmayan kadınlara oranla daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kamışlı (2018) ise çalışmasında çalışma durumu değişkeninin toplumsal cinsiyet rollerini değiştirmedeği sonucuna ulaşılmıştır.

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği puanları çalışma durumu değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, yetişkin ayrılık anksiyetesi puanları çalışmayan katılımcıların çalışan katılımcılara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 11). Literatür incelendiğinde, yetişkin ayrılık anksiyetesi ile çalışma durumu değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulguyla ilgili olası açıklama yine örnekleme kadını katılımcı oranının ve kadınlarda yetişkin ayrılık anksiyetesi puanlarının yüksek olması şeklinde olabilir.

İlişki ölçekleri anketi puanları gelir düzeyi değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (Tablo 12). Bu alanda yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde ise Gürçam (2017) gelir düzeyi düşük bireylerin saplantılı bağlanma, gelir düzeyi orta olan bireylerin güvenli bağlanma ve gelir düzeyi iyi olan bireylerin ise kayıtsız bağlanma stiline sahip olduklarını belirtmiştir.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği puanlarını gelir düzeyi değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, 0-1000 TL arası kazanan katılımcıların 1000-2000 TL kazanan katılımcılara göre daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 12). Kılıçlar (2018) yaptığı çalışma sonucunda gelir düzeyi 3000 TL ve üzeri olan bireylerin benlik saygılarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde Yıldız ve Duy (2015) gelir düzeyinin yüksek olması yüksek benlik saygısını yordadığını belirtmişlerdir. Yiğit (2010) ergenler üzerinde yaptığı bir çalışmada ailenin aylık geliri arttıkça benlik saygısının da arttığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra gelir düzeyi ve benlik saygısı arasında anlamlı bir fark olmadığına dair çalışmalar da mevcuttur (Bulam, 2019).

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları gelir durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, 4000 TL ve üzeri kazanan

katılımcıların 1000-2000 TL ve 2000-4000 TL arası kazanan katılımcılara oranla daha yüksek toplumsal cinsiyet rolleri puanlarına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 12). Bu durumda, yüksek gelirli bireylerin daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Bulunan bu sonuçlara benzer şekilde literatürde bu bulgulara destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Karakaş, 2018; Kodan,2013; Kamışlı, 2018).

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği puanları gelir düzeyi değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (Tablo 12). Bunun yanı sıra İlhan (2018) yaptığı YAA ve bağlanma arasındaki ilişki adlı çalışmasında YAA'nın gelir düzeyi ile ters orantılı olduğunu, gelir düzeyi yükseldikçe YAA düzeyinde azalma görüldüğünü belirtmiştir.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği puanlarını ilk evlilik olma değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, ilk evliliği olan katılımcıların ilk evliliği olmayan katılımcılara oranla daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 13). Literatür incelendiğinde, benlik saygısı ile ilk evlilik olma değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları ilk evlilik değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (Tablo 13). Öztürk (2020) yaptığı çalışmada bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik sayısı değişkenine göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Bu bulgular, ilk evlilik durumunun toplumsal cinsiyet rollerini yordayan bir değişken olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

İlişki ölçekleri anketi puanları analiz bulguları doğrultusunda evlenme şekli değişkenine göre incelendiğinde görücü usulü, ailesinin isteğiyle evlenen bireylerin görücü usulü, kendi isteğiyle ve severek kendi isteğiyle evlenen bireylere göre daha yüksek korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma puanlarına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 14). Literatürde bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde, bağlanma stillerinin evlenme şekli değişkeni ile ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bulunan bulgular, bireylerin evlenme şekillerinin bağlanma stilleri üzerinde yordayıcı bir güce sahip olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği puanlarını evlenme şekli değişkenine göre incelendiğinde görücü usulü, ailesinin isteğiyle evlenen katılımcıların severek, kendi

isteğiyle evlenen katılımcılara oranla daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları belirtilmiştir (Tablo 14). Literatür incelendiğinde, benlik saygısı ile evlenme şekli değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları evlenme şekli değişkeni incelendiğinde, severek kendi isteğiyle evlenen katılımcıların görücü usulü, ailesinin isteğiyle evlenen ve görücü usulü, kendi isteğiyle evlenen katılımcılara oranla daha yüksek toplumsal cinsiyet rolleri puanlarına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 14). Bu durumda severek kendi isteğiyle evlenen katılımcıların daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Literatür incelendiğinde bu çalışmadaki bulgulara benzer biçimde bulgular elde edilmiştir. Kodan (2013) ve Kamışlı (2018) eşitlikçi tutuma sahip bireylerin flört sonrası evlendiğini ve geleneksel tutumu benimseyen bireylerin ise daha çok görücü usulü ile evlendiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Karakaş (2018) severek kendi isteği ile evlenen kadınların daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur.

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği puanları evlenme şekli değişkenine göre incelendiğinde görücü usulü, kendi isteğiyle evlenen katılımcıların, severek kendi isteğiyle evlenen katılımcılara ve görücü usulü, ailesinin isteğiyle evlenen katılımcılara göre daha düşük düzeyde yetişkin ayrılık anksiyetesi belirtisi gösterdiği belirtilmiştir (Tablo 14). Aynı şekilde, severek kendi isteğiyle evlenen katılımcılarda görücü usulü ailesinin isteğiyle evlenen katılımcılara göre daha düşük düzeyde ayrılık anksiyetesi belirtileri bulunmuştur. Literatür incelendiğinde ise yetişkin ayrılık anksiyetesi ile evlenme şekli değişkeni ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

İlişki ölçekleri anketi puanları analiz bulguları doğrultusunda evlilik memnuniyeti değişkenine göre incelendiğinde evlilik memnuniyetini çok iyi olarak tanımlayan katılımcıların kötü olarak tanımlayan katılımcılara göre daha düşük düzeyde korkulu bağlanma gerçekleştirdikleri bulunmuştur (Tablo 15). Literatür incelendiğinde bağlanma stilleri ile evlilik memnuniyeti değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği puanlarını evlilik memnuniyeti değişkenine göre incelendiğinde evlilik memnuniyetini çok iyi olarak belirten katılımcıların iyi olarak belirten katılımcılara göre daha düşük benlik saygısına sahip oldukları belirtilmiştir

(Tablo 15). Literatür incelendiğinde ise evlilik doyumu ile benlik saygısı ilişkisine değinen çalışmalar bulunmaktadır. Çalışmalar sonucunda benlik saygısı ile evlilik doyumu arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Shanavas ve Venkatammal, 2014; Yadalijamaloye ve ark., 2013).

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği puanları evlilik memnuniyeti değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (Tablo 15). Literatür incelendiğinde yetişkin ayrılık anksiyetesi ile evlilik memnuniyeti değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

İlişki ölçekleri anketi puanları analiz bulguları doğrultusunda çocuk sahibi olma değişkenine göre incelendiğinde çocuk sahibi olan çocuk sahibi olmayan katılımcılara göre daha düşük düzeyde saplantılı bağlanma gerçekleştirdikleri bulunmuştur (Tablo 17). Literatür incelendiğinde bağlanma stilleri ile çocuk sahibi olma değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği puanlarını çocuk sahibi olma değişkenine göre incelendiğinde çocuk sahibi olan katılımcıların benlik saygılarının çocuk sahibi olmayan katılımcılara göre daha düşük olduğu bulunmuştur (Tablo 17). Benzer şekilde Gün (2011) 120 histerektomili kadın üzerinde benlik saygısının öz bakım gücüne etkisine baktığı çalışmasında toplam çocuk sayısı arttıkça benlik saygısının azalmakta olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz (2019) ve Bulam (2019) yaptıkları çalışmalarında ise toplam çocuk sayısı ile benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı ilişki olmadığını bildirmişlerdir.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları çocuk sahibi olma değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde çocuk sahibi olan katılımcıların olmayan katılımcılara oranla daha düşük toplumsal cinsiyet rolleri puanlarına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 17). Bu durumda çocuk sahibi olmayan katılımcıların daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Bulunan bu bulgular genel literatür ile uyumludur. Karakaş (2018) ve Öztürk (2020) çocuk sayısındaki artışın toplumsal cinsiyet tutumlarını daha geleneksel bir yapıya taşıdığı ve çocuk sahibi olmayan bireylerin daha eşitlikçi bir tutum sergilediklerini belirtmiştir. Erzeybek (2015) yaptığı çalışmasında bir ve iki çocuk sahibi bireylerin üç çocuk sahibi bireylere oranla daha eşitlikçi tutuma sergilediklerini belirtmiştir.

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği puanları analiz bulguları doğrultusunda çocuk sahibi olma değişkenine göre incelendiğinde, çocuk sahibi olan katılımcıların, olmayan katılımcılara oranla daha düşük ayrılma anksiyetesi belirtilerine sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 17). Literatür incelendiğinde yetişkin ayrılık anksiyetesi ile çocuk sahibi olma değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

İlişki ölçekleri anketi puanları analiz bulguları doğrultusunda eş eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (Tablo 18). Literatürde bu konuyla ilgili yapılan çalışmalarda bağlanma stillerinin eş eğitim durumu değişkeni ile ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği puanlarını eş eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (Tablo 18). Literatür incelendiğinde benlik saygısı ile eş eğitim durumu değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları eş eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunduğu belirlenmiş ve eş eğitim düzeyi daha yüksek olan katılımcıların daha düşük olan katılımcılara göre daha yüksek toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 18). Bu durumda, eş eğitim düzeyi yüksek olan katılımcıların daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Benzer şekilde literatürde bu bulgulara destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Kaplan, 2016; Nourani ve ark. 2019; Karakaş, 2018).

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği puanları analiz bulguları doğrultusunda eş eğitim değişkenine göre incelendiğinde eş eğitim durumu ilkökul/ortaokul olan katılımcılar lisans/lisansüstü olan katılımcılara göre daha düşük ayrılma anksiyete belirtilerine sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 18). Literatür incelendiğinde yetişkin ayrılık anksiyetesi ile eş eğitim durumu değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

İlişki ölçekleri anketi puanları anne eğitim durumuna göre incelendiğinde annesi ilkökul/ortaokul mezunu katılımcıların annesi lise mezunu olan katılımcılara oranla daha düşük saplantılı bağlanma biçimine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 19). Bu araştırmada ulaşılan sonuçların aksine Karaşar (2014) ve Gürçam (2017) anne eğitim

durumunun bağlanma stilleri üzerinde anlamlı düzeyde bir farklılaşma oluşturmadığı sonucuna varmışlardır. Bunun yanında Turan Cebeci (2009), Sumbas ve Sezer'in (2017) yaptıkları çalışmalarda anne eğitim düzeyi ile güvensiz bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını fakat annesi ortaokul mezunu olanların güvenli bağlanma puanları, diğer eğitim düzeyinde anneye sahip olanlara oranla ileri düzeyde daha düşük puan aldıklarını tespit etmişlerdir.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği puanlarını anne eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir (Tablo 19). Karabulut (2019), Haleplioğlu (2017), Sarıkaya (2015) ve Ayaz'ın (2015) sonuçları da bu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir; anne eğitim durumu benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yiğit (2010) çalışmalarında ise annenin eğitim düzeyi arttıkça benlik saygısı arttığını belirtmişlerdir.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları anne eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği, annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan katılımcıların lise ve lisans/lisansüstü mezunu olan katılımcılara oranla daha düşük toplumsal cinsiyet rolleri puanlarına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 19). Bu durumda, anne eğitim düzeyi yüksek katılımcıların daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Literatür incelendiğinde aynı şekilde Kurşun (2016), Atış (2010) ve Seyitoğlu ve arkadaşları (2016) anne eğitim düzeyi daha yüksek olanların eşitlikçi tutum sergilediklerini belirtmiştir.

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği puanları anne eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde annesi ilkokul/ortaokul mezunu olan katılımcıların annesi lise mezunu olan katılımcılara oranla daha düşük yetişkin ayrılık anksiyetesi belirtisine sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 19). Literatür incelendiğinde yetişkin ayrılık anksiyetesi ile anne eğitim durumu değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

İlişki ölçekleri anketi puanları analiz bulguları doğrultusunda baba eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde babası ilkokul/ortaokul mezunu katılımcıların babası lise mezunu olan katılımcılara oranla daha düşük saplantılı bağlanma biçimine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 20). Bu alanda yapılan diğer çalışmalar

incelendiğinde ise Karaşar (2014) ve Canatan (2018) ve Gürçam (2017) baba eğitim düzeyi ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farka rastlanmadığını belirtmişleridir.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği puanlarını baba eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde babası ilkokul/ortaokul mezunu olan katılımcıların babası lise ve lisans/lisansüstü mezunu olan katılımcılara göre daha düşük benlik saygısına sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 20). Araştırma sonuçlarına paralel olarak Zincirkıran (2008) ve Aydoğan (2010) baba eğitim düzeyi yükseldikçe benlik saygısı düzeyinin yükseldiğini saptamıştır. Araştırmanın aksine ise Yüksekaya (1995), Kahriman ve Polat (2003), Haleplioğlu (2017) ve Asıcı (2013) çalışmalarında baba eğitim düzeyi ile çocuklarının benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları baba eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde babası ilkokul/ortaokul mezunu olan katılımcıların lise ve lisans/lisansüstü mezunu olan katılımcılara oranla daha düşük toplumsal cinsiyet rolleri puanlarına sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 20). Bu durumda, baba eğitim düzeyi yüksek katılımcıların daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Bunun yanı sıra babaların eğitim düzeyi ile toplumsal cinsiyet rol tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı üzerine çalışmalar da mevcuttur (Aydın, 2016; Seyitoğlu ve ark., 2016).

Araştırmada katılımcıların evlenme yaşları yükseldikçe güvenli bağlanma stillerinde artış, korkulu bağlanma stillerinde ise azalma bulunmuştur (Tablo 21). Literatür incelendiğinde, bağlanma stilleri ile evlenme yaşı değişkeninin ilişkisine değinen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak genel olarak yaşla birlikte güvenli bağlanmanın arttığı bildirilmektedir (Chopik, W. J. ve ark., 2013). Bu literatür ışığında elde ettiğimiz bulguyu evlenme yaşı daha büyük olan kişilerin yaşam döngüsüne bağlı olarak güvenli bağlanmaya daha yatkın olabilecekleri şeklinde yorumlayabiliriz.

Araştırmada katılımcıların evlenme yaşları ve evlilik süreleri azaldıkça toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının arttığı bulunmuştur (Tablo 21). Bu durumda evlenme yaşları ve evlilik süreleri düşük olan katılımcıların daha fazla eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur. Literatür incelendiğinde Öztürk (2020) geç yaşlarda evlenen bireylerin erken yaşlarda evlenen bireylere oranla daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet

rollerine sahip olduklarını ve evliliklerinin ilk 5 yılında olan bireylerin 20 ve üstü yıl evli olan bireylerin daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip olduklarını belirtmiştir.

Araştırmada güvenli bağlanma ile korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma, benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri tutum ve ayrılma anksiyetesi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Tablo 22).

Korkulu bağlanma ile kayıtsız bağlanma, benlik saygısı ve ayrılma anksiyetesi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir (Tablo 22).

Saplantılı bağlanma ile benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri tutum ve ayrılma anksiyetesi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, kayıtsız bağlanmanın ise benlik saygısı ve ayrılma anksiyetesi ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği saptanmıştır (Tablo 22).

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ile benlik saygısı ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip oldukları bulunmuştur (Tablo 22).

Literatür incelendiğinde Özbek (2020) yaptığı çalışmasında güvenli bağlanma ve yetişkin ayrılık anksiyetesi arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma ile yetişkin ayrılık anksiyetesi arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Yıldız (2008) üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine yaptığı bir araştırmada korkulu ve saplantılı bağlanmaya sahip bireylerin ayrılık kaygısı ile anlamlı bir şekilde farklılaştığını, kayıtsız bağlanmaya sahip bireylerin ayrılık kaygısı ile anlamlı ilişkiye sahip olduğu belirtmiştir. Güvenli bağlanmaya sahip bireylerin ise negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu belirtmiştir.

Damarlı (2006) yaptığı çalışmasında güvenli bağlanma ile benlik kavramı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Offer Benlik İmgesi Ölçeğindeki artış olumsuz benliğe işaret ettiği için güvenli bağlanma düzeyindeki artış benlik kavramında olumlu yönde bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Benlik kavramı ve korkulu ve saplantılı bağlanma arasında ise olumsuz benlik ile korkulu ve saplantılı bağlanma arasındaki pozitif yönlü ilişki olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, Sümer ve

Güngör (1999) yaptığı çalışmasında güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin güvensiz bağlanma stiline sahip olan özellikle de korkulu ve saplantılı bağlanan bireylerden daha yüksek düzeyde benlik saygısına sahip olduklarını belirtmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, evli bireylerde bağlanma stillerinin benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve ayrılık anksiyetesi üzerinde yordayıcı etkisi ortaya konmuştur. Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

İlişki ölçekleri anketi cinsiyet, çalışma durumu, evlenme şekli, evlilik memnuniyeti, evlilikte sorun kaynağı, çocuk sahibi olma durumu, eş eğitim durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı belirlenmiştir.

İlişki ölçekleri anketi eğitim durumu, gelir düzeyi ve ilk evlilik olma değişkenlerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, ilk evlilik olma, evlenme şekli, evlilik memnuniyeti, çocuk sahibi olma durumu, eş eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı belirlenmiştir.

Rosenberg benlik saygısı ölçeği evlilikte sorun ve anne eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir durumu, evlenme şekli, çocuk sahibi olma, eş eğitim durumu, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı belirlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ilk evlilik durumu, evlilik memnuniyeti ve evlilikte sorun kaynağı değişkenlerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, evlenme durumu, çocuk sahibi olma durumu, eş eğitim durumu ve anne eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı belirlenmiştir.

Yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçeği gelir düzeyi, ilk evlilik olma durumu, evlilik memnuniyeti, evlilikte sorun kaynağı ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Katılımcıların evlenme yaşları yükseldikçe güvenli bağlanma stillerinde artış, korkulu bağlanma stillerinde ise azalma bulunmuştur.

Katılımcıların evlenme yaşları ve evlilik süreleri azaldıkça toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının arttığı bulunmuştur.

Güvenli bağlanma, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma, benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri tutum ve ayrılma anksiyetesi ile negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, benlik saygısı ve ayrılma anksiyetesi ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Saplantılı bağlanma, benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri tutum ve ayrılma anksiyetesi ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir.

Kayıtsız bağlanmanın ise benlik saygısı ve ayrılma anksiyetesi ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir.

Yetişkin ayrılma anksiyetesi, benlik saygısı ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip oldukları belirlenmiştir.

Güvenli bağlanma stilinin benlik saygısını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Saplantılı bağlanma stilinin benlik saygısını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Kayıtsız bağlanma stilinin de Rosenberg benlik saygısı puanlarını istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir.

Güvenli bağlanma stilinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumunu istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Saplantılı bağlanma stilinin de toplumsal cinsiyet tutumunu istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir.

Korkulu bağlanma stilinin yetişkin ayrılık anksiyetesini istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Saplantılı bağlanma stilinin yetişkin ayrılık anksiyetesini istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Kayıtsız bağlanma stilinin de yetişkin ayrılık anksiyetesini istatistiksel olarak anlamı şekilde yordadığı belirlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bilgi ve bulgular dikkate alınarak aşağıdaki öneriler sıralanmıştır:

Araştırmaya Konya ilinde yaşayan evli bireyler katılmıştır. Bundan sonraki araştırmalarda değişik örneklem gruplarında çalışma yapılarak çalışma bulgularının genellenebilmesi sağlanabilir.

Araştırmaya örnelemi 400 birey ile sınırlı kalmıştır. Kültürel özellikler açısından daha heterojen bir örneklem oluşturmak için katılımcı sayısı arttırılabilir.

KAYNAKÇA

- Aaronson, C.J., Shear, M. K., Goetz, R. R., Allen, L. B., Barlow, D. H., White, K. S., . . . Gorman, J. M. (2008). Predictors and time course of response among panic disorder patients treated with cognitive-behavioral therapy. *J Clin Psychiatry*, 69, 418–424.
- Adams, S.G. ve Gullotta, T. (1989). *Adolescent Life Experiences*. New York: Brooks Cole Publishing Company.
- Ainsworth M.D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns Of Attachment : A Psychological Study Of The Strange Situation*. Hillsdale: Nj: Erlbaum.
- Akboy, R., Argun, Y. ve İkiz, E. (1997). PDR lisans ve lisansüstü programında öğrenim gören öğrencilerin düşünme stilleri ve benlik saygılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1, 283-292.
- Alkan, M., (2007). Duygudurum ve Anksiyete Bozukluklarında Panik-Agorafobik Spektrumun ve Erişkin Ayrılma Anksiyetesinin Komorbiditesi ve Etkileri. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Altıok, H, Ek, N, Koruklu, N. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygı Düzeyi ile İlişkili Bazı Değişkenlerin İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 99-120.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (1994). *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı Dördüncü Baskı* (DSM 4) (Çev.ed: E. Köroğlu), Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 1995.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5*. American Psychiatric Publishing, Inc.
- American Psychiatric. (1994). *Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (4th ed). Washington DC: American Psychiatric Association Press.
- Armağan, A. (2012). Basın İş Görenleri Arasında Yaşanan Çatışma Olgusuna Analitik Yaklaşım. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 99(121), 117-118.

- Asıcı, E. (2013). Öğretmen Adaylarının Affetme Özelliklerinin Öz-Duyarlık ve Benlik Saygısı Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Atış, F. (2010). Ebelik/Hemşirelik 1. Ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Anabilim Dalı. Adana.
- Ayaz, G. (2015). Çocuklarda ayrılık kaygısı bozukluğu gelişimi ile annenin kişilik özellikleri ve bağlanma stili arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi (Uzmanlık Tezi). Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Edirne.
- Aydın, B. (1996). Benlik Kavramı ve Ben Şemaları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8, 41-47.
- Aydın, M., Bekar, E.Ö., Gören, Ş.Y. ve Sungur, M.A. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242.
- Aydoğan, S. (2010). İlköğretim 2.Kademe Öğrencilerinin Umut ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö. Ve Ünal, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri, *TTB Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 23(5), 183-189.
- Bacanlı, H. (1997). *Kendini Ayarlamamanın Psikolojisi*. Ankara: M.E.B. Yayınları.
- Baldwin, S. ve Hoffmann, J. (2001). The dynamics of self-esteem: A growthcurve analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 31, 101–113.
- Bandura, A. (1995). *Self efficacy in changing societies*. New York: Cambridge University Press.
- Bandura, A., & Walters, R.H. (1963). *Social learning and personality development*. Holt Rinehart and Winston: New York.

- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Başkara, Sibel Vezir. (2002). Özsaygının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Bayhan, H. Z. (2019). Parçalanmış Ailede ve Tam Ailede Büyümüş Kişilerin Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi Belirtileri Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Bem, S.L. (1974). The Measurement of Psychological Androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(2), 155-162.
- Bem, S. L. (1981). Gender Schema Theory: A Cognitive Account of Sex Typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364.
- Bem, S.L. (1981). The BSRI and Gender Schema Theory: A Reply to Spence and Helmrich. *Psychological Review*, 88(4), 369-371.
- Biederman, J., Petty, C. R., Hirshfeld-Becker, D. R., Henin, A., Faraone, S. V., Fraire, M., ve Rosenbaum, J. F. (2007). Developmental trajectories of anxiety disorders in offspring at high risk for panic disorder and major depression. *Psychiatry research*, 153(3), 245-252.
- Blaidorn, W., Arslan, R., Denissen, J. A., Rentfrow, P. J., Gebauer, J. E., Potter J. ve Gosling, S. D. (2016). Age and Gender Differences in Self-Esteem- A Cross-Cultural Window. *Journal of Personality and Social Psychology*, 111(3), 396-410.
- Black, D. W., & Grant, J. E. (2014). DSM-5™ guidebook: The essential companion to the diagnostic and statistical manual of mental disorders (Fifth edition). American Psychiatric Publishing, Inc.
- Bourne, E. ve Garano, L. (2016). *Coping with Anxiety : Ten Simple Ways to Relieve Anxiety, Fear, and Worry. Coping with Anxiety : Ten Simple Ways to Relieve Anxiety, Fear, and Worry*. New Harbinger Publications.

- Bowlby, J. (1969). *Attachment. Attachment and loss: Vol. 1. Loss*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Clinical Applications of Attachment Theory*, London: Routledge.
- Bowlby, J. (2012). *Güvenli Bir Dayanak*, (Çev: S. Güneri). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Bögels, S. M., Knappe, S. ve Clark, L. A. (2013). Adult separation anxiety disorder in DSM-5. *Clin Psychol Rev. Elsevier Ltd*, 33(5), 663–74.
- Bretherton, I. (1990). Communication patterns, internal working models, and the intergeneratioanal transmission of attachment relations. *Infant MentalHealth Journal*, 11, 237-467
- Brockner, J., Derr, J. R. ve Laing, W. N. (1987). Sell-esteem and reactions to negative feedback: Towand greater generalizability. *Journal of Research in Personality*, 21, 318-333.
- Brumariu, L. E., ve Kerns, K. A. (2010). Mother–child attachment patterns and different types of anxiety symptoms: Is there specificity of relations? *Child Psychiatry & Human Development*, 41(6), 663-674.
- Bulam, N. (2019). Kadınlardaki benlik saygısı ve depresyonun eğitim düzeyiyle ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Burger, J. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burr, V. (2002). *Gender and social psychology*, New York: Taylor and Francis.
- Bussey, K. ve Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review*, 106(4), 676-713.

- Butcher, J. N., Hooley, J. M. ve Mineka, S. (2013). Anormal Psikoloji. [Abnormal Psychology].(Çev. Gündüz, O) Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Butler J. (2016). *Cinsiyet Belası*. İstanbul: Metis Yayınları, 52-53.
- Canatan, Ç. (2018). Evli veya Boşanmış Ebeveyne Sahip Olan, 11-14 Yaş Arasındaki Çocukların Bağlanma Stilleri ve Sosyal Fobi Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Cengiz, N. (2019). Üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığının bağlanma stilleri açısından incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Chapman, P. ve Mullis, A. (2002). Readdressing Gender Bias in the Coopersmith Self Esteem Inventory-Short Form. *Journal of Genetic Psychology*, 4 (163), 403-40
- Chopik, W. J., Edelstein, R. S., & Fraley, R. C. (2013). From the cradle to the grave: Age differences in attachment from early adulthood to old age. *Journal of Personality* 81(2), 171-183. doi:10.1111/j.1467-6494.2012.00793.x.
- Cicirelli, C. (1991). Attachment theory in old age: Protection of the attached figure. In K. Pillemar ve K. McCartney (Ed.). *Parent-child relationships throughout life*. Hillsdale: NJ: Lawrence Erlbaum, 2-42.
- Collins, N. L ve Laurson, W. (2003). Adolescents' relationships with parents. *J Lang Soc Psychol*, 22, 58-65.
- Cooley, C. H. (1902). *Human nature and the social order*, New York: Scribner.
- Costa, B., Pini S, Gabelloni P, Abelli M, Lari L, Cardini A, . . . Martini C. (2009). Oxytocin receptor polymorphisms and adult attachment style in patients with depression. *Psychoneuroendocrinology*, 34(10), 1506-14.
- Costa, B., Pini S, Gabelloni P, Abelli M, Lari L, Cardini A, . . . Martini C. (2009). Mutation analysis of oxytocin gene in individuals with adult separation anxiety. *Psychiatry Res*, 168(2), 87-93.
- Çakan, E. (2019). Klinik olmayan örnekleme yetişkin ayrılma anksiyetesi ve mizaç-karakter ilişkisi. Uzmanlık Tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

- Çakmak, B. (2016). Çocukluk çağı travmaları ile yetişkin ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Çakmak Z. ve Kara, H. (2009) Yöneticilerde Benlik Algılarının Belirlenmesi, Sanayi Örgütlerinde Bir Araştırma. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 30, 301-310.
- Çelik, Ş. (2004). The effects of an attachment-oriented-psychoeducational-group training on improving the preoccupied attachment styles of university students. *Unpublished master thesis*. Ankara: Middle East Technical University.
- Çetinkaya, B. (2013). *Sevdiğinizize bağlı mısınız bağımlı mısınız?* Ankara: Pegem Akademi.
- Çevik, G. B. (2018). The roles of attachment styles, anxiety, and communication skills in the prediction of self-esteem in university students. *Journal of Educational Sciences & Psychology*, 8(1), 90–103.
- Çimen, Ş.E. (2007). Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çokparlamış, N. (2018). Bağlanma stillerinin benlik saygısı ve umutsuzluk düzeyi ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda Benlik Saygısı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Dallaire, D. H., ve Weinraub, M. (2005). Predicting children's separation anxiety at age 6: The contributions of infant–mother attachment security, maternal sensitivity, and maternal separation anxiety. *Attachment & Human Development*, 7(4), 393-408.
- Damarlı, Ö. (2006). Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik – kavramı arasındaki ilişkiler. Yüksek lisans tezi. Ankara üniversitesi, Ankara.
- Deaux, K., & Major, B. (1987). Putting gender into context: An interactive model of gender-related behavior. *Psychological Review*, 94(3), 369–389.

- Diriöz, M. (2010). *Ayrılma anksiyetesi için yapılandırılmış Klinik Görüşme, Çocukluk ve Yetişkinlik Ayrılma Anksiyetesi Ölçekleri'nin geçerlik ve güvenirliliği* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Dongen, C.J.V. (1996). Quality of life and self-esteem in working and nonworking persons with mental illness. *Community Mental Health Journal*, 32(6), 535-548.
- Dökmen Z. Y. (2017). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, İstanbul: Remzi Kitabevi. 20-40.
- Egeland. B. ve E. Farber. (1984). Infant-mother attachment: Factors related to its development and changes over time. *Child Development*, 55, 753-771.
- Egeland. B. ve L. A. Sroufe. (1981). Attachment and early maltreatment. *Child Development*, 52, 44-52.
- Eriş, Y. ve İkiz, E. (2013). Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki ve kişisel değişkenlerin etkileri, *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(6), 180-187.
- Erşan, E., Doğan, O. ve Doğan, S. (2009). Beden Eğitimi ve Antrenörlük Bölümü Öğrencilerinde Benlik Saygısı Düzeyi ve Bazı Sosyodemografik Özelliklerle İlişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2, 36-37.
- Erzeybek, B. (2015). Anne- babaların çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolleri tutumları (Yüksek lisans tezi). Ankara üniversitesi. Ankara.
- Eşer, H. (2005). Üniversite Öğrencilerinde Dini İnanç ve Benlik Saygısı İlişkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Uludağ Üniversitesi SBE
- Francis G, Last, C. G., Strauss, C. C. (1987). Expression of separation anxiety disorder: the roles of gender and age. *Child Psychiatry Hum Dev*, 18, 82 – 9
- Franz, A.P., Rateke, L., Hartmann, T., McLaughlin, N., Torres, A.R., do Rosário, M.C., et al. (2014). Separation anxiety disorder in adult patients with obsessive-compulsive disorder: Prevalence and clinical correlates. *Eur Psychiatry*. 30, 145–51.
- Freedman, J.J., Sears, D. O. ve Carlsimth, J. M. (1981). *Cinsiyet Rollerini*. A. Dönmez (çev.), *A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(2), 687-723.

- Freud, S. (1962). *The ego and the id*. London: Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Geçtan, E. (1997). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (1982). *İnsan Olmak*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Gençtarık, B. (2019). Genç yetişkinlerde öğrenilmiş çaresizlik ve olumsuz değerlendirilme korkusu ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi'nden edinilmiştir (554082).
- Gentile, B., Grabe, S., Dolan-Pascoe, B., Twenge, J. M., Wells, B. E., Maitino, A. (2009). Gender differences in domain-specific self-esteem: A metaanalysis. *Review of General Psychology*, 13(1), 34-45.
- Gök, F. G. (2013). *Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansımaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gökçay G. (2018). Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kars.
- Griffin, D. W.ve Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(3), 430-445.
- Guindon, M. H. (2002). Toward Accountability In The Use Of The Selfesteem Construct. *Journal Of Counseling And Development*, 80(2), 204-213.
- Güldü, Ö. ve Ersoy Kart, M. (2009). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3), 97-116.
- Gümüş AB, Çevik N, Hyusni SH, Biçen Ş, Keskin G, Malak AT. (2011). Gebelikte benlik saygısı ve beden imajı ile ilişkili özellikler. *Anatol J Clin Investig*. 5(1):7-14.

- Gün, Ç. (2011). Histerektomili hastalarda benlik saygısının öz-bakım gücüne etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gürçam, Ç. (2017). Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ile Öfke Denetimi ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürses, İ. ve Kılavuz, M. A. (2011). Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 155-166.
- Haleplioğlu, A., S. (2017). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stillerinin psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Harlow, H.F. (1958). The Nature of Love. *American Psychologist*, 13, 673-685.
- Hassoy, P. (2020). Panik Bozukluğun Ayrılık Anksiyetesi ve Bağlanma ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Hazan, C. and Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hazan, C. And Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships, *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
- Heinrichs, N., Rapee, R.M., Alden, L.A., Bögels, S., Hofmann, S.G., Ja Oh. K. ve Sakano, Y. (2006). Cultural differences in perceived social norms and social anxiety. *Behav Res Ther*, 44(8), 1187– 97.
- Helgeson, V. S. (2012). *The Psychology of Gender*. New Jersey: Pearson Education.
- Howard, M. S. ve Medway, F. J. (2004). Adolescents' attachment and coping with stress. *Psychology in the Schools*, 41(3), 391–402.
- İnanç, N. (1997). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

- İlhan Tezcan, E. (2018). Yetişkin ayrılma anksiyetesi ve bağlanma arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- James, W. (1890). *Principles of psychology*. New York: Dover.
- Jewkes R., Corboz J. ve Gibbs A. (2018). Trauma exposure and IPV experienced by Afghan women: Analysis of the baseline of a randomised controlled trial. *PLoS ONE*. 13(10).
- Jindal, C. R. ve Panda, S. K. (1982). Anxiety and achievement: A Roschach study of high and low achievers. *Indian Educational Review*, 17(4), 118-124.
- Kahriman, İ. ve Polat, S. (2003). Adolesanlarda Aileden ve Arkadaşlardan Algılanan Sosyal Destek ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*. 6.(2), 21-23.
- Kamışlı, E. (2018). Toplumsal cinsiyet rolleri ve aile işlevselliğinin problem çözme becerilerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Kaplan, K. (2016). Evli bireylerde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların, evlilik doyumuna ve psikolojik iyi oluş durumuna etkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Beykent üniversitesi. İstanbul.
- Kara, H. (2009). Yönetim Biliminin Düşünce İzleri. *Üç Mart Baskı Merkezi*, 30, 301-310.
- Karabulut, A. (2019). Annesi çalışan ve çalışmayan ergenlerin benlik saygısı ve ayrılık anksiyetesi düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Karaşar, B. (2014). Öğretmen adaylarının bağlanma stilleri ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3(1), 27-49.
- Karaca, B. K. (2018). *Cinsel yönetiminin cinsel mitler, yetişkin bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Karakaş, D. (2018). *Evli kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının evlilik rollerine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). On dokuz Mayıs Üniversitesi, İstanbul.

- Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişki. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü. 23(2), 33-46.
- Karen, R. (1990). *Becoming attached: First relationships and how they shape our capacity to love*. New York: Oxford University Press.
- Kılıçlar, M. (2018). Cinsel doyum ile beden imajı ve benlik saygısı arasındaki ilişki. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kirsten LT, Grenyer BF, Wagner R, Manicavasagar V. (2008). Impact of separation anxiety on psychotherapy outcomes for adults with anxiety disorders. *Counsel Psychother Res*, 8, 36–42.
- Kling, K. C., Hyde, J. S., Showers, C. J., Buswell, B. N. (1999). Gender differences in self-esteem: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 125(4), 470.
- Koestner, R., & Aube, J. (1995). A Multifactorial Approach to the Study of Gender Characteristics. *Journal of Personality*, 63(3), 681–710.
- Kodan, S. (2013). Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurşun, E. (2016). Samsun halk sağlığı müdürlüğü'nde çalışan personelin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının belirlenmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Samsun.
- Kurtlar, B. (2020). Romantik İlişkilerde Bağışlamanın Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi ile İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Last C.G., Hersen, M, Kazdin, A. E., Orvaschel, H. ve Perrin, S. (1991). Anxiety disorders in children and their families. *Archives of General Psychiatry*, 48, 928-934.
- Last, C. G., Perrin, S., Hersen, M. Ve Kazdin. A.E. (1992). DSM-III-R anxiety disorders in children: sociodemographic and clinical characteristics. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 31, 1070 – 6.

- Lorenz, K. (1952) King Solomon's Ring. London: Methuen. 1952. Macdonald K. B. Social and personality development: An evolutionary synthesis. New York and London: Plenum Press, 117- 137.
- Leary, M. R. ve Downs, D. L. (1995). Interpersonal functions of the self-esteem motive: The self-esteem system as a sociometer. Kernis M. H. (Ed.), *Efficacy, agency, and self-esteem* içinde. New York: Plenum Press, 123–144.
- Loas, G., Atger, F., Perdereau, F., Verrier, A., Guelfi, J. D., Halfon, O., . . . Jeammet, P. (2002). Comorbidity of dependent personality disorder and separation anxiety disorder in addictive disorders and in healthy subjects. *Psychopathology*, 35(4), 49-53.
- Magnusson, E. ve Marecek, J. (2012). *Theories of gender in psychology*, New York: Cambridge University Press.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1-2), 66–104.
- Manicavasagar, V. Ve Silove, D. (1997). Is there an adult form of separation anxiety disorder? A brief clinical report. *Aust NZ J Psychiatry*, 31, 299–303.
- Manicavasaga, V., Silove, D ve Curtis, J. (1997). Separation anxiety in adulthood: a phenomenological investigation. *Comprehensive psychiatry*, 38(5), 274-282.
- Manicavasagar, V., Marnane, C., Pini, S., Abelli, M., Rees, S., Eapen, V. ve Silove, D. (2010). Adult separation anxiety disorder: a disorder comes of age. *Curr Psychiatry Rep*, 12(4), 290-7.
- Manicavasagar, V., Silove, D., Marnane, C., & Wagner, R. (2009). Adult Attachment Styles in Panic Disorder with and Without Comorbid Adult Separation Anxiety Disorder. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 43(2), 167–172. doi:10.1080/00048670802607139
- Manicavasagar V., Silove, D., Rapee, R., Waters, F. Ve Momartin, S. (2001). Parent-Child Concordance for separation anxiety: A Clinical Study, *J Affect Disord*, 65(1), 81-84.

- Markus, H. (1977). Self - schemata and processing information about the self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35(2), 63-78
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. O. Akinhay ve D. Kömürçü (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Meinlschmidt, G. ve Heim, C. (2007). Sensitivity to intranasal oxytocin in adult men with early parental separation. *Biol Psychiatry*, 61(9), 1109-11.
- Mischel, W. (1966). A social-learning view of sex differences in behavior. In E. E. Maccoby (Ed.), *The development of sex differences*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.
- Moi, T. (2005). *Sex, gender and the body the student edition of what is a woman?* Oxford: Oxford University Press.
- Niederhauser A ve Silverman, W. K. (2006). *Separation anxiety disorder. Practitioner's guide to evidence-based psychotherapy*, New York: Springer. Onur, B. (2011). *Gelişim psikolojisi: Yetişkinlik yaşlılık ölüm*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Nourani, S., Seraj, F., Shakeri, M. T., ve Mokhber, N. (2019). The Relationship Between Gender-Role Beliefs, Household Labor Division and Marital Satisfaction in Couples. *Journal of Holistic Nursing And Midwifery*, 29(1), 43-49.
- Oakley, A. (1985). *Sex, Gender and Society*. Gardners Books.
- Ogliari, A., Tambs, K., Harris, J. R., Scaini, S., Maffei, C., Reichborn-Kjennerud, T. ve Battaglia, M. (2010). The relationships between adverse events, early antecedents, and carbon dioxide reactivity as an intermediate phenotype of panic disorder: a general population study. *Psychother Psychosom*, 79(1), 48-55.
- Onur, B. (2011). *Gelişim psikolojisi: Yetişkinlik yaşlılık ölüm*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Orth, U., Trzesniewski, K. H. ve Robins, R. W. (2010). Self-esteem development from young adulthood to old age: a cohort-sequential longitudinal study. *Journal of personality and social psychology*, 98(4), 645.

- Örgün, S.K. (2000). Anne baba tutumları ile 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ve atılganlıkları arasındaki ilişki. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri A.B.D. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, İstanbul.
- Özbek, D. (2020). Yetişkin bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar ile bağlanma stilleri ve ayrılık kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Özteke, H. İ. (2015). bağlanma, eş seçiminde sınırlandırıcı inançlar ve beden imgesi baş etme stratejilerinin romantik ilişkilerde mükemmeliyetçiliği yordaması (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Öztürk, N. (2020). Evli bireylerde toplumsal cinsiyet rolleri yüklemeleri ile evlilik doyumu ve depresyon arasında ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Peleg O, Halaby, E. ve Whaby, E. (2006). The relationship of maternal separation anxiety and differentiation of self to children's separation anxiety and adjustment to kindergarten: A study in Druze families. *Journal of Anxiety Disorders*, 20, 973-995.
- Pietromonaco, P. R., & Barrett, L. F. (2000). The internal working models concept: What do we really know about the self in relation to others? *Review of General Psychology*, 4(2), 155–175.
- Pine, D.S, Klein, R. G., Coplan, J.D., Papp, L.A., Hoven, C.W., Martinez, J., . . . Gorman, J. M. (2000). Differential carbon dioxide sensitivity in childhood anxiety disorders and nonill comparison group. *Arch Gen Psychiatry*, 57(10), 960-7.
- Pini S, Abelli, M., Shear, K. M., Cardini, A., Lari, L., Gesi, C., . . . Cassano, G. B. (2010). Frequency and clinical correlates of adult separation anxiety in a sample of 508 outpatients with mood and anxiety disorders. *Acta Psychiatr Scand*, 122(1), 40–6.

- Pini, S., Abelli, M., Troisi, A., Siracusano, A., Cassano, G. B., Shear, K. M., & Baldwin, D. (2014). The relationships among separation anxiety disorder, adult attachment style and agoraphobia in patients with panic disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 28(8), 741–746. doi:10.1016/j.janxdis.2014.06.010
- Pini, S., Martini, C., Abelli, M., Muti, M., Gesi, C., Montali, M., . . . Cassano, G. B. (2005) Peripheral-type benzodiazepine receptor binding sites in platelets of patients with panic disorder associated to separation anxiety symptoms. *Psychopharmacology*, 181(2), 407-11.
- Poulton R, Milne, B. J., Craske, M. G. ve Menzies, R. G. (2001). A longitudinal study of the etiology of seperation anxiety. *Behaviour Research and Therapy*, 39, 1395-1410.
- Quinodoz, J. (1993). *The Taming of Solitude : Separation Anxiety in Psychoanalysis*, London: Routledge.
- Roberson-Nay, R., Klein, D. F., Klein, R. G., Mannuzza, S., Moulton, J. L., Guardino, M. ve Pine, D. S. (2010). Carbon dioxide hypersensitivity in separation-anxious offspring of parents with panic disorder. *Biol Psychiatry*, 67(12), 1171-7.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the Self*. New York: Basic.
- Santrock, J. W. (2014). *Yaşam boyu gelişim* 1. Basım, Ankara: Nobel Kitabevi. 2014-446.
- Santrock, J. W., (2012). *Yaşam boyu gelişim gelişim psikolojisi*. [Developmental Psychology of Lifelong Development]. (Çev. Ed: Yüksel G) Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Saraç, S. (2013). *Toplumsal cinsiyet ve kadın*. Gültekin L, Güneş G, Ertung C, Şimşek A. Editörler, *Toplumsal Cinsiyet ve Yanılsamaları*, 1. Baskı, Ankara, Atılım Üniversitesi Yayınları. 27-31.

- Sarıkaya, A. (2015). 14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- Saygılı, G., Kesercioğlu, T. ve Kırıktaş, H. (2015). Eğitim Düzeyinin Benlik Saygısı Üzerinde Etkisinin İncelenmesi. *Turkish International Journal Of Special Education And Guidance & Counselling (Tijseg)*, 4(1), 1300-7432.
- Sechi, C., Vismara, L., Brennstuhl, M. J., Tarquinio, C., & Lucarelli, L. (2020). *Adult attachment styles, self-esteem, and quality of life in women with fibromyalgia. Health Psychology Open*, 7(2), 205510292094792. doi:10.1177/2055102920947921
- Selbes, A., Berkol, T.D., Kunt, S., Uğurpala, C., Mehtar, M. ve Gökçeimam, P. (2018). Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Panik Bozukluğu Hastalarında Erişkin Ayrılma Anksiyetesi ve Bağlanma Biçimleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 29(3):171-9.
- Seligman, L. D., & Wuyek, L. A. (2007). Correlates of separation anxiety symptoms among first-semester college students: An exploratory study. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 141(2), 135–145.
- Seyitoğlu, D.C., Güneş, G. ve Gökçe, A. (2016). İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi, *Medicine Science*, 5(1), 102-116.
- Schneider, S., Blatter-Meunier, J., Herren, C., Adornetto, C., In-Albon, T. ve Lavallee, K. (2011). Disorder-specific cognitive-behavioral therapy for separation anxiety disorder in young children: a randomized waiting-list-controlled trial. *Psychother Psychosom*. 80(4), 206-15.
- Shanavas, P. ve Venkatammal, P. V. (2014). A study on determinants of marital adjustment. *Online International Interdisciplinary Research Journal*, 4(4), 261-269.
- Shear K, Jin, R., Ruscio, A. M., Walters, E. E., Kessler, R. C. (2006). Prevalence and correlates of estimated DSM-IV child and adult separation anxiety disorder in the National Comorbidity Survey Replication. *Am J Psychiatry*, 163(6), 1074-83.

- Shechner, T. (2010) Gender Identity Disorder: A Literature Review from a Developmental Perspective. *Isr J Psychiatry Relat Sci*, 47(2), 132-138.
- Silove D ve Manicavasagar, V. (1993). Adults who feared school: Is early separation anxiety specific to the pathogenesis of panic disorder? *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 88, 385-390.
- Silove, D. M., Marnane, C. L., Wagner, R. ve Manicavasagar, V.L. (2010). The prevalence and correlates of adult separation anxiety disorder in an anxiety clinic. *BMC Psychiatry*, 21.
- Silove D, Momartin S, Marnane C, Steel Z ve Manicavasagar V. (2010). Adult separation anxiety disorder among war-affected Bosnian refugees: Comorbidity with PTSD and associations with dimensions of trauma. *J Trauma Stress*. 23(1), 169–72.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., Campbell, L., Tran, S., & Wilson, C. L. (2003). Adult attachment, the transition to parenthood, and depressive symptoms. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(6), 1172–1187.
- Spence, J. T. (1993). Gender-related traits and gender ideology: Evidence for a multifactorial theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 624-635.
- Sis Çelik, A., Pasinoğlu, T., Tan, G. ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne Yönelik Görüşleri. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
- Steinberg, L. (2002). *Adolescence*. New York: McGraw-Hill.
- Stoller, R. J. (1984). *Sex and Gender the Development of Masculinity and Femininity*, Routledge.
- Sunbas, E. ve Sezer, Ö. (2017). Ortaokul Öğrencilerinde Anne Babaya Bağlanmanın İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*. 1(18), 288-310.
- Suzuki, H., & Tomoda, A. (2015). Roles of Attachment and Self-Esteem: Impact of Early Life Stress on Depressive Symptoms among Japanese Institutionalized Children. *BMC Psychiatry*, 15, 8.
- Sümer, N. Ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*. 14(43), 71-106

- Szirna, A. (2011). *Anxiety and Related Disorders*. Hungary: InTech.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*, 6th Ed. Northridge. CA: California State University.
- Taşgit, M. S. (2012). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.
- Tekin, G. (2019). Evli kadınlarda toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik uyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi'nden edinilmiştir (590056).
- Thompson, R. A. (2002). *Attachment theory and research*. In *Child and Adolescent Psychiatry*, 3rd Ed. (Ed M Lewis). Philadelphia, Lippincott Williams Wilkins, 164-172.
- Topses, G. ve Serin, N. (2012). *Psikolojik Danışma ve Kişilik Kuramları*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Tops, M., Tops, M., Boksem, M. A. S., Wijers, A.A., Van Duinen, H., Den Boer, J.A., . . . Korf, J. (2007). Anxiety, cortisol, and attachment predict plasma oxytocin. *Psychophysiology*, 44(3), 444-9.
- Torun, A. ve Yıldız, K. (2013). Bir Eğitim Metodu Olarak Tehdit ve Korkutma İçeren Ninniler ve Bunların Jung'un 'Ortak Bilinçdışı' kavramı açısından Tahlili. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1313-1333.
- Tucker-Ladd, C. (2011). Psychological Self-Help. [Online] Available: <http://psychologicalselfhelp.org/Bibliography/> [Accessed: 7 October 2012].
- Tutarel Kışlak, Y. ve Çavuşoğlu, P. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler . *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* , 9 (9) , 61-68.

- Turan Cebeci, S. C. (2009). Tam aileye ve tek ebeveyne sahip ailelerden gelen 7-12 yaşları arasındaki çocukların bağlanma stilleri ve kaygı durumları arasındaki ilişki (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turanlı, P. (2010). Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Tuttle, D. W. ve Tuttle, N. R. (2004). Self-esteem and adjusting with blindness: The process of responding to life's demands, Charles C Thomas Publisher.
- Türedi, E. (2015). Öz yeterlik, benlik Saygısı ve atılganlık düzeyi ilişkisi: Cinsiyet ve deneyim süresi açısından resmi okul ve özel okul öğretmenleri üzerine bir araştırma. Yüksek lisans tezi. Toros Üniversitesi, Mersin.
- Tzuriel, D. (1984). Sex role typing and ego identity in israeli oriental, and western adolescents. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(2), 440-457.
- Ustaosman, N. N. (2019). Bağlanma stillerinin anksiyete ve umutsuzluk düzeyi ile ilişkisi. Yüksek lisans tezi. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Ünal Kılıç, Y. (2014). 'Benlik Saygısı, Algıladıkları Sosyal Destek ve Yardım Arama Davranışları Açısından Değerlendirilmesi', Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Ünlü, F. (2015). 'Ebeveyni Boşanmış Bireylerde Benlik Saygısı, Yalnızlık ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, 1(35), 29-56.
- Wallace, R. ve Wolf, A, (2004). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. (Çev. Elburuz, L. ve Ayas, M. R). İzmir: Punto Yayıncılık.

- Waters. E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J. ve Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development*, 71, 684-689.
- Williams, A. (2003). Journal of language and social psychology. *Sage Publications*, 22(1), 58-65 DOI: 10.1177/0261927X02250056.
- Wjieratne C ve V. Manicavasagar. (2003). Seperation anxiety in the elderly. *Journal of Anxiety Disorders*, 17, 695-702.
- World Health Organization (WHO). (1998). *Gender And Health*, Switzerland: Technical Paper.
- Wu, C. H. (2009). The relationship between attachment style and self-concept clarity: The mediation effect of self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 47, 42-46. doi:10.1016/j.paid.2009.01.043.
- Yadalijamaloye, Z., Naseri, E., Shoshtari, M., Khaledian, M., & Ahrami, R. (2013). Relationships between self-esteem and marital satisfaction among women. *Psychology and Behavioral Sciences*, 2(3), 124-129.
- Yavuz, Ş. (2007). *Son Çocukluk Dönemi Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, M. A. ve Duy, Baki (2015). Do Working on Streets and Income Level Affect Self-esteem, Life Satisfaction and Depression Levels of Early Adolescents?. *Elementary Education Online*, 14(2), 522-537.
- Yıldız, Ö. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Geçmişte Yaşadıkları Ayrılık Kaygısı ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yılmaz, B. (2019). 15-49 yaş arası evli kadınlarda gebelik sayısı, beden imajı ve benlik saygısı arasındaki ilişki. Tıpta Uzmanlık. Sağlık Bilimleri Üniversitesi. Ankara.
- Yılmaz M.F. (2014). Erişkin evli kadınlarda toplumsal cinsiyet rolü ile cinsel doyumun ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Yiğit, H. (2010). Ergenlerin benlik saygılarının yaşam doyumu ve bazı özlük nitelikleri açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yoshihama, M., Blazeovski, J. ve Bybee, D. (2014). Enculturation and Attitudes Toward Intimate Partner Violence and Gender Roles in an Asian Indian Population: Implications for Community-Based Prevention. *American Journal of Community Psychology*. 3(4), 249-260.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yücalan, Ö. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerinin Bazı Değişkenler ve Baskın Ben Durumları Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yüksekkaya, S. (1995). Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 40, 409-420.
- Zincirkıran, Z. (2008). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş Grubu Çocuklarının Benlik Kavramının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- <https://childmind.org/guide/separation-anxiety-disorder/sad-treatment/>

EKLER

Ek 1: Bilgilendirici Onam Formu

Sayın Katılımcı;

Bu araştırma İstanbul Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gülnihal Ak ve akademik danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Dilek Anuk tarafından yürütülen bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Bu çalışmada evli bireylerde toplumsal cinsiyet rolleri ile bağlanma stilleri, benlik saygısı ve ayrılık anksiyetesi arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada sorulara size en uygun yanıtı vermeniz ve soruları boş bırakmamanız oldukça önemlidir. Çalışmayı istediğiniz takdirde bırakabilirsiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Anket sayesinde elde edilen bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacaktır.

Çalışmamıza ayırdığınız zaman ve katkı için teşekkür ederiz.

Ek 2:

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VE VERİ FORMU

1. Yaşınız:

2. Cinsiyet:

3. Eğitim durumunuz:

İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans Doktora

4. Şu an çalışıyor musunuz?

Evet Hayır

5. Gelir düzeyiniz:

0-1000 TL 1000-2000 TL 2000-4000 TL 4000 ve üzeri

6. Evlenme yaşıınız:

7. Kaç yıllık evlisiniz:

8. İlk evliliğiniz mi:

Evet Hayır

9. Evlenme şekliniz nasıldı:

Görücü usulü, kendi isteğimle Görücü usulü, ailemin isteğiyle
 Severek kendi isteğimle Diğer

10. Evliliğinizden memnuniyetiniz nasıl?

- Çok iyi İyi Biraz iyi Biraz kötü Kötü Çok kötü

11. Evliliğinizde en çok sorun yaşadığınız konu nedir?

- İletişim Şiddet İlgisizlik Ekonomik Aldatma Diğer

12. Çocuğunuz var mı?

- Evet Hayır

13. Eşinizi eğitim durumu:

- İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans
 Doktora

14. Annenizin eğitim durumu:

- İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans
Doktora

15. Babanızın eğitim durumu:

- İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans Doktora

Ek 3:

İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire; RSQ)

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Beni hiç tanımlamıyor

Beni kısmen tanımlıyor

Tamamıyla beni tanımlıyor

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.
4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.
6. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.
7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.
8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.
9. Yalnız kalmaktan korkarım.
10. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.
11. Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.
12. Başkalarına tamamiyle güvenmekte zorlanırım.
13. Başkalarının bana çok yakınlaşması beni endişelendirir.
14. Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.
15. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.

16. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.
17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzumu bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.
20. Birisi bana çok fazla yakınlaştığında rahatsızlık duyarım.
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.
23. Terk edilmekten korkarım.
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.
27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.

Ek 4:

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar birşeyler yapabilirim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
5. Kendimde gurur duyacak fazla birşey bulamıyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
7. Genel olarak kendimden memnunum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

Ek 5:

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyor	Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor	Tamamen Katılıyor
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir .					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyor	Katılmıyor	Kararsız	Katılıyor	Tamamen Katılıyor
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

Ek 6

YETİŞKİN AYRILMA ANKSİYETESİ ANKETİ

Aşağıdaki sorular bir yetişkin (18 yaş üzeri) olarak yaşamış olabileceğiniz bazı belirtilere yöneliktir. Lütfen bu belirtileri yaşayıp yaşamadığınıza göre sorunun karşısındaki uygun yeri işaretleyiniz.

Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

	Çok Sıklıkla	Sıklıkla	Nadiren	Hiç
1- Size yakın olan kişilerle birlikte evinizdeyken kendinizi daha güvende hissettiniz mi?				
2- Evinizden saatlerce uzak kalmakta zorluk çektiniz mi?				
3- Çantanızda veya cüzdanınızda size güven ya da huzur veren bir şeyler taşıyor musunuz?				
4- Uzun bir yolculuğa çıkmak üzere evden ayrılmazdan önce aşırı stres yaşadınız mı?				
5- Size yakın olan birinden ayrılmakla ilgili kâbuslar ya da rüyalar gördüğünüz oldu mu?				
6- Bir yolculuğa çıkmanızdan önce size yakın olan birinden ayrılmakla ilgili aşırı stres yaşadınız mı?				
7- Günlük işleriniz aksadığında çok huzursuz olur musunuz?				
8- Size en yakın kişilerle olan ilişkilerinizin yoğunluğu konusunda endişelendiniz mi? Örneğin çok aşırı bağlı olmanızdan dolayı.				
9- İşiniz veya diğer düzenli ev dışı uğraşlarınız için evinizden ayrılmadan önce baş ağrısı, mide ağrısı ya da bulantı gibi (veya başka) belirtiler oldu mu?				
10- İnsanları yakınınızda tutmak için çok fazla konuştuğunuzu fark ettiğiniz oldu mu?				
11- Size yakın kişilerden ayrıldığınızda (örneğin işe gitmek ya da evden dışarıya çıkmak için), özellikle onların nerede oldukları konusunda endişelendiniz mi?				
12- Gece tek başınıza uyumakta güçlük çeker misiniz? Örneğin bir yakınınız evdeyse daha iyi uyur musunuz?				
13- Size yakın olan kişilerin seslerini işitebiliyor ya da televizyonun veya radyonun sesini duyuyorsanız daha kolay uyuduğunuzu fark ettiniz mi?				
14- Size yakın olan kişilerden uzak kaldığınızı düşündüğünüzde çok sıkıntı yaşadınız mı?				

	Çok Sıklıkla	Sıklıkla	Nadiren	Hiç
15- Evinizden uzakta olmayla ilgili kâbuslar ya da rüyalar gördünüz mü?				
16- Yakınlarınızın ciddi bir zarar görebileceği hakkında çok fazla endişelenir misiniz? Örneğin, bir trafik kazası geçirmeleri veya ölümcül bir hastalığa yakalanmaları gibi.				
17- Günlük olağan işlerinizi yaparken, size yakın olan kişilerle bağlantı kurmanızı engelleyecek değişimlerin olması sizi çok huzursuz eder mi?				
18- Önemsediğiniz insanların sizi terk edeceği konusunda çok fazla endişelenir misiniz?				
19- Hiç, evde ya da yatak odasında ışıklar açıkken daha iyi uyuduğunuzu fark ettiğiniz mi?				
20- Özellikle size yakın kişiler evde değilse, evde tek başınıza kalmaktan kaçınmaya çalışır mısınız?				
21- Size yakın olanlardan ayrıldığınızı ya da onların sizi terk ettiğini düşündüğünüzde, aniden gelen sıkıntı nöbetleri ya da panik ataklarınız (örneğin, aniden titreme, terleme, çarpıntı, nefes darlığı gibi) oldu mu?				
22- Size yakın olan kişilerle düzenli olarak (örneğin her gün) telefon görüşmeleri yapmadığınızda sıkıntı yaşadığınızı fark ettiniz mi?				
23- Önemsediğiniz birisi sizi terk ettiğinde, bu durumla başa çıkamayacağınızdan ya da onusuz yapamayacağınızdan korktunuz mu?				
24- Size yakın olan kişilerden ayrıldığınızda aniden gelen sıkıntı nöbetleri ya da panik ataklarınız (örneğin ani titreme, terleme, çarpıntı, nefes darlığı gibi) oldu mu?				
25-Sizi, yakın olduğunuz birilerinden ayırabilecek muhtemel olaylarla hakkında çok fazla endişelenir misiniz? Örneğin, işle ilgili gereklilikler gibi.				
26- Hiç, size yakın olan kişiler “çok fazla konuştuğunuzu” söylediler mi?				
27- Bazı insanlarla olan ilişkilerinizin, onlar için sorunlar oluşturacak kadar yakın olduğu konusunda endişelenir misiniz?				

ÖZGEÇMİŞ

Gülrihal AK; ilköğretim, ortaokul ve lise eğitimini Konya’da bitirmiştir. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü’nü 2018 yılında tamamlamıştır. 2018 yılında İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji bilim dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır.